

# Identitetsskapende arbeid i Istanbul

*Et studie av livsstil og sosial identitet blant  
beboere i private boligfelt*

Av Vibeke Fjellberg



Masteroppgave ved Sosialantropologisk Institutt

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2012



# Identitetsskapende arbeid i Istanbul

*Et studie av livsstil og sosial identitet blant beboere i private boligfelt*



© Vibeke Fjellberg

2012

Identitetsskapende arbeid i Istanbul. Et studie av livsstil og sosial identitet blant beboere i private boligfelt

Vibeke Fjellberg

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

# Sammendrag

Hvordan forhandler mennesker om identitet i en sosioøkonomisk polarisert by? Hva er forholdet mellom identitet, sted og folk? Dette studiet er basert på et fem måneder langt feltarbeid i Istanbul, Tyrkia, blant beboere i private boligfelt og nabolagene rundt. Bygget på en forståelse av *identitet* som produsert og forhandlet om i sosiale prosesser, vil oppgaven gi et innblikk i hvordan folk i byen driver identitetsskapende arbeid.

De private boligfeltene i studiet (kalt *site* på tyrkisk), inngår i det som ofte begrepsfestes som *gated communities*. Slike boligfelt er bygget opp som lukkede, innoverrettede verdener. Innenfor murene kan beboere benytte seg av fasiliteter som treningssenter og svømmebasseng. Ved hjelp av porter, overvåkningskameraer og vakter ved inngangspartiene, markerer site'ne hvor grensene til de ofte fattige nabolagene utenfor går. Sammen med et skyhøyt prisnivå, holdes site'ne på denne måten fri for utenforstående, og sosialt homogene innenfor murene. I bydelene som undersøkes i denne avhandlingen manifesteres skillelinjene i befolkningen med de ulike boformene. Murene rundt site'ne symboliserer, ikke bare de fysiske grensene til nabolagene rundt, men også de sosiale grensene mellom folk "innenfor" og "utenfor".

Gjennom analyse av informanternes beretninger, vil jeg i oppgaven identifisere sammenhenger mellom sosial identitet, livsstil, sted og narrativer. Oppgaven vil vise at menneskers bosted har betydning for forståelsen av deres egen plass i verden, og at historier som fortelles om "oss" og "de andre" er sentrale for deres identitetsforståelser. Gated communities som boform gir beboere og andre et redskap for identitetstilskrivning og identitetshåndtering, hvor skillet mellom innside – utside, livsstiler og kapital spiller inn. Oppgaven vil argumentere for at sosioøkonomiske og kulturelle skillelinjer i befolkningen, opprettholdes og tydeliggjøres som følge av identitetsarbeidet til beboere i og rundt de private boligfeltene.



# Forord

Det å gjennomføre masterstudiet og skrive denne avhandlingen har både vært mer utfordrende og mer lærerikt enn jeg på forhånd hadde trodd at det skulle bli. Det er mange som har bidratt til at jeg til slutt sitter igjen med et ferdig produkt i dag.

I den forbindelse ønsker jeg først og fremst å takke informantene mine som lot meg inn i deres private sfærer og delte av seg selv under feltarbeidet mitt. Jeg ønsker videre å rette en stor takk til veilederne mine: Takk til Arne Kalland som inspirerte meg det første året på studiet, og takk til Harald Beyer Broch for mange gode råd og innspill under skrivefasen. Jeg takker også medstudenter for hyggelig samvær og samarbeid i disse to årene.

Til sist ønsker jeg å takke familie og venner for all støtte – den har vært uvurderlig for meg. Spesielt ønsker jeg å takke Hasan for at han var med meg ut i felten og ”var antropolog” med meg, og for at han har støttet meg når ting ikke gikk som de skulle. En stor takk går også til min kjære venninne Rainbow, som introduserte meg for folk og steder som skulle få stor betydning for oppgaven. Uten din hjelp ville ikke dette gått! En siste takk går til snille Kristin for korrekturlesing av oppgaven. Tusen takk!

# Innholdsfortegnelse

<b>SAMMENDRAG .....</b>	<b>V</b>
<b>FORORD.....</b>	<b>VII</b>
<b>KAPITTEL 1: INTRODUKSJON.....</b>	<b>1</b>
TEMA OG PROBLEMSTILLING .....	1
BEGREPSAVKLARING OG TEORETISK RAMMEVERK .....	3
<i>Private boligfelt: Gated communities.....</i>	<i>3</i>
<i>Levesett og livsstil.....</i>	<i>4</i>
<i>Identitet og identitetsskapende arbeid.....</i>	<i>5</i>
<i>Goffman og identitet.....</i>	<i>6</i>
<i>Sosioøkonomiske og kulturelle forskjeller: Sosiale klasser?.....</i>	<i>8</i>
<i>Bourdieu's kapitalformer .....</i>	<i>9</i>
HVORFOR STUDERE BEBOERE I GATED COMMUNITIES? .....	12
AVHANDLINGENS OPPBYGGING .....	13
<b>KAPITTEL 2: FELTET.....</b>	<b>17</b>
"BURASI İSTANBUL" .....	17
ATAŞEHİR.....	19
ÇEKMEKÖY .....	23
<b>KAPITTEL 3: FELTARBEID, METODE OG ETIKK.....</b>	<b>27</b>
FELTARBEID .....	27
METODER .....	29
<i>Antropologiens kjennetegn og håndverk: Feltarbeidet.....</i>	<i>29</i>
<i>Urban antropologi og feltarbeid .....</i>	<i>30</i>
<i>Deltakende observasjon .....</i>	<i>31</i>
<i>Dybdeintervjuer og hjemmebesøk.....</i>	<i>32</i>
<i>Samtaler .....</i>	<i>33</i>
<i>Observasjon.....</i>	<i>34</i>
<i>Sekundære kilder.....</i>	<i>34</i>
ETISKE BETRAKTNINGER .....	35
<b>KAPITTEL 4: GATED COMMUNITIES.....</b>	<b>37</b>
FRA PENSJONISTKOMPLEKSER OG COUNTRY CLUBS TIL GATED COMMUNITIES .....	37
NEO-LIBERALISME OG MODERNISERINGSTILTAK ENDRER DET TYRKISKE BOLIGMARKEDET .....	38
GATED COMMUNITIES INNTREDEN I TYRKIA: KEMER COUNTRY .....	40
TIDLIGERE FORSKNING PÅ GATED COMMUNITIES .....	41
<i>Typologier over ulike gated communities.....</i>	<i>42</i>



<i>Gated communities i relasjon til byen</i> .....	43
<i>Gated communities og globalisering</i> .....	45
<b>KAP. 5: IDENTITETSSKAPENDE ARBEID MED REFERANSE TIL FOLK OG STEDER</b> .....	<b>49</b>
"DET ER BRA FOR BARN VÅRE [Å] VOKSE OPP MED ANDRE BARN AV SAMME KULTUR" .....	50
TRYGGE OG FARLIGE STEDER I BYEN.....	53
FORSTÅELSER AV "VI" OG "DE" .....	55
<i>"Vi" som kvalitetsmennesker</i> .....	56
<i>Unngåelse av "de farlige andre"</i> .....	58
<i>Uvitenhet og "landsbymentalitet"</i> .....	60
MAHALLE BASKISI: KONFORMITETSPRESS I NABOLAGET.....	63
"HER NEDE BOR MANNEN I GATA" .....	67
SELVPRESENTASJON, LIVSTIL OG LIKHET .....	70
STEDER OG SELVREFLEKSJON .....	72
KONKLUSJON .....	75
<b>KAPITTEL 6: KAPITAL OG FORHANDLING OM IDENTITET</b> .....	<b>77</b>
"FOLK SOM DET ER VELDIG SJELDENT HER" .....	78
DEN KURDISKE FAMILIEN SOM EN <i>ANOMALI</i> I BOLIGFELTET .....	82
DISTRIBUSJON AV KAPITAL INNE I SITE'N .....	83
IDENTITET OG KAPITAL: KOMPLEMENTÆRE ANALYTISKE BEGREP .....	88
KONKLUSJON .....	89
<b>KAPITTEL 7: IDENTITETSSKAPING I ET NARRATIVT ANALYTISK PERSPEKTIV</b> .....	<b>91</b>
BARNDOMSNOSTALGI I KUZGUNCUK.....	91
GENTRIFISERING .....	93
HISTORIEN OM EN HUND OG EN KATT .....	94
NARRATIVER OG IDENTITETSKONSTRUKSJON.....	95
LALES HISTORIE I ET NARRATIVT ANALYTISK PERSPEKTIV .....	96
MENINGER BAK LALES HISTORIE.....	97
KONKLUSJON .....	99
<b>KAPITTEL 8: OPPSUMMERENDE BEMERKNINGER</b> .....	<b>101</b>
<b>LITTERATURLISTE</b> .....	<b>105</b>



# Kapittel 1: Introduksjon

## Tema og problemstilling

Med over 13 millioner innbyggere er Istanbul Tyrkias største og mest befolkningsrike by (TurkStat<sup>1</sup>). Beliggende på grensen mellom to kontinenter har byen alltid vært et sted hvor kulturer møtes: Øst møter vest, Europa møter Asia, islam møter kristendom. Moderne, amerikanskinspirerte kjøpesentre side om side med tradisjonsrike markeder, og Aya Sofya, kirken som ble moské som ble museum, er eksempler på det. Istanbul preges av sin posisjon på verdenskartet og mange av byens politiske og kulturelle utfordringer bunner i dens plassering på grensen. Dette, sammen med globaliseringskreftenes tak, gjør at befolkningen i dag dras i mellom poler: Den kikker i aller høyeste grad mot vesten på samme tid som den anerkjenner mer og mer sin historie og sin kultur, den splittes i mellom religiøse muslimske krefter og sekularistiske forkjempere, den fragmenteres stadig av overdådig rikdom og fattigdom, og etniske og kulturelle forskjeller er grobunn for sosiale og politiske konflikter. Det homogene middelklassepreget Istanbul en gang hadde, har forsvunnet og byen assosieres i dag heller med ekstreme ulikheter i inntekt, velstand og makt (Keyder 2005).

Denne avhandlingen tar utgangspunkt i slike sosioøkonomiske og kulturelle skillelinjer blant dagens befolkning i Istanbul, når den diskuterer hvordan folk konstruerer sin identitet i relasjon til folk og steder i byen. Empirien er basert på et fem måneders langt feltarbeid blant beboere i private boligfelt og nærliggende nabolag. De private boligfeltenes forankring som en fysisk og sosialt segregerende boform drøftes i lys av beboernes identitetsskapende arbeid, med hovedfokus på livsstil, kapital, oppfatninger av folk og steder i byen, samt anvendelsen av narrativer.

For å forså ulikhetene som eksisterer mellom grupper av mennesker deler vi opp befolkninger på bakgrunn av økonomiske, sosiale eller kulturelle forskjeller og begrepsfester det for eksempel som livsstil, klasse eller lag. På denne måten skiller vi ut de ulike

tankemåter og levesett som eksisterer blant befolkningen (Gullestad 1989:101). Mange samfunnsvitenskapelige og antropologiske studier viser likheter og ulikheter som eksisterer i en befolkning, men for at det skal ha en mer overordnet analytisk verdi bør en ikke bare påpeke hvilke forskjeller som finnes. En bør også si noe om de likhets- og ulikhetsskapende *prosessene* som ligger bak (ibid:102). Dette er også det denne oppgaven søker å gjøre.

Arbeidshypotesen er at gated communities som boform er med på å gjøre skillelinjene i befolkningen dypere, og avhandlingen skal vise hvordan det angivelig skjer. Utgangspunktet vil altså være å se på problemet gjennom identitetsskapende arbeid blant beboere i private boligfelt. Ut i fra det har jeg formulert to problemstillinger:

- 1) *Hvilke prosesser kan knyttes til identitetsskapende arbeid blant beboere i private boligfelt?*
- 2) *I hvilken grad tjener dette identitetsarbeidet til å opprettholde eller tydeliggjøre sosioøkonomiske og kulturelle skillelinjer i Istanbul?*

Dette vil være mine hovedproblemstillinger som jeg ønsker å svare på i oppgaven. Relevante aspekter som jeg vil knytte inn, vil blant annet være: 1) Hvordan beboere i private boligfelt kommuniserer sin sosiale identitet knyttet til levesett og livsstil, 2) hvilke strategier beboere i private boligfelt tar i bruk som en måte å skape og opprettholde en forståelse av seg selv, 3) hvordan Bourdieus kapitalformer kan knyttes til identitetsarbeid, 4) forholdet mellom sted og identitet, og 5) betydningen av narrativer for identitetskonstruksjon.

Avhandlingen vil vise at identitetsskapende arbeid blant beboere i private boligfelt kan knyttes til deres beboerskap i de private boligfeltene. Gated communities inngår i beboernes identitet, i det boformen fungerer som et referansepunkt i deres identitetsskapende arbeid. Dette innebærer at beboerskapet anvendes som et redskap for identitetstilskrivning og identitetshåndtering, der skillet mellom innside – utside, livsstiler og kapital står sentralt. De fysiske og sosiale grensene som boformen skaper, reproduseres altså gjennom beboernes identitetskonstruksjoner. Dette er i stor grad med på å tydeliggjøre sosioøkonomiske og kulturelle skillelinjer i Istanbul. Med gated communities minsker dessuten den faktiske kontakten mellom folk fra ulike segment av befolkningen, noe som også bidrar til at skillelinjene opprettholdes over tid.

# Begrepsavklaring og teoretisk rammeverk

## Private boligfelt: Gated communities

Som grunnlag for fysisk og sosial segregering mellom folk med ulike levesett og livsstiler i Istanbul, vil de private boligfeltene ha en sentral plass i avhandlingen. I den forbindelse benytter jeg i stor grad begrepet *gated communities*. Gated communities er kort beskrevet private boligfelt som er innestengt fra omgivelsene sine ved hjelp av naturlige og/eller skapte skiller. Gjennom restriksjoner for hvem som kan komme innenfor skillene og ikke, og et overvåkende sikkerhetsapparat, holdes boligfeltetene sosialt homogene. Selv om det er skrevet en del om gated communities de siste 10-15 årene, finnes det meg bekjent ingen allmenngyldig definisjon av fenomenet som har flere forskjellige utforminger. Gated communities har likevel en del fellestrekk som gjør dem lett gjenkjennbare.

Det som gjør et boligfelt til et gated community er i første instans det at det er inngjerdet.

Fysiske markører som mur- eller steinvegger, gjerder med spisse tagger, bommer og kontrollerte inngangsporter setter skillet mellom fysisk innside og utside.

Overvåkningskameraer, intercom og opptil 24 timers vakthold ekskluderer inntrengere og de som ikke har adgang. Slike former for kontroll definerer hvem som hører hjemme og ikke, og gjør det mulig å opprettholde et rigid skille mellom sosial innside og utside. Ettersom uønskede folk ikke får tre innenfor boligfeltet kan området holdes sosialt homogent.

Forbeholdt kjøpesterke familier fra lavere til øvre middelklasse tilbyr gated communities et hvilerom i en kaotisk og fragmentert storby, et sted hvor en ikke trenger å bli konfrontert med ubehageligheter som fattigdom og ulikheter, eller en bybefolkning en ser på som vulgær og usivilisert (Ayata 2006:28). Gated communities er på den måten med på å gjøre sosial interaksjon mellom ulike sosiale, kulturelle og økonomiske lag av samfunnet mindre nødvendig enn før.

I motsetning til vanlige nabolag hvor boligblokker er rettet mot gaten utenfor og er tilgjengelig for alle, er gated communities private, lukkede og innoverrettede nabolag. De er autonome, uavhengige rom som ikke trenger å være bygget i tråd med omgivelsene rundt

seg. Med sine standardiserte utforminger kunne de uten vanskeligheter vært plassert i en hvilken som helst annen storby i verden (Caldeira 2000:258). Selv om en finner gated communities i bykjerner og mer fasjonable strøk, er de som regel plassert til utkanten av byen og omringet av *squatterbebyggelse*. Med *squatterbebyggelse* tenker jeg på urbane boligområder bebodd hovedsakelig av fattige mennesker som, uten rett til grunn eller økonomi til å betale husleie, okkuperer et ubebodd område i byen. Beboere i *squatterbebyggelse* – *squatters* – bygger opp en form for bolig, men standarden forblir som regel flere hakk lavere enn hos resten av befolkningen. Slik bebyggelse kalles *gecekondu* på tyrkisk, noe som beskrivende nok betyr ”satt opp over natten”. Kontrasten mellom gated communities og omgivelsene de befinner seg i illustrerer hvordan storbyer ofte er satt sammen som et lappeteppe; delt opp i overlappende biter og kontraster med ulike mønstre, innhold og farger. Gated communities er med på å illustrere den økende sosioøkonomiske polariseringen i storbyer som Istanbul (Geniş 2007).

Selv om det virker som begrepet *gated communities* er relativt mye brukt i ulike disipliner innenfor akademia, tar en del teoretikere også i bruk andre navn på fenomenet, deriblant *enklaver* (Caldeira 1999, 2000), *private nabolag* (Glasze 2004), *citadell* (Friedmann og Goetz 1982), *lukkede nabolag* (Landman 2000), og for samlingen av gated communities, *satelittby* (Robins og Aksoy 2000) og *grenseby* (Garreau 1991). I Tyrkia kalles et gated community for en *site*, tatt i fra det franske ordet *site* med betydningen ”sted”, ”plass”. I områder med gated communities i Istanbul fikk jeg inntrykket av at ordet er nokså innarbeidet i dagligtale idet mange av kompleksene har navn som ender på *site*, noe som vil si at det ofte nevnes ved snakk om et spesifikt boligfelt. Ved snakk om fenomenet gated communities brukes *site* ofte med *kapalı* (stengt) eller *güvenli/güvenlikli* (sikret) foran, altså som *kapalı site* eller *güvenli/güvenlikli site*. Jeg kommer her til å veksle mellom bruken av begrepene gated communities, privat boligfelt og *site*. Beboere innenfor kaller jeg for *site-beboere*, og ved snakk om ett bestemt boligfelt eller flere bruker jeg *site’n* eller *site’ne*.

## Levesett og livsstil

To begrep som blir relevante for å gripe an forskjellene som eksisterer i befolkningen og hvordan de blir ”anvendt” i aktørers identitetsskapende arbeid, er levesett og livsstil. Jeg har

valgt å bruke Gullestads (1989) forståelse av disse begrepene fordi jeg ser på de som anvendelige til dette formål. Hun definerer levesett som: *"både økonomiske, organisatoriske og kulturelle aspekter ved en måte å leve på"* (ibid:104), og livsstil som: *"de kommunikative aspekter, som symbolverdien ved levesettet"* (ibid:104). Livsstil er dermed *"levesett som kommunikasjon"* (1989:104). Interessant i denne sammenheng vil særlig livsstil være, fordi det inkluderer hvilke sider ved et levesett som tillegges verdi og som fremheves i en sosial kontekst. Jeg skal vise hvordan folks levesett uttrykkes som del av en livsstil, og hvordan levesett implementeres som del av deres identitet. I sammenheng med levesett og livsstil er også levestandard relevant. Dette er ikke noe jeg drøfter i oppgaven, men jeg belyser likevel deler av det gjennom beskrivelsen av feltet i kapittel 2.

## Identitet og identitetsskapende arbeid

Identitetsskapende arbeid vil være et sentralt begrep i oppgaven. La meg først beskrive hva jeg legger i identitet, siden dette er et mye brukt begrep som i dag også anvendes i stor grad utenfor akademia og tolkes i ulike retninger. Gullestad definerer identitet som: *"De deler av personers selvbilde som ønskes bekreftet av andre"* (Gullestad 1989:104). Et viktig poeng med denne måten å forstå identitet på er at den ikke omhandler innholdet som sådan – hva eller hvem noen er – men hvilke sider ved en persons selvbilde som personen ønsker bekreftet av andre. Dette betyr at identitet er det en ønsker å være sett utenfra. Det viktige er ikke da hvem en er, men heller hvem andre oppfatter en som.

Et hvert menneske har ulike identiteter, eller del-identiteter. *Sosial identitet* er en slik del-identitet (Gullestad 1989). Sosial identitet kan ses på som møtepunktet mellom kultur og selv. Gullestad beskriver: *"Kulturen manifesterer seg i karakteristiske handlingsskjemaer, holdninger, vaner, kort sagt de mønstre som beskriver en persons erfaringer og som tillater ham/henne å formulere seg som et selv. Det er på denne måten et gjensidig påvirkningforhold mellom selvet og det sosiokulturelle systemet via identitetsutspill"* (1989:104). Det er særlig Gullestads forståelse av sosial identitet som blir relevant i sammenhengen her, siden denne identitetsforståelsen implementerer kultur. Individets identitet sees i nær tilknytning til det samfunnet det lever i, og det dialektiske forholdet mellom individ og samfunn/kultur.

Sosiologene Schwalbe og Mason-Schrock (1996) definerer identitetsskapende arbeid<sup>1</sup> som "(...) *alt folk gjør, individuelt eller kollektivt, for å gi mening til seg selv eller andre*" (1996:115). Identitetsskapende arbeid vil altså si *meningsskapende* arbeid. "Arbeid" impliserer at dette ikke dreier seg om tilfeldige praksiser, men heller at aktører har hensikter og strategier bak valgene de tar, og måten de handler og snakker på (ibid). Vi benytter koder som gjør det lettere å signalisere til omverdenen hvem vi er eller ønsker å være. Identitet er dermed verken statisk eller skapt av individet alene. Den andre siden ved identitetsskapende arbeid er tolkningen av andres signaliserende adferd. Å sette merkelapper på folk er noe av det som hjelper oss å organisere og gi mening til verden. Merkelappene sier noe om individers posisjoner, følelser, tendenser og selv (Schwalbe og Mason-Schrock 1996:115). Slik sett er det mulig å skille mellom selvtilskrevet og tilskrevet identitet. Førstnevnte vil si måten du selv ser deg på, den identiteten eller de merkelappene du setter på deg selv. Sistnevnte blir motsatsen, altså hvilke merkelapper andre setter på deg eller hvor i det sosiale landskapet de plasserer deg. Identitet kan dermed hevdes å produseres i sosiale prosesser, eller det som kalles identitetsskapende arbeid (Fields, Kopp og Kleinman 2006).

## Goffman og identitet

I forbindelse med identitetsskapende arbeid er det nødvendig å nevne at en forståelse av identitet som skapt i sosial interaksjon trekker på Erving Goffmans arbeid (1969). Hans teorier har blitt paradigmegivende innenfor samfunnsvitenskapen. Gjennom å studere folks selvpresentasjon undersøker Goffman blant annet hvordan identitet formes i interaksjon mellom mennesker, og hvilken innvirkning sosialitet har på aktørers selvpresentasjon. Identitet er for ham ikke noe en har og som kan eies, men noe som *gjøres* (Lawler 2008:121).

Goffman sammenligner sosialt liv og sosial interaksjon med et teater: Aktøren spiller en rolle og bruker teknikker som "inntrykkskontroll" for å fremstille sin karakter på en spesifikk måte (1969). Alle individer og sosiale grupper er interessert i å gi et fordelaktig bilde av seg selv. På samme måte som på teater, går det et skille mellom *front stage* (frontregionen/scenen) og *back stage* (bakregionen/bakrommet) også i sosialt liv. Aktøren

---

<sup>1</sup> På engelsk kaller de dette *identity work*, noe jeg oversetter til identitetsskapende arbeid/identitetsarbeid på norsk.



tilpasser seg konstant sitt publikum når han/hun er i frontregionen: Dette vil si når en aktør er klar over sitt publikum og "spiller sin rolle" for dem. Når noen er i frontregionen vil det si at de ikke føler seg helt hjemme i situasjonen. Da ser de seg selv delvis utenfra, og er bevisst på hvilket inntrykk de gir publikum (Eriksen 2010:58). Dette kaller Goffman for *performance*. Et eksempel på det hvordan en servitør spiller rollen som servitør ved bordene (frontregionen), for så å endre alle aspektene ved sin oppførsel når han/hun kommer inn på kjøkkenet (bakregionen). På bakrommet kan aktøren ta av seg masken eller forberede sin rolle. På samme måte vil en foreleser mer eller mindre bevisst gå inn i rollen som foreleser under forelesning, oppføre seg annerledes blant venner i lunsjen, og igjen annerledes når han/hun er alene (Lawler 2008:105). Rollene en spiller når en er front stage er ofte standardiserte roller, slik at andre lett skal forstå hvem en er eller hvem det er en prøver å være.

Denne måten å forstå sosial interaksjon på innebærer at en under oppsyn av andre tar på en maske. Dette må ikke misforstås: Det at vi tar på masker i sosiale settinger betyr ikke at vi *ikke* er oss selv. Maskene representerer ikke en mindre autentisk utgave av oss selv. For å vise hvordan, siterer Goffman sosiologen Park:

*(...) alle spiller, alltid og overalt, mer eller mindre bevisst, en rolle.. Det er i disse rollene vi kjenner hverandre; det er i disse rollene vi kjenner oss selv* (Park 1950:249, sitert av Goffman 1969:30).

*På en måte, siden masken representerer oppfatningen vi har formet av oss selv – rollen vi strever etter å leve opp til – er denne masken vårt mer sanne selv, det selvet vi ønsker å være. Til slutt blir oppfatningen om vår rolle til vår andre natur og en integrert del av vår personlighet. Vi kommer til verden som individer, oppnår karakter og blir til personer* (Park 1950:250, sitert av Goffman 1969:30).

Selv om det er lett å tenke at performance av ulike roller ikke representerer det autentiske selvet bak handlingene, argumenterer Goffman for at rollene vi spiller ikke maskerer vårt mer sanne selv, men at rollene er det som *gjør oss til personer* (Lawler 2008:106). Det er ikke slik at vi er "oss selv" i noen sammenhenger og at vi spiller i andre. Rollene vi spiller er med på å forme hvem vi er og gi oss karakter – med andre ord, de er med på å danne vår identitet. Det er ikke slik at individet da er gjemt bak masken, men masken *er* heller (en del av)

individet. Goffman setter dermed ikke et skille mellom et "hellig" selv (dypt, rent, upåvirket av det sosiale) og et "profant" selv (overfladisk, mindre ekte, påvirket av det sosiale). En typisk oppfatning er for eksempel at en tenker på det hellige selvet som den vi er når vi er alene (eller med noen som står oss nær), utenfor sosial interaksjon, mens den vi er i sosiale settinger er det profane selvet, styrt av sosiale regler. Goffman mener at det ikke eksisterer et selv upåvirket av den sosiale verden og at det ikke finnes noe selv som står på utsiden av den sosiale verden (Lawler 2008:108). Hans syn på identitet kan kalles konstruktivistisk, det vil si at identitet er sosialt konstruert.

Hvordan vi presenterer oss selv i sosial interaksjon med andre kan sammenlignes med identitetsskapende arbeid, som beskrevet over. Gjennom å strategisk velge ut hvordan en fremstiller seg selv signaliserer en til omverdenen hvem en er eller ønsker å være, og slik skapes også vår identitet. Andres *labelling* (påsetting av merkelapper) og kategorisering av oss selv er med på å forme også vårt inntrykk av egen identitet. På denne måten skaper vi vår identitet i sosiale prosesser.

Goffmans teori vil fungere som et bakteppe for denne avhandlingen, siden hans måte å forstå identitet på er det som ligger til grunn for min analyse av identitetsskapende arbeid. Gullestads forståelse av identitet kan også tilknyttes dette, siden den også trekker på Goffmans teori. Begge teoretikerne regner identitet som et sosialt produkt og anerkjenner viktigheten av hvordan andre oppfatter en for ens egen selvoppfatning. For å gripe an problemstillingene i avhandlingen skal jeg analysere hvordan folk presenter seg selv og skaper sin identitet i relasjon til eget og andres levesett og livsstil.

## **Sosioøkonomiske og kulturelle forskjeller: Sosiale klasser?**

Som nevnt vil denne avhandlingen dreie seg om sosioøkonomiske og kulturelle forskjeller i Istanbul, og hvordan de konstitueres gjennom identitet. Hva menes så med "sosioøkonomiske og kulturelle forskjeller"? En måte å forstå dette på er å tenke at dette dreier seg om klasseforskjeller. Jeg tenker at det er en nærliggende forståelse. Som beskrevet i innledningen mener Gullestad at skillelinjene i samfunn kan begrepsfestes på ulike måter, deriblant som lag, livsstiler eller sosiale klasser (Gullestad 1989). Disse begrepene griper fatt

i overlappende forskjellsskapende faktorer i samfunnet.

Crompton (2008) mener det er mulig å identifisere tre ulike betydninger av klassebegrepet i dag: 1) klasse som prestisje, status, kultur eller livsstiler, 2) klasse som strukturerte sosiale og økonomiske ulikheter, og 3) klasse som faktiske eller potensielle sosiale og politiske aktører (2008:15). Ut i fra denne inndelingen vil fokuset mitt være på forståelse nummer 1, siden den ligger nær hverdagsbetydningen av klasse (som også mine informanter benytter i sin identitetskonstruksjon). Som Crompton (2008) registrerer er klasseforskjeller i media og folks daglige forståelse tett knyttet til "stil". I et forsøk på å fange inn hvordan sosiale og økonomiske skillelinjer uttrykkes i dag, vil jeg undersøke hvordan forskjeller konstitueres i det daglige. Klassenes strukturerende funksjon for sosiale og økonomiske ulikheter, vil derfor ligge som et bakteppe.

Klassebegrepet kommer til å være gjennomgående i avhandlingen, i mer eller mindre eksplisitt form. Noen ganger nevner jeg middelklasse og arbeiderklasse, mens andre ganger snakker jeg om forskjeller og ulikheter i befolkningen. For ordens skyld vil "klasse" her være en analytisk kategori, altså er begrepet min etiske forståelse. Hva informantene beskriver det som, deres emiske begreper, varierer; deriblant snakker flere om "kultur" og "kulturforskjeller". Dette er noe jeg vil komme nærmere inn på underveis. Forskjellene er det som er med på å definere informantenes sosiale identitet, så deres benyttelse av slike forskjeller i identitetsskapende arbeid vil være sentralt i avhandlingen. Mitt fokus vil da særlig være på relasjonelle, heller enn substansielle manifestasjoner av klasse. Med dette perspektivet følger jeg Lawler, som er opptatt av å beskrive hvordan klasser eksisterer i forhold til hverandre (2008:Kap. 7).

## **Bourdieu's kapitalformer**

Kapital er en del av Bourdieus begrepsapparat for å belyse maktforhold i et samfunn, men det kan også gi oss en interessant innfallsvinkel på identitet og selvpresentasjon. Med bakgrunn i Bourdieus tekster kan *kapital* defineres som "[...] *knappe sosiale ressurser som er tillagt en bestemt verdi av et sosialt fellesskap og som i kraft av sin knapphet er i stand til å skape, forsterke eller opprettholde ulikheter mellom sosiale aktører*" (Bugge 2002:226).

Hovedmomentene for at noe skal kunne regnes som kapital er ut i fra denne definisjonen: Knapphet, anerkjennelse/verdsettelse og en forskjellsskapende evne. *Knapphet* innebærer at kapitalen ikke er ubegrenset, og at den i ulik grad er tilgjengelig for ulike medlemmer av et samfunn. Det er dens relative knapphet som bestemmer hva verdien av en kapital er.

For at noe skal anerkjennes som en kapital i et samfunn må det *verdsettes* som en ressurs. Noe som regnes som et gode i ett sosialt felt kan være ubetydelig i et annet sosialt felt. Et eksempel er kunnskap – kunnskap kan kun fungere som en kapital i et samfunn som anerkjenner den som noe med verdi (ibid:230). Kapitalens *forskjellsskapende* evner kommer som følge av dens knapphet. Å besitte kapital vil si at en har evne til å ivareta interessene sine, samt evne til å skape og opprettholde forskjeller mellom en selv og andre. Slik sett kan kapital knyttes til identitet og identitetskonstruksjon. Kapital kan anvendes av aktører i identitetsarbeid, som en måte å hierarkisk skille mellom selv og andre (Bourdieu 2011).

Bourdieu skiller mellom ulike former for kapital, henholdsvis økonomisk, sosial og kulturell kapital. *Økonomisk kapital* er ressurser eller goder som kan konverteres til penger umiddelbart og direkte (Bourdieu 2011:82). Den kan eksistere i en objektivert form, altså i det ytre, uavhengig av dens bærer, og kan institusjonaliseres gjennom for eksempel juridisk eiendomsrett. *Sosial kapital* er ressurser knyttet til medlemskap i en gruppe (Bourdieu 2011:86), slik som eksklusive sosiale relasjoner, forbindelser eller nettverk som en aktør kan anvende i den hensikt å få avkastning fra relasjonen (Bourdieu 2011). Et legitimt medlemskap i en slik gruppe er ikke like tilgjengelig for alle medlemmer av et samfunn. Selv om noen er født inn i nettverket, for eksempel medlemmer av adelen i det før-industrielle Europa, kan medlemskap også være oppnåelig, slik som i det sosiale fellesskapet til en yrkesgruppe eller en sosial klubb. For at en sosial gruppe skal kunne forvalte sosial kapital må den være integrert innad, noe som vil si at den skaper avstand til og ekskluderer de som står på utsiden. Det er i hvor stor grad den klarer å skape et skille mellom medlemmer og ikke-medlemmer at aktører kan anvende medlemskapet sitt som kapital. Med dette følger det at sosial kapital forutsetter et visst reproduksjonsarbeid. Blant annet må relasjonene ha en viss varighet og innebære en forpliktelse ovenfor aktørene (Bourdieu 2011, Bugge 2002). *Kulturell kapital* er ulike former for kunnskap, og her kan "kunnskap" bety alt i fra utdanning og språklige ferdigheter, til kjennskap til de sosiale kodene i et samfunn, manerer og utseende (Bugge 2002:237). For at kunnskap skal kunne regnes som en kapital kan den ikke være like tilgjengelig for alle medlemmer av et samfunn. Den må dessuten inngå i et

verdihierarki hvor noen typer kunnskap regnes som mer verdifulle enn andre former. Bugge forklarer:

*"Hva den kulturelle kapitalen angår, forutsetter denne at én bestemt relasjon til kulturen innprentes som den legitime. Bourdieu gjør det helt klart at det er den dominerende klassens relasjon til kulturen, slik denne er bestemt av deres økonomiske livsbetingelser, som opphøyes til en høyverdig kultur som ethvert kulturelt uttrykk vurderes opp i mot" (2002:238).*

Den dominerende klassens kultur kan dermed regnes som hegemonisk i et gitt samfunn. Bourdieu skiller videre mellom tre ulike former for kulturell kapital, nemlig kroppslig, objektivert og instituert form. Kroppslig form for kulturell kapital er de kroppsliggjorte disposisjoner som påvirker hvordan aktører handler og oppfatter på spesifikke måter. Kroppsliggjorte disposisjoner vil si sosialisering innskrevet på kroppen. Det kroppen lærer er ikke noe en har, som vanlig kunnskap, men noe en *er* (Bourdieu 1990:73). Hvordan en står, går, snakker, handler, ser ut, kler seg, og så videre, er alt påvirket av ens kroppslige disposisjoner – kroppen er sosialisert til og har internalisert disse formene. Av den grunn oppleves også de kroppslige disposisjonene som naturlige. Det er dette Bourdieu begrepsfester som *habitus* (1977). Dens kroppsliggjorte eksistens er den formen for kulturell kapital Bourdieu regner som mest grunnleggende. Det er fordi den forutsetter et langvarig sosialiseringsarbeid og gjennom å *"investere i sin egen personlighet i form av kultivering og dannelse"* (Bugge 2002:53-54)<sup>2</sup>. Objektivert form for kulturell kapital er kulturelle goder, slik som bøker, kunst, ordbøker, instrumenter, maskiner og andre materielle gjenstander som innehar kulturell verdi for den dominerende klassen. Slike goder regnes som kapital kun i den grad de anvendes strategisk av agenter (Bourdieu 2011:85). Instituert form for kulturell kapital er akademiske kvalifikasjoner i form av et vitnemål eller et sertifikat, et objekt som sier noe om eiernes kulturell kompetanse (Bourdieu 2011).

Uten om de tre kapitalformene, identifiserer Bourdieu noe han kaller for *symbolsk kapital*. Symbolsk kapital er ikke en objektiv kapitalform, som de tre formene beskrevet over, men beskriver det som skjer når én eller flere av de tre kapitalformene er oppfattet og anerkjent som legitim av andre enn bæreren (Bourdieu 1985:724). Symbolsk kapital er dermed forankret i subjektive relasjoner, og er basert på kunnskap og anerkjennelse (Bourdieu

---

<sup>2</sup> Se for eksempel i *Ungkarballet* av Bourdieu (2004) for beskrivelse av den "klumsete" franske bondestandens møte med bybefolkningen.

2011:91). De tre kapitalformene legger grunnlaget for muligheten til symbolsk kapital, det vil si, de kan alle konverteres til, og fungere som symbolsk kapital. Symbolsk kapital vil si når noen, på bakgrunn av én eller flere av de andre kapitalformene, anerkjennes som betydningsfull. Dette manifesteres for eksempel i renommé, tillit, prestisje og anseelse. Noen med lite kapital i én av kapitalformene, kan likevel ha anseelse (og dermed definisjonsmakt) hvis de har mye av de andre kapitalformene (Bourdieu 1985, 2011; Bugge 2002).

Alle formene for kapital er i denne sammenheng relevante, men i antropologisk sammenheng er særlig sosial og kulturell (og symbolsk) kapital interessant. Det er fordi disse formene sier noe om det sosiale som foregår mellom mennesker, utover det rent økonomiske. Det økonomiske aspektet har mest relevans i denne sammenheng når det knyttes til det mellommenneskelige, som for eksempel sosial og kulturell kapital. De to sistnevnte kapitalformene kan gi et perspektiv på identitet, fordi det har å gjøre med hvor på den sosiale rangstigen en plasserer seg selv (og andre), og hvor andre plasserer en selv. Kapital kan altså knyttes til for eksempel selvpoppfattelse og selvpresentasjon. Kulturell kapital i sin kroppslige form (habitus) innebærer dessuten at klasse ikke er en objektiv, sosial kategori utenfor mennesker, men at klassetilhørighet innskrives i menneskers kropp, selv og identitet.

## **Hvorfor studere beboere i gated communities?**

Personlig fattet jeg en interesse for gated communities allerede for flere år tilbake, da jeg en sommer jobbet som au-pair hos en velstående familie i Istanbul. Familien eide og drev et vellykket entreprenørfirma, hvor det nyeste prosjektet på den tiden var et stort og eksklusivt privat boligfelt på den asiatiske siden av byen. Jeg minnes at vi besøkte byggeplassen og salgskontoret til boligfeltet som ikke var lengre enn i startfasen av byggingen, og så på miniatyrmodeller og filmer av hvordan det hele skulle bli seende ut. For meg som nyankommet og ung nordmann representerte prosjektet en helt ny verden.

Da jeg to år senere bodde et år som student i Istanbul, var det spennende å se hvordan landskapet i bydelen hadde endret seg. Selv om prosjektet ikke var ferdig bygget, hadde hele området forandret seg merkbart. Der hvor det ikke var annet enn tomme områder og en total mangel på infrastruktur et par år tilbake, var det nå konstruert en tilsynelatende

luksusverden av store skyskrapere. Veier var kommet på plass, det samme var butikker, kontorbygninger og parker. Området jeg var i den gangen for syv år siden heter Ataşehir og er en av bydelene jeg endte opp med å gjøre feltarbeid i.

Under studietiden i Istanbul ble jeg også fascinert av de store sosiale forskjellene som eksisterer i Istanbul. Fattige og velstående folk, ulike levesett og livsstiler. Det private universitetet jeg studerte ved hadde tre campuser i ulike områder av Istanbul, alle fattige bydeler. Det ble sagt at universitetet skulle bidra til å utvikle de slitne områdene, men medstudenter så på det gjerne som institusjonens måte å skaffe billige tomter i byen. Uansett; som student ved universitetet beveget vi oss sjeldent utenfor campus til nærområdene, bare inn og ut fra skyttelbussen som tok oss til "moderne" sentrum. Kontrastene til de nærliggende områdene var stor. Universitetet lå som en privat verden, full av kunnskap, kapital og makt, (mal)plassert i en verden hvor folk lever fra hånd til munn.

Private verdener som gated communities er interessante også i et antropologisk perspektiv. For det første gjør boligfeltenes popularitet og utstrekning på verdensbasis at det er verdt å stille spørsmålstegn ved hva slags innvirkning denne boformen kan ha for sosialt liv i byen. Hva slags implikasjoner har private verdener for mellommenneskelige relasjoner? Jeg har valgt å undersøke hvordan beboere i private boligfelt forholder seg til sitt eget bosted, til resten av byen og til resten av bybefolkningen som et utgangspunkt for å forstå hvordan de oppfatter seg selv og skaper sin identitet. Det er på individnivå at sosioøkonomiske og kulturelle forskjeller blir skapt, reproduisert, uttrykt og tatt i bruk i det daglige. For å forstå det Gullestad (1989) kaller "de likhets- og ulikhetsskapende prosessene" som eksisterer i en befolkning, er en da nødt til å gå på et mikronivå. Mitt mål er at denne avhandlingen, om noe, kan være et bidrag til det.

## **Avhandlingens oppbygging**

I kapittel 2 presenteres feltet, nemlig Istanbul som by og de ulike bydelene hvor feltarbeidet mitt utspilte seg. Jeg tror det er hensiktsmessig å beskrive hvordan områdene ser ut, slik at leseren kan få en følelse av hvor i verden vi befinner oss.

I kapittel 3 beskrives kort hva som ligger i det antropologiske feltarbeidet, før jeg redegjør for metodene jeg har benyttet meg av underveis. Jeg diskuterer dessuten hvordan feltarbeid i byer skiller seg fra mer tradisjonelle landsbystudier, samt hvilke etiske hensyn jeg har tatt under feltarbeidet og med arbeidet med avhandlingen.

Kapittel 4 omhandler gated communities som fenomen, for å gi leseren et bilde av hvordan boformen oppsto, både i internasjonal og tyrkisk sammenheng. Jeg kommer særlig til å diskutere neo-liberalismens innflytelse på det tyrkiske boligmarkedet. Videre rettes blikket mot et utvalg tidligere forskning på gated communities. Jeg vil blant annet ta for meg hvorfor gated communities foretrekkes som boform av så mange, samt se på relasjonen mellom gated communities og prosesser som privatisering og polarisering i byer.

I kapittel 5 vil jeg, gjennom empiriske eksempler, forsøke å vise hvordan folk driver identitetsskapende arbeid gjennom referanse til folk og steder i byen. Jeg vil vise at gated communities som boform har blitt et nytt redskap for site-beboere i deres identitetsskaping, hvor en idé om at "vi" og "de andre" er opposisjonelle står sentralt. Vi skal se at den samme oppfatningen også gjelder i nabolagene rundt site'ne. Jeg kommer til ta for meg det tyrkiske begrepet *mahalle baskısı* som har å gjøre med konformitetspress i nabolag i Tyrkia, og se hvordan dette kan utspille seg i et nabolag i Istanbul. Jeg vil beskrive hvordan det synes å eksistere et ideal om likhet både innenfor site'ne og i nabolagene rundt, før jeg til slutt ser materialet i lys av teorier om steder og identitet.

I kapittel 6 rettes fokuset mot Bourdieus kapitalformer. Gjennom analyse av empirisk materiale skal vi se hvordan kapital kan forstås som forhandling om identitet. Kapital produserer og gjenskaper identiteter knyttet til sosiale klasser, blant annet ved at arbeiderklassens manglende kulturelle kapital anvendes av middelklassen i deres identitetskonstruksjon.

I kapittel 7 forsøker jeg å trekke sammen trådene fra de to foregående kapitlene, ved å se på narrativteori. Mennesker bruker narrativer, eller historiefortelling både for seg selv og andre, når de former sin forståelse av verden. Gjennom å analysere en informants historie om to ulike bosteder, skal jeg beskrive hvordan narrativer kan sees i sammenheng med identitet.



I kapittel 8, som er avhandlingens siste kapittel, gjøres noen oppsummerende bemerkninger. Jeg kommer til å fortelle om hvilke sammenhenger oppgaven har identifisert, og gjøre noen avsluttende refleksjoner over gated communities og fremtiden i Istanbul.

Jeg kommer underveis til å beskrive informanter, møter med informanter og bostedene deres for å "sette scenen" og gi leseren en følelse av nærhet til stedet. Jeg har selv oversatt engelske direkte sitater til norsk. Det samme gjelder informantutsagn, de er oversatt enten fra engelsk eller tyrkisk til norsk av meg. Alle bildene i avhandlingen er tatt av meg, mens kartutsnittene er fra Google Maps (se referanseliste).



**Site-området i Ataşehir. I forgrunnen ligger det en byggeplass for et av de mange nye boligfeltene i området.**



**Site i Çekmeköy.**

## Kapittel 2: Feltet

### "Burası İstanbul"

Uansett hvor i Istanbul en befinner seg er det lett å la seg fascinere av de mange inntrykkene byen gir. Folkemengdene som beveger seg opp og ned i hovedgata Istiklâl, fiskelandsbyene som strekker seg langs kysten av Bosporosstredet, lyden av "flerstemt" bønnerop i gamlebyen og de fargerike markedene – dette er bare noen av det som møter en i Istanbul. Som Tyrkias største by, er Istanbul en mangfoldig storby som aldri slutter å overraske besøkende og fastboende. Lokalbefolkningen bruker gjerne uttrykket *Burası İstanbul* ("dette er Istanbul") for å antyde at *her kan alt skje*.

Istanbul har gjennom tidene vært sentrum for store sivilisasjoner og riker som bysantinerne, øst-romerne og osmanene. Fra å være hovedsetet til osmanske sultaner med deres overdådige palasser, mistet byen sin privilegerte posisjon som rikets viktigste by da den tyrkiske republikk ble dannet i 1923. Da ble Ankara bygget opp som hovedstad og dermed maktsentrum i det nye landet. På den tiden hadde Istanbuls befolkning allerede minsket fra 1 million til rundt 700.000 (Inceoğlu og Yürekli 2011). Resten av 1900-tallet vokser befolkningen igjen, men denne gangen langt over sitt gamle nivå. En viktig årsak til det er bølgen av immigranter som kommer til byen fra rurale områder i Tyrkia og nærliggende land. Ikke bare bosetter immigrantene seg her, men fødselsratene deres er også langt over nivået i byene (Keyder 2005:125). Innen 1950 har innbyggertallet i Istanbul derfor økt til snaue 1 million, og innen 1980 til 2,7 millioner. Fra da av fortsetter befolkningen i byen å øke i høy fart, og tretti år senere har dette tallet altså vokst med over 10 millioner til 13 millioner innbyggere i 2010 (Inceoğlu og Yürekli 2011, TurkStat<sup>1</sup>). Istanbul gikk i løpet av 1900-tallet gjennom betraktelige endringer som skulle endre byens karakter. Selv om ikke landets politiske styre befinner seg her, er Istanbul i dag den viktigste byen i Tyrkia i mange henseende. Både tyrkisk industri, handel, økonomi, kulturliv og media har sitt sentrum her, og av den grunn fortsetter byen å tiltrekke seg folk fra inn- og utland, på leting etter et bedre liv i storbyen. Jeg skal nå beskrive de to bydelene jeg hovedsakelig drev feltarbeid.





Tyrkia og Istanbuls plassering på kartet.



Kart over Istanbul. På den asiatiske siden av byen i øst, vises Ataşehir og Mimar Sinan (Çekmeköy).

## Ataşehir

I Ataşehir brukte jeg tid i hovedsakelig to områder: Det jeg kaller for *site-området* hvor det hovedsakelig er nyere site-bebyggelser; og *nabolaget Barbaros*, hvor det er lavbebyggelse, mindre blokker og gecekondu'er. Ataşehir er en *ilçe belediye*, en kommune innen storbykommunen Istanbul, opprettet i 2008 på bakgrunn av områdets vekst og satt sammen av bydeler fra tre andre kommuner<sup>3</sup>. Selv om de eldste av dagens bosettinger i området strekker seg rundt 40 år tilbake i tid, er de fleste bydelene her av nyere opprinnelse. Ikke lengre enn ti år tilbake var store deler av områdene ødemark i utkanten av byen. Kommunen er i dag sammensatt av 17 bydeler og har nærmere 400.000 innbyggere. Arealmessig utgjør ikke kommunen mer enn snau 26 km<sup>2</sup>. Dette gir Ataşehir en befolkningstetthet på ca. 15.000 innbyggere per km<sup>2</sup>. Til sammenligning har Istanbul et gjennomsnitt på rundt 2.600 innbyggere per km<sup>2</sup> (TurkStat<sup>2</sup>).

Ataşehir kan sies å representere fremtidens Istanbul. Tyrkiske myndigheter har utpekt bydelen som Istanbuls nye finansdistrikt og den forventes med tiden å bli et globalt finanssenter på lik linje med de i New York, London og Dubai. Flere prestisjefylte banker og selskaper har nylig flyttet hovedkvarterene sine hit, dessuten planlegges relokalisering av både Sentralbanken og Børsen fra Ankara til Ataşehir<sup>4</sup>. Foruten om slike prosjekter består Ataşehir for det meste av moderne boligbebyggelser, kontorbygninger og kjøpesentre. Mens gater og bygninger ofte ser ut til å ha blitt satt opp nærmest tilfeldig i Istanbuls bybilde, er Ataşehir preget av orden. Her er veiene åpne og brede, og bygninger er plassert systematisk i landskapet. Alle de trange bakgatene og skjulte smugene en finner i "gamle Istanbul" er nærmest fraværende, og rette veier og klynger av boligkomplekser dominerer området. Noen få offentlige parker bryter bildet, de fungerer som boltreplass for barn i området med sine moderne utstyrte lekeplasser. Ataşehir befinner seg rundt 20 km fra Bosporosbrua og noe høyere i terrenget enn stredet, så i fra bydelens åpne plasser kan en se byen strekke seg utover landskapet, kilometer for kilometer. Fargene og livet langs Bosporos - selve kjernen til Istanbul - er ikke synlig herfra. Blokker, høyspentledninger og minareter dominerer utsikten over det som på avstand ser ut som en nokså grå og trist by.

---

<sup>3</sup> Denne informasjonen har jeg hentet fra Ataşehir kommunes internettsider.

<sup>4</sup> Hürriyet Daily News<sup>1</sup>

## Site-området i Ataşehir

Selv om Ataşehir er tiltenkt rollen som fremtidig finanssenter i Istanbul, er kommunen i dag først og fremst hjem for de tusenvis av familier som har valgt å bosette seg her. Det spesielle med stedet i den forbindelse er at mesteparten av bebyggelsen her går under betegnelsen *site* på tyrkisk. Mens gated communities noen steder er satt sammen av villabebyggelser, består de i Ataşehir kun av høyhus. Godt plassert innenfor lukkede områder med murer eller gjerder rundt, huser kompleksene alt i fra to til et titalls blokker. For å passe på at uvedkommende ikke kommer inn til området, vokter sikkerhetsvakter boligfeltene. De befinner seg ofte i båser ved inngangspartiene hvor de kontrollerer hvem som til enhver tid kjører inn og ut av området, og forsikrer seg om at det bare er folk som har adgang som slipper inn. Dette gjør de ved å spørre ut besøkende de ikke kjenner igjen som beboere. Ofte er det en bom på hver side av båsen som vaktene styrer innenfra. Ved besøk til informanter i slike områder må jeg oppgi navnet mitt og navnet eller leilighetsnummeret til personen jeg skal besøke, før vaktene ringer vedkommende for å høre om jeg faktisk er ventet på besøk. Først etter at det er bekreftet slipper de meg inn, gjerne med en forklaring om hvilken av bygningene jeg skal til og hvordan jeg kan komme meg dit. I tillegg til dette er det også plassert overvåkningskameraer rundt om i området som de kan følge med på fra små TV-skjermer.

Innenfor portene ser en mer av fellesarealene site-beboerne deler. Ut i fra størrelsen på boligområdet finnes et varierende tilbud av fasiliteter. De aller største tilbyr et bredt spekter: Svømmebasseng, park, kafé, restaurant, frisør, skredder, spa, apotek og/eller treningssenter er ikke uvanlig. I noen av site'ne er visse av fasilitetene åpne for utenforstående, for eksempel treningssenteret. Skyhøye medlemspriser sikrer likevel at området holdes sosialt homogent og fri for uønskede kunder. De aller minste kompleksene på to, tre blokker har langt i fra det samme tilbudet, kanskje bare et svømmebasseng eller en kafé. Gjerdene rundt, sikkerhetsvaktene ved inngangspartiet og navnet på komunitiet signaliserer likevel at dette er en site, og prisnivået ligger som regel høyere enn for vanlige boligblokker i byen.

Selv om Ataşehir i dag er svært utviklet og allerede tett befolket, finnes det likevel mange store, tomme tomter i området. En del av dem er byggeplass for kommende boligfelt og er allerede gjerdet inn. Bak inngjerdingen kjører traktorer og gravemaskiner, og en ser

arbeidere med gule hjelmer på hodet. Langs gjerdene ruver enorme reklameplakater for det som er i ferd med å bygges opp. Bildene fremstiller smilende familier i lyse, moderne leiligheter med tekster som *"dere drømte - vi skapte"*, *"ikke bare et hjem men en utvalgt livsstil"* og *"livet kappkjører mot tiden"*. Én plakater viser en vakker, ung kvinne ikledd en glinsende kjole, perlearmbånd og gullfarget veske som stiger ut av baksetet på en bil og kikker beundrende opp på det hun har fremfor seg. Bildøren holdes opp av en dresskledd arm og en hånd med hvit hanske på. En annen site bruker tekst som virkemiddel, og gir på fargerike plakater lovnader om *"en vakrere verden"*, *"en mer stilfull verden"*, *"en grønnere verden"* og *"en mer underholdende verden"*.

I tillegg til boligfelt og byggeplasser er Ataşehir også hjemstedet til et av de største og mest fasjonable kjøpesentrene på den asiatiske siden av Istanbul, Palladium. Det ligger på en bakketopp i vestre Ataşehir. Bortsett i fra glasstaket ser det beige bygget ganske mørkt og kjedelig ut utenfra. I likhet med de fleste store kjøpesentrene i byen er det en sikkerhetskontroll innenfor inngangsdøren alle besøkende må i gjennom. Som på en flyplass må en legge vesker, handleposer og andre medbrakte ting på et rullebånd for kontroll før en selv går i gjennom en åpning med metalldetektorer. I motsetning til eksteriøret er ikke interiøret like tungt på senteret. Naturlig lys utenfra, kombinert med belysning i ulike farger fra tak og vegger lyser opp de glatte, hvite flatene. Gangveien er formet som en halvsirkel i hver av etasjene med butikker på begge sider. I mellom kjedebutikker fra inn- og utland ligger designerbutikker, eksklusive gullsmeder, restauranter og kaffebarer. Kjente internasjonale navn som Starbucks, D&R, Marks & Spencer, Armani og Burberry er blant innslagene. Jeg ser aldri mye folk på Palladium og stemningen er generelt ganske rolig – langt i fra de høylytte og folksomme markedene andre steder i byen. Mange av kundene ser ut til å være unge par, med eller uten barn, og kvinner.

På Palladium, som ellers i Ataşehir, er folk bemerkelsesverdig velkledde. Mange av mennene er kledd i dress og lakksko, ser nybarberte og svært velstelte ut. Kvinner på sin side har gjerne på seg skjørt i lår- eller knelengde, eller dressbukse og -jakke, og høye hæler. Få er tildekket med hodeplagg (*turban*) eller andre religiøse tildekninger, og mange har farget håret i lyse nyanser. Både menn og kvinner her har ofte lys hudfarge. En del av kvinnene bærer på vesker fra dyre produsenter som Louis Vuitton eller tyrkiske Vakko, eller handleposer fra slike og andre designerbutikker. Som vi får se i løpet av avhandlingen, pleier flere av mine site-beboende informanter å benytte seg av shoppingtilbudet på dette

kjøpesenteret.

## Nabolaget Barbaros

Midt i mellom Palladium og site-området og noe lavere i terrenget, ligger et helt annet type nabolag. Bebodd i omkring 40 år er Barbaros er et av de eldste nabolagene i Ataşehir. Området tok tidlig på 1970-tallet form som følge av tilflytting fra andre deler av landet hvor de økonomiske tidene var dårlige<sup>5</sup>. Som landets største og mest utviklede by kunne Istanbul tilby jobbmuligheter og en levestandard en bare kunne drømme om på landsbygda. På den tiden var området Ataşehir i dag er lokalisert til ikke annet enn en tom plass utenfor Istanbul by. Mange migranter hadde ikke råd til å betale husleie og var derfor tvunget til å sette opp midlertidige boliger på egenhånd her. Uten eierett til grunnen var slik *squatterbebyggelse* ulovlig, men allikevel svært utbredt. Tilværelsen ble for mange ikke så enkel som en hadde håpet på. Flere av dagens Barbaros-beboere bor fremdeles i slike boliger, og selv om husene gjerne er bygd på og modernisert med årene er standarden ofte langt fra god. Mange boliger ser fortsatt halvferdige ut med planker og plast spikret til veggene for å lukke åpninger, og med stålbjelker stikkende opp fra taket – som om bygningen venter i håp på en ny etasje. I tillegg til slike squatterhus består det meste av bebyggelsen i området av boligblokker på tre til fem etasjer. Det ligger dessuten noen få butikker, kaféer og offentlige bygninger her. Blant annet finnes det flere lokaldrevne matbutikker (*bakkal/market*), noen kjedebutikker som BIM og A101 (matbutikker av den billige typen), kaféer rettet mot menn (*kahve*) og en moské. Noen politiske partier har dessuten kontorer her, deriblant Rettferdighet- og Utviklingspartiet (Adalet ve Kalkınma Partisi/AKP), Republikansk Folkeparti (Cumhuriyet Halk Partisi/CHP) og Revolusjonært Folkeparti (Devrimci Halk Partisi/DHP).

I dag har Barbaros rundt 21.000 innbyggere bestående av en blanding av førstegenerasjons migranter, deres barn og barnebarn, samt andre som har flyttet hit senere – blant dem etniske kurdere og romfolk. Folk i nabolaget er ofte litt mørkere både i hudfarge og i hårfarge enn de i site-områdene. De fleste kvinnene jeg ser er tildekket, noen i heldekkende burka, andre med mer tradisjonelle hodeplagg løst knytt rundt halsen. En stor del av kvinnene går dessuten i lange, fotside skjørt.

---

<sup>5</sup> Informasjonen om nabolagets befolkning fikk jeg i samtale med beboere, samt på *muhtar*-kontoret (et politisk styreorgan i bydelen).



Selv om utviklingen i nærområdene til Barbaros har vært rivende, fortsetter livet i gatene i Barbaros som før. Smågutter som spiller fotball i gatene, en sjåfør som prøver å tjene noen ekstra lire på å selge joggebukser fra varebilen sin, og klesvask som tørker i vårsola på verandaer og i gårdsrom er typiske syn på en helt vanlig dag her. Skyskraperne på den andre siden av hovedveien ruver høyt over nabolaget som en konstant påminnelse om hva slags verden som ligger på den siden. Tvers ovenfor ligger flere nybyggede communities samt en flunkende ny arena til et av byens største basketballag. Selv om barna i nabolaget liker å spille ball er sjansen for at noen av de får gå på kamper på andre siden av veien liten – på samme måte som foreldrene deres sjelden eller aldri besøker det nærmeste kjøpesenteret Palladium eller beveger seg inn i site-området på andre siden av hovedveien.

## Çekmeköy

En mil fra Ataşehir ligger Çekmeköy. Der oppholdte jeg meg særlig i et nabolag som heter Mimar Sinan. Her ligger site'ne i tilknytning til vanlige nabolag med blokker, så jeg skiller derfor ikke nabolaget fra site-området, men kaller stedet for enkelhetens skyld Çekmeköy. Bydelen har en historie som kan dateres flere hundre år tilbake i tid. Lenge var området et jordbruksområde bebodd hovedsakelig av bondefamilier, men forholdsvis sparsomt befolket<sup>6</sup>. Det var ikke før på 1990-tallet at stedet skulle bli en fullverdig forstad til Istanbul. Da hadde migrasjonen fra andre deler av landet til Istanbuls perifere områder også nådd Çekmeköy. Området var dessuten blitt subjekt for industrialisering og påfølgende befolkning av arbeidere og deres familier. Innen 2007 hadde befolkningen derfor økt til over 70.000. I 2009 fikk Çekmeköy kommunestatus og bydelen ble utvidet til å omfatte flere nærliggende områder. Kommunen består i dag av 17 bydeler og fire landsbyer, og ved siste folketelling i 2009 hadde den nærmere 150.000 innbyggere.

Mens store deler av Ataşehir gir meg følelsen av å være i en metropol med alle sine skyskrapere, fremstår Çekmeköy mer som en småby. Her består det meste av bebyggelsene av blokker på tre til fem etasjer, mange med butikker i 1. etasje og leiligheter over. Det finnes alt i fra kjedebutikker og supermarkeder til mer lokale småbutikker, frisører, kaféer og

---

<sup>6</sup> Informasjonen om befolkningen har jeg hentet fra Çekmeköy kommunes internettsider.

lignende. Ved første øyekast ser stedet ut til å være et helt vanlig nabolag, men hvis en beveger seg litt lengre bort i fra hovedveien åpner det seg opp en hel rekke med gated communities. Måten disse er bygget opp på skiller seg vesentlig i fra de i Ataşehir ved at det ikke finnes noen høyblokker her. De aller største kompleksene består av villaer (enebolig eller tomannsbolig) med hager rundt. Ofte er de lukket inne bak gjerder eller tjukke steinvegger i to, tre meters høyde med overvåkningskameraer plassert på toppen, og markerte innkjørsler med navnet på boligområdet. Navnet reflekterer som regel kvaliteter ved komunitiet eller assosiasjoner det gir, og inneholder ofte ord som *villa*, *konak* (herskapshus), *göl* (innsjø, dam), *deniz* (hav), *park* eller *bahçe* (hage). De største site'ne i Çekmeköy ligger da også med skogen som nærmeste nabo og kan derfor tilby beboerne et privat rom og en grønn utsikt som ellers er vanskelig å finne i byen. Slike boligfelt er ofte tilsiktet det øvre sjiktet av middelklassen, noe prisnivået også gjenspeiler. Utenom de villabaserte kompleksene finnes det også en del mindre, blokkbaserte site'r i Çekmeköy. Bygningene her er ikke høyblokker, men har typisk fire, fem etasjer. Antallet er gjerne fra to til ti bygg, og fasilitetene består ofte av ett eller flere svømmebasseng, en hage/park og en kafé. Ellers består sikkerhetstiltakene, som i Ataşehir, ofte av vakter i båser ved inngangspartiet, bomber og overvåkningskameraer.

Også i Çekmeköy ligger et vanlig nabolag nær site'ne. Det som skiller Çekmeköy fra Ataşehir er at de lukkede kompleksene her ligger mye tettere på nabolaget rundt – flere steder kant i kant. Selv om noen gated communities ligger i klynger i området er ikke grensene mellom de og nabolaget på langt nær så markerte som i Ataşehir, da det bare er gjerdene og veggene til site'ne som utgjør skillet. Nabolaget her domineres av små boligblokker på to til fire etasjer. Det finnes også en del butikker her; matbutikker, noen klesbutikker, frisører, kafeer, og lignende. Befolkningen i Çekmeköy er med andre ord svært variert med tanke på sosioøkonomi, levesett og levestandard.



Interiør fra kjøpesenteret Palladium i Ataşehir.

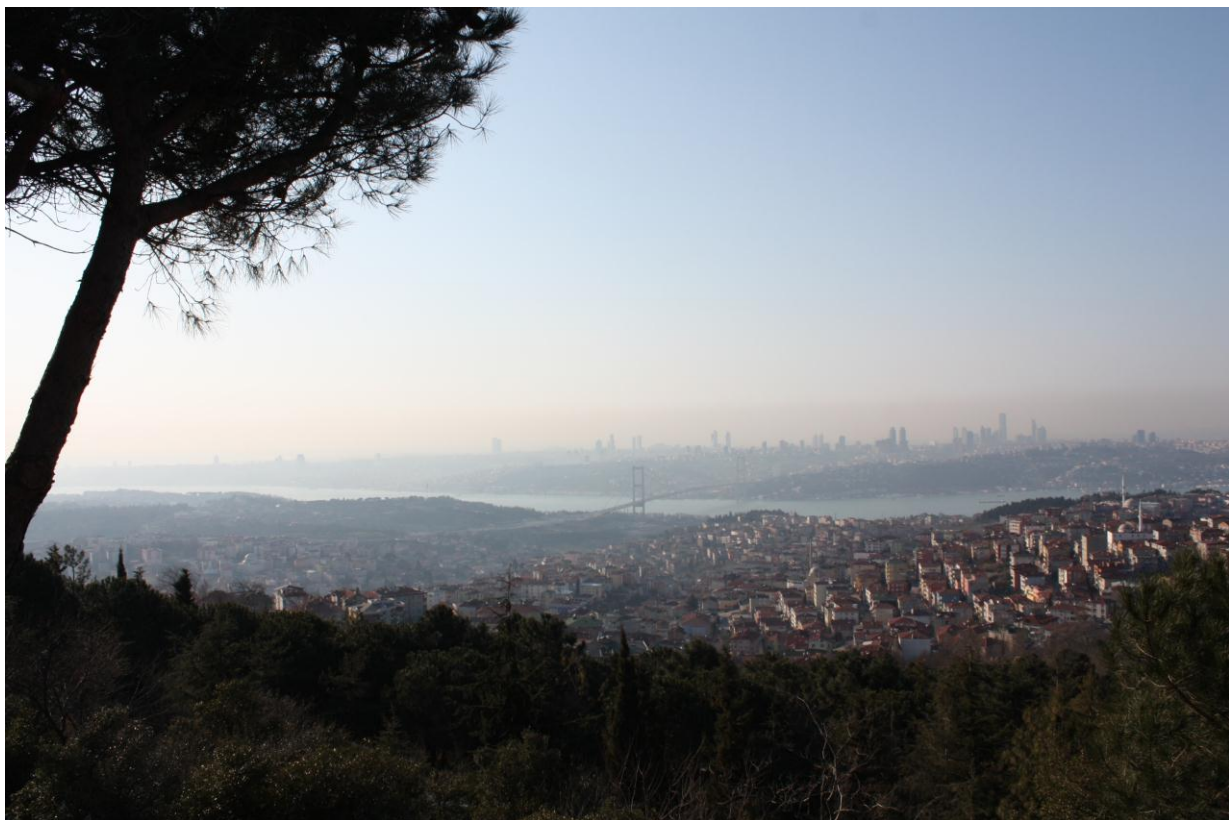


"Denne site'n videoovervåkes 24 timer i døgnet". Illustrasjonsbilde tatt i nærheten av Ataşehir.





**"Plassen deres på toppen er klar - Deluxia". Del av reklameplakat for ny site i Ataşehir.**



**Fra utsiktspunktet i Çamlıca på den asiatiske siden av Istanbul, kan en se utover en stor del av byen, deriblant brua over til den europeiske siden og Bosporsstredet.**

## Kapittel 3: Feltarbeid, metode og etikk

### Feltarbeid

Feltarbeidet utførte jeg i Istanbul på i underkant av fem måneder, mellom januar og mai 2011. Under oppholdet bodde jeg i en leilighet i Bostancı, en bydel på sørsiden av den asiatiske delen av byen. Der bodde jeg sammen med mannen min som er tyrkisk, og oppholdt seg i byen sammen med meg under hele feltarbeidet. Selv om den opprinnelige planen var å bo i en site i et område som Ataşehir eller Çekmeköy, gjorde høye leiepriser dette vanskelig. Site-områdene er dessuten svært usentralt beliggende, og av praktiske hensyn bestemte jeg meg derfor for å bo i en vanlig leiegård og pendle til områdene jeg var interessert i. Bostancı er en hyggelig bydel med yrende liv og enkel tilgang til buss, tog, og ferjer til andre deler av byen. Til Ataşehir er det rundt fem km. I mellom de to bydelene gikk det ingen direkte busser, så den enkleste måten å komme dit på var å benytte skyttelbussen til Palladium, kjøpesenteret i Ataşehir. Det var dessuten gratis å kjøre denne bussen. Da den var fremme ved kjøpesenteret tok jeg som regel en rask runde innom kjøpesenteret slik at sjåførene ikke skulle skjønne at jeg "snek" meg til gratis og enkel transport. Fra Ataşehir var det lett for meg å dra videre til Çekmeköy, men for å komme meg dit benyttet jeg meg alltid av kollektivtrafikk. Selv om jeg også gikk en del til fots under oppholdet, er Istanbul strukket over et så stort geografisk område at jeg uansett var nødt til å benytte meg av kollektivtilbudet. På grunn av at Istanbuls trafikkbilde regelmessig er preget av trafikkorker og saktegående trafikk, fikk jeg ofte merke på kroppen hvor slitsomt det kan være å oppholde seg i trafikken i en så stor, og til dels uorganisert, by. Noen dager gikk nærmere tre timer med til transport – og enda mer, hvis jeg skulle reise flere steder i løpet av dagen.

Siden jeg ikke fikk mulighet til å bo i en site under oppholdet, måtte jeg benytte meg av andre måter å få tilgang til site'ne og site-beboere på. Det er ikke en hemmelighet at byantropologer støter på en del utfordringer forskere "på landsbygda" ikke møter i like stor

grad. Bybefolkningen kan føles distansert, kald og stresset, og de kan ha mindre tid å ofre en stakkars antropologistudent. I en storby hvor millioner av mennesker lever er en naturlig nok nødt til å finne mindre, lokale arenaer å drive feltarbeid på, ettersom en aldri kan klare å gripe over hele befolkningen (som i et klassisk landsbystudie). Siden menneskene jeg ønsket å komme i kontakt med, hovedsakelig site-beboere, lever innenfor stengte porter og murer, var utgangspunktet mitt derfor noe vanskelig.

Jeg hadde fra før av en kontakt jeg visste ville være nyttig, en nær venninne som jobber i en privat barnehage i site-området i Ataşehir. Hun hadde fortalt meg at hun kunne sette meg i kontakt med flere site-beboere. Jeg satset derfor på at denne kontakten, og videre at snøballmetoden ville skaffe meg de informantene jeg trengte for å samle inn data. Venninnen min skulle vise seg å bli uvurderlig i forhold til det å få tak i informanter underveis. Hun satte meg i kontakt med flere av sine bekjente, noe som ga meg flere interessante møter med og besøk hos site-beboere. I tillegg til å komme i kontakt med site-beboere ønsket jeg også å møte beboere i nabolagene rundt site'ne. Dette gjorde jeg gjennom å ta direkte kontakt med folk på lokale kaféer, i butikker og parker. I denne delen av feltarbeidet fikk jeg nyttig hjelp av mannen min, siden han som tyrkisk mann lettere kunne tilnærme seg fremmede (i hvert fall menn) og innlede samtaler med dem. Denne metoden førte til at jeg opplevde noe skepsis, kanskje særlig fordi jeg var utenlandsk/europeisk, men også støtte og åpenhet. Noen inviterte meg/oss inn hjem til seg, og "alle" hadde interessante synspunkter om site'ne og beboerne der.

Selv om jeg fikk en del kontakter etter hvert i feltarbeidet, var utfordringen med å finne informanter mye større enn først antatt, rett og slett fordi jeg ikke opplevde den store interessen fra mulige informanter som jeg hadde håpet på å (og nesten hadde tatt for gitt at jeg skulle) møte. Flere ganger opplevde jeg brutte løfter fra informanter som hadde lovet meg videre kontakt, eller å introdusere meg for andre venner og bekjente. Det å ringe og "mase på" informanter kjentes ikke bra, selv om jeg til dels følte at jeg måtte gjøre det for å komme meg videre i arbeidet. Denne utfordringen tærte til tider på min egen motivasjon til å fortsette. Jeg vurderte etterhvert å skifte fokus for feltarbeidet og gå bort i fra private boligfelt som utgangspunkt for studiet, men etter hvert hadde så mye tid gått med til planlagt utgangspunkt at jeg følte det ville bli bortkastet å endre retning. I ettertid har erfaringen gjort at jeg nå forstår hvor viktig god planlegging i forkant av et feltarbeid er, samt verdien av å oppnå relasjoner preget av tillit til informantene. Likevel kan ikke alt planlegges i detalj på

forhånd, så å støte på utforutsette hendelser i felt er nok heller regelen enn unntaket.

Når det gjelder språk snakker jeg tyrkisk uten for store problemer, så jeg har sjeldent problemer med å bli forstått av lokalbefolkningen. Jeg forstår også det meste av det som blir sagt i dagligtale blant folk. I møte med informanter og andre under feltarbeidet brukte jeg stort sett bare tyrkisk. Det eneste unntaket var noen site-beboere som var tilnærmet flytende i engelsk. Med dem snakket jeg som regel engelsk, eller en blanding av de to språkene, avhengig av hva de foretrakk. I tillegg til å snakke og forstå muntlig tyrkisk, kan jeg også skrive og lese språket. Nivået mitt er da ikke like høyt, slik at å for eksempel lese en avisartikkel er mer utfordrende enn å forstå muntlig prat. Dette har blant annet med å gjøre at formell, skriftlig tyrkisk er ganske annerledes enn det mer uformelle, muntlige språket folk bruker til daglig.

## Metoder

### Antropologiens kjennetegn og håndverk: Feltarbeidet

Sosialantropologien skiller seg fra andre samfunnsvitenskapelige retninger på grunn av fagets vektlegging av det etnografiske *feltarbeidet* som hovedkilde til kunnskap om samfunn og kultur (Eriksen 2010:35). Et feltarbeid kan vare i fra noen måneder og opp i mot flere år, og idealet har lenge vært at jo lengre feltarbeidet varer, desto bedre. Kanskje har det ligget noe prestisje i det å dra ut i lang tid (og ikke minst langt vekk<sup>7</sup>). Uansett hvor en drar og for hvor lenge; tanken bak metoden er at antropologer under feltarbeidet tar sikte på å få så intim kjennskap til det fremmede samfunnet som mulig for en utenforstående (Eriksen 2010:35). Nielsen (1996) sammenligner det antropologiske feltarbeidet med et håndverk. I det ligger det at kunnskap om hvordan å drive feltarbeid er så praktisk fundamentert, at det derfor vanskelig kan læres på forhånd. Det feltarbeidet lærer oss er en måte å se verden på, mener han, en livsholdning (1996:47).

Vike, Lidén og Lien (2001) identifiserer tre metodiske prinsipp i antropologien: 1) Kravet om

---

<sup>7</sup> Noe for eksempel Frøystad (2003) har diskutert.

at en lærer av informantene sine og skaper et analytisk byggverk mest mulig med utgangspunkt i deres kategorier, 2) feltarbeiderens veksling mellom ulike kontekster innebærer at han/hun tvinges til å stille seg "utenfor alle" og etablere et etisk (ikke-emisk) blikk, og 3) analysen bør bestå av en kontinuerlig veksling mellom ekstrem nærhet og ekstrem distanse. Distansen etableres for eksempel gjennom komparasjon, hvor en forsøker å etablere forbindelser mellom eget materiale og andre former for menneskelig praksis (Vike et al. 2001:14). Sett i lys av det, er feltarbeidet dermed ment å gi forskeren opplevelsesnært datamateriell han/hun kan bruke til å trekke større slutninger, gjennom å analysere materialet med eksisterende (eller nye) generelle teorier og modeller. Noe av håndverket er evnen til å *"definere hva en enhet er, hva et ord betyr, [...] beskrive de målestokker som folk vurderer sin egen virkelighet med (og som de kanskje selv tar så for gitt at de ikke er klar over at de bruker dem)"* (Nielsen 1996:48). Gjennom å abstrahere erfaringsnært materiale setter feltarbeideren altså ord på hvordan folk skaper mening i livene sine.

## Urban antropologi og feltarbeid

Sosialantropologer har tradisjonelt studert mennesker i småskalasamfunn, altså lite komplekse samfunn slik som landsbyer. Det antropologiske idealet om å delta i et lokalsamfunn er også tilpasset det, siden deltakelse er lettere i landsbyen enn i storbyen. Byantropologer støter derfor gjerne på en del vanskeligheter som ikke feltarbeidere i landsbyer gjør (Gmelch 1988:85-88). For det første er tilgangen til informanter mindre i byer, uavhengig av om forskeren bor i området som studeres eller ikke. På grunn av få tilgjengelige rom utendørs, tilbringer folk i byer mer tid inne. Det er av den grunn vanskeligere å observere og tilnærme seg folk i byer. Byfolk pleier også oftere å være ansatte arbeidstakere, noe som gjør at folk tilbringer store deler av dagen på arbeidsplassene sine. Det er ikke like lett som forsker å være med en informant på kontoret eller annen arbeidsplass, som å være med på jakt, i fjøset eller i åkeren (ibid:85-88). Dette merket jeg særlig godt, siden de fleste av mine informanter innenfor site'ne var arbeidstakere. I Tyrkia er arbeidsdagene også veldig lange, så den lille fritiden folk har igjen av dagen ønsker de naturlig nok å tilbringe hjemme sammen med familie, på fritidsaktiviteter eller med venner. Tidspresset er generelt sett større i byen enn i landsbyen. Folk i byen har dårligere tid og ting må skje fort. Det å få informanter var den aller største utfordringen for meg i feltet, og



ble noe jeg følte på kroppen. Jeg kjenner meg derfor særlig godt igjen i dette sitatet av Eriksen: *"I samfunn hvor folk har det travel, vil en etnograf raskt oppdage at hans tilstedeværelse ikke påkaller den minste nysgjerrighet, og at det er vanskelig å "dykke ned i" lokalt liv. Urbant feltarbeid har en tendens til å bli mer oppstykket enn landsbyfeltarbeid, og det er ofte avhengig av mer formelle datainnsamlingsmetoder som intervjuer"* (Eriksen 2010:36). Det jeg opplevde var nettopp at det ble lite "flyt" fordi jeg var avhengig av konkrete møter med informanter. Jeg måtte også lene meg mer på formelle metoder enn antropologenes hovedmetode deltakende observasjon.

## Deltakende observasjon

Antropologers viktigste arbeidsverktøy i feltet er deltakende observasjon. Som Fangen (2010:12) observerer, brukes begrepet deltakende observasjon ofte synonymt med feltarbeid eller det å være "ute i felten". Metoden er satt sammen av to former for handling: Deltakelse og observasjon. Deltakelse i samfunnet en studerer er ment å gi antropologen et unikt innenfor-perspektiv, mens observasjon betyr at en distanserer seg for å kunne analysere sosiale forhold antropologisk. Det ideelle er en jevn balanse mellom deltakelse og observasjon. For mye deltakelse i forhold til observasjon kan gjøre at en nærmest blir en integrert del av de sosiale miljøene en studerer ("*go native*", i ytterste konsekvens). For lite deltakelse kan derimot gi lite verdifulle samhandlingsdata, eller manglende informasjon om sensitive forhold folk ikke vil snakke om, for eksempel i en intervjusituasjon (Fangen 2010:15).

Som beskrevet over hadde jeg vanskeligheter med å finne informanter under feltarbeidet. Jeg slet også med å bli inkludert i de sosiale miljøene til informantene jeg fikk, fordi folk så på meg som en "forsker" eller "utenforstående", mer enn en potensiell deltaker i deres hverdagsliv- og aktiviteter. Av den grunn fikk jeg drevet lite *deltakende* observasjon under feltarbeidet, noe som gjenspeiles i materialet mitt som er preget av mye informantutsagn og egne observasjoner, mer enn å springe ut i fra min egen deltakelse i samhandlingssituasjoner. De sosiale settingene jeg fikk være deltaker var blant annet hjemme hos Emre (se side 60), samt to andre av site-beboerne jeg ikke nevner med navn (se kapittel 5). Disse var jeg hjemme hos ved to, tre anledninger. Én av site-beboerne var jeg også med på kjøpesenteret Palladium ved en anledning.

Vanskene jeg hadde med å få innpass i de sosiale miljøene jeg var interessert i å forske på, tror jeg har flere årsaker. For det første spiller sosialantropologens personlighet inn på hans/hennes rolle i felten. Antropologer deltar som mennesker med *hele seg*, og ikke bare som objektivt utenforstående (Fangen 2010:14). Jeg er naturlig forsiktig av meg som person, noe som kan være en ulempe i feltsituasjoner der en er nødt til å være utadvendt for å få kontakt med folk. Det at jeg var nødt til å "mase på" informanter for oppfølging, som nevnt over, eller forsøke å ta kontakt med folk i settinger der det ikke var naturlig, satte meg derfor i en noe ukomfortabel situasjon. Jeg presset således noen personlige grenser som feltarbeider. For det andre kan vanskelighetene jeg opplevde også ha med utvendige forhold å gjøre. I site'ne opplevde jeg at potensielle informanter kunne vise liten interesse for meg og prosjektet mitt. En del virket uinteresserte i og/eller skeptiske til å "la seg forske på". Site-beboerne var ofte høyt utdannede mennesker som sannsynligvis var mer klar over "konsekvensene" av å slippe en forsker inn<sup>8</sup>, enn en som ikke har så mye utdanning. Jeg tror at skepsisen noen av site-beboerne så ut til å ha ovenfor meg kan knyttes til det.

## Dybdeintervjuer og hjemmebesøk

Jeg utførte dybdeintervjuer av totalt åtte ulike site-beboere. Av disse bodde fem i boligfelt for middel- eller øvre middelklasse, to i en mer arbeiderklassepreget site, mens én var utflytter fra en øvre middelklasse-site til et heterogent nabolag. Av de syv nåværende site-beboerne bodde én informant i en villabasert site i Çekmeköy, mens de andre bodde i blokkbaserte site'r i Ataşehir. Foruten om én møtte jeg alle gjennom venninnen min eller kontakter jeg hadde fått gjennom henne. Jeg var på hjemmebesøk hos seks av de åtte site-beboerne. Av dem jeg ikke fikk besøkt, møtte jeg den ene (Melike) i to timelange sesjoner på arbeidsplassen hennes, mens den siste (Lale) hadde flyttet ut fra sin tidligere site. Hun møtte jeg på en kafé hvor vi hadde en halvannen times samtale. I nabolagene kom jeg i kontakt med ulike mennesker og jeg regner fem av disse møtene som dybdeintervjuer. Dette var de jeg ble best kjent med og av noen av dem invitert hjem til. Av disse bodde to i nabolaget i Çekmeköy og tre i Barbaros i Ataşehir.

---

<sup>8</sup> Her tenker jeg ikke at forskningen faktisk vil få negative konsekvenser for informantene i ettertid (jeg var naturligvis klar på at jeg ville anonymisere) men heller det at en som informant til syvende og sist er et "studieobjekt".

Intervjuformen jeg benyttet meg av kan kalles uformell, ved at jeg forsøkte å innta en fleksibel posisjon og være, som Nielsen (1996) beskriver, "*åpen for forhandling, revisjon, omdefinering og kritikk*" (1996:113). Dette gjorde jeg for eksempel ved å la informanten styre samtalen dit han/hun ønsket. Jeg hadde i begynnelsen av feltarbeidet utarbeidet en intervjuguide hvor jeg hadde samlet en del mulige spørsmål. Denne var ikke ment å følges slavisk men heller brukes som støtte i samtaler, for eksempel hvis praten stoppet opp. I guiden hadde jeg samlet spørsmål i ulike kategorier som "hus og hjem", "daglige gjøremål", "boligfelt" og "Istanbul". Dette var temaer jeg ønsket å komme inn på underveis, men som jeg ikke følte meg bundet til å følge. Det varierte hvor mye jeg fulgte guiden avhengig av informantene og hvordan samtalen gikk. Selv om utgangspunktet mitt var å være åpen og fleksibel var ikke det alltid så lett. Informantene så ut til å forvente en intervjusituasjon, så i stedet for å snakke om det som falt dem inn, ventet de ofte på at jeg skulle spørre dem om konkrete forhold. Én måte å møte dette på var å stille litt åpne spørsmål, slik at jeg åpnet opp for informantens egen tolkning.

Alle intervjuene tok mellom én og to timer eller lengre. Jeg tok notater underveis og/eller brukte båndopptaker. Etter intervjuene brukte jeg kvelden på å skrive utfyllende notater rundt intervjuet, intervjusituasjonen, observasjoner, og/eller transkripsjon fra eventuelle båndopptak. Båndopptak gir mange direkte og nyttige utsagn, og er fine å høre på i ettertid for å sette seg tilbake i situasjonen. Grunnen til at jeg ikke alltid benyttet meg av båndopptaker var likevel at noen av informantene ikke ønsket å bli tatt opp på bånd.

Utenom én mann (Emre), var alle site-beboerne jeg utført dybdeintervjuer av kvinner. Selv om jeg kunne valgt å innta et kjønnsperspektiv på materialet mitt og det antakeligvis kunne gitt spennende resultater, har jeg likevel latt være å vektlegge betydningen av kjønn i denne avhandlingen. Resten av utvalget informanter er en blanding mellom begge kjønn.

## **Samtaler**

I løpet av et feltarbeid kommer en i samtale med mange ulike mennesker som er med på å forme ens erfaringer og oppfatninger av temaer som er interessante og relevante for studiet.

Disse samtalerne er ikke avtalte intervjuer og starter heller i spontane møter med mennesker. Særlig i nabolagene rundt site'ne møtte jeg mennesker som jeg kom i slike samtaler med, men noen av dem var også site-beboere jeg traff i parker, og lignende steder. Generelt sett var det lettere å komme i kontakt med mennesker i nabolagene utenfor enn inne i site-områdene, hvor mennesker var mer distansert. Samtalene ga meg ofte et nytt blikk eller en bekreftelse på noe jeg allerede hadde observert eller fått med meg i et intervju. Alle slike samtaler er med på å forme ens innsikt omkring tematikken en er opptatt av under feltarbeidet. I dag regner jeg ca. femten av disse som særlig nyttige. Som med intervjuer brukte jeg tid i etterkant av slike samtaler for å notere ned hva som ble sagt og gjort, og hvor og hvordan samtalen fant sted.

## **Observasjon**

Uten om avtalte intervjuer og spontane samtaler brukte jeg også tid på observasjon i feltet. Jeg forsøkte å observere samhandling, men på grunn av manglende tilgang er materialet noe begrenset her. Stedene jeg observerte på i site-områdene var: Utenfor spesifikke boligfelt, innenfor boligfelt når jeg var på besøk hos noen, inne på treningssenteret jeg fikk besøkt ved to anledninger, det generelle området (kaféer, kjøpesentre, gater), samt nye site'r på byggestadiet. I nabolagene fikk jeg observert: Hjemme hos de jeg ble invitert med inn til, samt det genrelle området som gater, kaféer og parker.

I forbindelse med observasjon tok jeg notater og noen ganger bilder med fotoapparat. I nabolagene skilte jeg meg spesielt ut som utenlandsk, lyshåret ung kvinne, så til tider kunne det føles ubehagelig å være der uten noen avtalte møter å gå til. I site-områdene var ikke det noe problem. Der var det, som nevnt, særlig tilgangen som var begrenset på grunn site'nes stengte natur.

## **Sekundære kilder**

Under feltarbeidet brukte jeg en del tid på å lese aviser, følge med på aktuelle nyheter på TV og samle inn reklamemateriell til nye site'r. Jeg bruker ikke dette materialet direkte i studiet,

men det ligger som en del av bakgrunnsinformasjonen for arbeidet med temaet. De store tyrkiske avisene er fulle med reklame for private boligfelt, og utvalget er stort. Det var ganske interessant å følge med på slike reklamer, og særlig språkbruken som benyttes. Ofte selges boligene, ikke bare som leiligheter og hus, men som *yaşam* eller *yaşam tarzı* (liv, livsstil). Altså kjøper en tilsynelatende ikke bare en bolig, men også de livsstiler som "følger med" boligen. Ett av entreprenørfirmaene<sup>9</sup> kaller seg til og med for *yaşam mimarı* (livsarkitekt, livsstilsarkitekt) i sitt slagord. Ellers ser mange av de samme ordene og beskrivelsene ut til å gå igjen i ulike reklamer. Det fortelles om *fitness*, *spa* og *kids club* – engelske ord som ser ut til å ha fått sin plass i tyrkisk markedsføring. Noen steder loves en å få dekket alle behov på ett sted (*tüm ihtiyaçlar bir arada*), andre steder *prestij* (prestisje), *lüks* (luksus), og *konfor* (komfort). Jeg merker meg for øvrig at mange kampanjer vektlegger huslån eller *mortgage* (også et utenlandsk konsept som nylig har kommet til Tyrkia) med god rente, i sine reklamer. Dette kan tyde på at boligene i stadig økende grad bygges for lavere middelklasse, eller et øvre skikt av arbeiderklassen. En annen interessant observasjon er det at flere av de nybygde kompleksene ser ut til å huse mer enn bare boliger, for noen tilbyr også kontorer, butikklokaler, hotell og kjøpesenter innenfor sitt prosjekt.

## Etiske betraktninger

Å drive samfunnsforskning handler om å studere mennesker, noe som stiller høye krav til forskerens valg hva gjelder de etiske hensyn i forskningsprosessen. Det kan være en balansegang å finne ut når en tar hensyn informantenes interesser og renommé, og når en tar hensyn til publikasjonen av det komplette forskningsresultatet.

Alle som deltar i en forskningsprosess har krav på å vite at de er del av et studie, og ikke minst få velge om de vil delta eller ei. Dette innebærer at en som forsker bør ha fått en form for samtykke av de en studerer på forhånd. I noen situasjoner kan det lønne seg å få samtykket skriftlig, men ofte holder det å få det muntlig. Under feltarbeidet var jeg hele tiden ærlig med hvem jeg var og hvorfor jeg var der. Jeg forklarte dessuten alle involverte hva studiet mitt omhandlet. Ofte pleide jeg å innlede med å si at jeg var interessert i å lære om "livet i en site". Alle som nevnes i oppgaven her var klar over at jeg var i Istanbul som

---

<sup>9</sup> Ağaoğlu.

antropologistudent og forsker, og ga meg et muntlig samtykke på at de ville delta i studiet.

Det at informanter gir en samtykke, vil likevel ikke si at det er fritt frem for å bruke den informasjonen en får. Dette har med folks privatliv og integritet å gjøre. En bør aldri skrive noe som kan skade informantene direkte, og det er et svært viktig poeng. Den fortroligheten som oppstår mellom forsker og informant bør altså respekteres. I noen sammenhenger kan sensitiv informasjon bidra til innsikt i det totale bildet, selv om en ikke nødvendigvis benytter seg av informasjonen direkte. For å ivareta informantenes privatliv har jeg i denne avhandlingen endret egennavn på alle informanter jeg navngir, samt noe personlig informasjon der jeg ser på det som nødvendig. Dette er gjort på en måte så det ikke går utover oppgavens sannferdighet. Jeg bruker heller ikke autentiske navn på informantere, slik at informantenes personlige opplysninger forblir konfidensielle.

## Kapittel 4: Gated communities

### Fra pensjonistkomplekser og *country clubs* til gated communities

Forløperen til gated communities dukket opp i USA på 1960- og 70-tallet i form av pensjonistkomplekser. Da fikk solhungrige pensjonister muligheten til å nyte tilværelsen i kontrollerte og inngjerdede omgivelser i California, Texas og Arizona (Low 2004:14-15). Senere spredde denne trenden seg til også å omfatte eksklusive feriesteder bygget opp rundt private "klubber" for golf, tennis og lignende rekreasjonstilbud (i USA kalt *country clubs*). Populariteten til slike feriesteder gjorde at en etterhvert bygget lignende kompleks som *boligfelt*, og det var da gated communities slik vi kjenner de i dag fikk sin form.

I løpet av 80-tallet ble *gated living* stadig mer populært blant amerikanere og boformen spredde seg derfor til andre deler av USA, deriblant til østkysten og utkanten av byer som New York og Chicago (Low 2004). Boligfeltene ble da sett på som et uttrykk for konsumtrendene til de aller rikeste i samfunnet. Fenomenet fortsatte å spre seg, og ved inngangen til 2000-tallet hadde gated communities blitt en landsdekkende boligform i USA, representert i alle landets største urbane områder. Boligfeltene lokaliseres ikke lenger bare til forsteder, men også til bykjerne - enten som nybygde prosjekter eller i form av inngjerding av eksisterende nabolag (Blakely og Snyder 1997, Low 2004).

Siden starten i USA har gated communities blitt en utbredt boform på verdensbasis. I dag finner en boformen i en rekke land og på alle verdens kontinenter. Utbredelsen er særlig høy i byer og land med høy grad av sosial ulikhet og kriminalitet. De klassiske eksemplene på det er Sør-Afrika (Lemanski 2004) og land i Latin-Amerika (Caldeira 2000, Roitman 2004). Svært mange land tar nå til seg boformen og gjør det til sin egen gjennom tilpassing til lokal kontekst, deriblant så ulike land som Russland (Lentz 2006), Australia (Hillier og McManus 1994), Saudi-Arabia (Glasze og Alkhayyal 2002), Portugal (Raposo 2006) og Indonesia

(Leisch 2002). Det er forøvrig interessant å merke seg at boligtrenden er vel så populær i utviklede land så vel som i utviklingsland (Baycan-Levent og Gülümser 2007). Denne utbredelsen bør sees i sammenheng med globaliseringens tak på verdens ulike steder, kulturer og fenomener og dens stadige kommodifisering av identitet, kultur og plass. Også boligmarkedet har blitt utsatt for en slik kommodifisering med gated communities som en manifestering av det. Av mange regnes gated communities nettopp som en indikator på hva som skjer med byer under påvirkning av globalisering<sup>10</sup> (Çekiç og Gezici 2009).

Med høy internasjonal utbredelse følger også en stor variasjon i utforming. Mens noen boligfelt består av høyblokker eller lavere boligblokker, er andre satt sammen av eneboliger, villaer og/eller tomannsboliger. Noen appellerer til arbeiderklasse eller lavere middelklasse, og andre til øvre middelklasse eller overklasse. Noen steder opptar de store geografiske områder i grønne og naturskjønne omgivelser, mens andre steder har de en begrenset flekk midt i mellom skyskraperne. Noen har store fellesområder med utallige fasiliteter, og andre har kun en felles inngang. Mangfoldet mellom ulike gated communities er altså enormt.

## **Neo-liberalisme og moderniseringstiltak endrer det tyrkiske boligmarkedet**

I Tyrkia kan fremveksten til gated communities sees i sammenheng med politiske strømninger på 80-tallet og utover. Året 1980 representerer et politisk vannskille i Tyrkia. Da utløser et statskupp starten for prosesser som skal føre landet vekk i fra en lukket, selvforsynt økonomi til en liberalistisk økonomi med satsing på privatisering, det frie marked, import og eksport. På den tiden blir dette sett på som den beste måten å fremskynde et utviklingslands økonomiske vekst og som en løsning på nær sagt alle sosiale, økonomiske og politiske problemer (Rutz og Balkan 2010:17). En slik form for politikk kalles gjerne neo-liberalisme. Det globale, frie marked gir nå et nytt spillerom for privatisering og økonomisk satsing både fra inn- og utland. Landet åpnes på denne måten opp for globaliseringskrefter på flere områder.

Med utenlandske investorer på hugget blir Istanbul i løpet av 1980-tallet omformet til en

---

<sup>10</sup> Dette behandles nærmere på sidene 45-47.



urbanisert storby i verdensklasse, noe også den tyrkiske stat tilrettelegger betydelig for. I et forsøk på å gjøre byen så moderne og tilgjengelig for internasjonale besøkende som mulig, blir det mange mener var verdifulle trehus og andre bygninger fra 1800-tallet, ofret for nybygde gågater, fargerike hus, restauranter og butikker med "orientalsk" profil. Særlig på den historiske halvøya Sultanahmet velger en å satse på bevaringen av verdifulle moskéer og pynting av områdene rundt, gjennom å "rydde bort" bygninger og aktiviteter som har hatt plass der i flere hundre år (Öncü 1997). Også områdene langs det Gylne Horn blir hardt rammet; her river staten 30.000 bygninger for å gjøre vei til flotte parker og en hypermoderne 4-felts hovedvei (Öncü 1997). Levende områder blir altså regelrett slettet for å gi plass til gjenskapelsen og utstillingen av en historie som tyrkerne nylig har fått kjennskap til gjennom globale markedskrefter, og dens idealisering av det romantiske og det eksotiske. Vi kan på sett og vis si at tyrkiske myndigheter bidrar til å rekonstruere deler av Istanbuls og derved Tyrkias historie.

Staten fortsetter videre å modernisere, og det den mener er å forbedre, det tyrkiske boligmarkedet. På den tiden er Istanbul, som de fleste storbyer i Tyrkia, nokså ensformig på boligfronten. Byen preges av lovlig oppsatte boligblokker og ulovlige squatterbebyggelser som arkitektoniske hovedformer. Mens squatterboliger på utkanten av byen er løsningen for byens fattigste, representerer boligblokker mer sentralt i byen den vanligste boligformen for resten av befolkningen (Öncü 1997). Boligbransjen preges da av småskala-prosjekter og enkeltstående boliger (for det meste single blokker) (Çınar, Çizmeci og Köksal 2006). Selv om Istanbul hadde en tosidig boligstruktur var byen en såkalt "*softly segregated city*" frem til midten av 1980-tallet (Işık og Güvenç 1996, sitert av Geniş 2007:775). Med dette menes det at både nabolag med blokker og squatterhus var forholdsvis heterogene hva beboernes sosiale klasse angikk. Utsikt, standard, størrelse og nærhet til Bosporosstredet var den determinerende faktoren for hva slags boligblokker folk i de øvre sosiale sjikt bodde, men verken middelklassene eller overklassen var helt isolerte fra hverandre. Det samme gjaldt for gecekond-områder, der etnisitet og hjemsted mer enn sosial bakgrunn avgjorde hvor folk bosatte seg. På bakgrunn av dette var overgangene mellom ulike boligområder og boformer i byen lite fremtredende (Geniş 2007).

Endringer i dette systemet trer frem på midten av 1980-tallet, da staten går vekk i fra et passivt forhold til boligmarkedet til en mer aktiv involvering. Stadig tilflytting til landets byer hadde skapt et umettet behov for boliger og boligtomter allerede i løpet av 70-tallet. Denne

utviklingen bidro til å presse prisene på eksisterende boliger opp på et skyhøyt nivå, noe som naturlig nok skapte vanskeligheter for mange (Öncü 1988, sitert av Geniş 2007). Som en konsekvens av dette blir det i 1982 lovfestet at alle tyrkiske borgere har rett til en ordentlig bolig og at det er statens oppgave å sørge for at loven blir realisert. Dette skal skje blant annet gjennom å satse på "*mass housing*". To år senere blir det opprettet et statlig organ, TOKİ (Toplu Konut İdaresi Bakanlığı), eller Mass Housing Fund, for å jobbe nettopp for dette formålet. Med de nye lovene som rammeverk og TOKİ som organisator øker og stabiliserer den tyrkiske stat flyten av penger til boligmarkedet (Geniş 2007:778). Spesielt investeres og tilrettelegges det for store byggeprosjekter beregnet på de høyeste inntektsgruppene, fra middelklassene til overklassen. Store områder med offentlig land, både i byer og i periferien av dem, blir privatisert og solgt til nasjonale utbyggere og banker. Ofte unngår eller endrer politikerne tidligere reguleringer for bevaring av naturnære steder, slik som ved Bosporosstredet i Istanbul eller i omgivelsene til innsjøer og skoger, for det formål å bygge ut boligprosjekter (Sönmez 2000, sitert av Geniş 2007:778). For å gjøre de nye prosjektene så attraktive som mulig foretar staten betydelige investeringer i infrastrukturen til de nybygde områdene. For eksempel bygges det veier, motorveier og bruer for å forenkle bevegeligheten mellom byen og periferien. Slike satstinger gjør boligbransjen til et yndet investeringsobjekt, og da særlig for store investorer med evnen til å bygge attraktive løsninger for de med høyest inntekt som målgruppe (Geniş 2007). Det er i dette klimaet at inngjerdede boligfelt, gated communities, finner sin plass i Istanbuls boligmarked.

## **Gated communities inntreden i Tyrkia: Kemer Country**

Det første eksempelet på et stort satsingsprosjekt i boligmarkedet i Tyrkia dukker opp i Istanbul i løpet av 1990-tallet. Midt i mellom landsbyer, tettsteder og en militærbase i byens nordvestlige periferi bygges det opp en privat by ved navnet Kemer Country (Geniş 2007). Den ligger omringet av en av Istanbuls største skoger og nasjonalparker, Belgradskogen, i et område kalt Kemerburgaz. Prosjektet som sto ferdig i 1998, omfatter et 1200 kvm. stort område og inneholder 1250 boliger beregnet på rundt 5000 mennesker (Çekiç og Gezici 2009:86, Geniş 2007:781). I forbindelse med boligområdet er det også en privat golfklubb og en *country club* der med en rekke sportsfasiliteter. Alt er eid og tilrettelagt av samme selskap: Kemer Construction & Tourism Company (Geniş 2007). I tillegg til beboerne i Kemer

Country er det bare medlemmer av de eksklusive klubbene som har tilgang til fasilitetene. Beboere har dessuten eksklusiv adgang til en privatisert del av Belgradskogen som utbyggerfirmaet leier. Foruten om dette finnes en rekke andre fasiliteter beboere i Kemer Country kan benytte seg av og dra fordeler fra - alt i fra matbutikk og skoler, til helsetjenester og brannmannskap<sup>11</sup>. Stedet er utformet, som en småby, i navngitte nabolag med gater og *squares* (åpne plasser). Omfanget av prosjektet gjør at stedet kan kalles en privat småby, eller en *gated town*. Selv om det tar noen år fra Kemer Country står ferdig til det er fullt bebodd, oppfattes prosjektet som en stor suksess og blir senere brukt som modell for lignende prosjekter i inn- og utland. Det er med på å fremme veksten av bydelen, samtidig som det øker prisen på tomter i området (Çekiç og Gezici 2009).

Etter Kemer Countrys suksess begynner lignende boligkomplekser å vokse frem i andre deler av Istanbul, og i dag finner en gated communities i ulike former over hele Istanbul, både i forsteder og mer sentrumsnære områder. Interessen for gated communities sprer seg også til andre deler av Tyrkia, og da særlig til hovedstaden Ankara. Frem til 1990-tallet hadde byen vært delt mellom en middelklassepreget bykjerne og en gecekondu-dominert utkant (Ayata 2006). Som i Istanbul skjer de største endringene i periferien av byen, som opplever en stadig større tilflytting av middelklassefamilier til nybygde boligfelt. Totalt utgjør boligene som bygges opp i løpet av 90-tallet nærmere 300.000 stykker (ibid). De nye områdene er med på å strekke ut byens omfang og endre byens karakter. Dagens Ankara beskrives i dag som mer segmentert, kompleks og fragmentert enn noen gang (Ayata 2006:27). Foruten om Ankara ser gated communities ut til å få fotfeste i andre storbyer i vest og sør, som Izmir og Antalya, men også i østlige Tyrkia, deriblant Adana og Diyarbakir. Det er forøvrig interessant å merke seg at trenden også har spredd seg til tyrkiske småbyer, fortrinnsvis langs kysten hvor boligene fungerer som feriehjem for mange (Baycan-Levent og Gülümser 2007:5).

## Tidligere forskning på gated communities

Gated communities forskes på innen mange ulike disipliner, i fra sosiologi, sosialantropologi, geografi og psykologi til urban studies, byplanlegging, markedsføring og arkitektur -

---

<sup>11</sup> Denne informasjonen er hentet i fra Kemer Countrys hjemmesider.

tilnærmingen varierer derfor deretter. Mens noen har hatt gated communities som hovedfokus i studier, har andre inkludert fenomenet i forskningen på et bredere felt.

## Typologier over ulike gated communities

Den første klassikeren på feltet ble skrevet av Blakely og Snyder i 1997. I boken, kalt *Fortress America*, legger de opp en typologi for forskjellige former for gated communities.

Klassifiseringen baseres på hvilke funksjoner de ulike boligfeltene er ment å dekke, hvilke fasiliteter de tilbyr og hvem beboerne er. De skiller mellom tre forskjellige typer communities: "*lifestyle communities*", "*prestige communities*" og "*security zone communities*". I den første kategorien, "*lifestyle communities*" inngår store komplekser bygget rundt felles fasiliteter, og et bredt eller et noe mer spesifikt fritidstilbud for beboerne (1997:Kap. 3). Den andre kategorien, "*prestige communities*", er basert mindre på livsstil og mer på beboernes felles økonomiske klasse og sosiale rang (1997:Kap. 4). Den tredje typen, "*security zone communities*", består av eksisterende nabolag som beboerne selv stenger inne (1997:Kap. 5). Dette gjør de ved å sette opp gjerder, stenge av veier og innkjørsler til området, og leie inn sikkerhetsvakter (Blakely og Snyder 1997).

Også i tyrkisk sammenheng har ulike gated communities blitt klassifisert. I sitt studie tar Baycan-Levent og Gülümser (2007) utgangspunkt i geografisk plassering, boligtype og målgruppe når de finner fire hovedtyper gated communities i Istanbul: *Gated towers*; *Gated villa towns*; *Gated apartment blocks*; og *Gated Towns*. Den første typen, *gated towers* (høyblokker), er vanlig innenfor finansområdene i sentrum, i nærheten av - eller i direkte sammenheng med - kontorbygninger og kjøpesentre. Målgruppen for slike høyblokker er som regel mennesker med høy utdanning og jobber innenfor media- eller finanssektoren. Denne typen kompleks innehar ofte tilbud som sikkerhetstiltak og treningssentre for beboerne (ibid). Den andre typen, *gated villa towns* (villabaserte boligfelt), finner en som regel i utkanten av sentrum i Istanbul. Slike communities kan huse opp i mot flere hundre boliger, og inneholder gjerne fasiliteter som fellesrom/hage, kafe, restaurant, kino og én eller flere arenaer for idrett, som golf eller riding. De mer sentrumsnære utgavene av disse er mer beskjedne, og inneholder fra 10 boliger. Sikkerhetstiltak som er vanlig i slike boligfelt er en felles inngang med vakt, bom og vegger rundt. Målgruppen for villabaserte komplekser er

overklassen og øvre middelklasse (ibid). Den tredje typen, *gated apartment blocks* (boligblokker), skiller seg fra de villabaserte kompleksene ved at prisnivået er noe lavere. Dette er dermed et alternativ også for lavere middelklasse. Slike kompleks er gjerne lokalisert til "elite-nabolag" på den europeiske siden av byen, eller til ett av de nye boligområdene på den asiatiske siden. Utvalget av fasiliteter varierer, men ofte tilbyr de beboerne servicer som fellesområder, svømmebasseng, idrettsanlegg og sikkerhetstiltak. Sikkerheten her blir ivaretatt blant annet av vakter og 24 timers videoovervåkning (ibid). Den fjerde og siste kategorien, *gated towns* (inngjerdede "småbyer"), inneholder en blanding av to eller tre av boligtypene allerede nevnt. Som oftest vil det si en kombinasjon av boligblokker og villaer/eneboliger. Noen av disse inneholder sjeldne fasiliteter som muligheter for kontorrom og hotell for besøkende. Kompleksene skiller seg dessuten ut ved at de bygger opp området som en liten småby, noe navnet gjenspeiler - ofte slutter de på engelske ord som *town*, *country* eller *city* (Baycan-Levent og Gülümser 2007).

Ut i fra denne typologien går de fleste av boligfeltene jeg var i og fikk informanter fra under det Baycan-Levent og Gülümser kaller *gated apartment blocks*, det vil si inngjerdede boligblokker. Et unntak fra det er Semra (se kap. 5), som bor i en slags *gated town*, siden boligfeltet både består av villaer (tomannsboliger) og boligblokker (dog svært få). Ettersom det boligfeltet ikke hadde så mange fasiliteter, passer likevel ikke klassifiseringen 100%. For enkelhetens skyld kaller jeg dette boligfeltet for villabasert, og de andre for blokkbaserte boligfelt.

## **Gated communities i relasjon til byen**

Gated communities har av mange blitt studert med hensyn til prosesser som privatisering, segregering og polarisering (se for eksempel Caldeira 2000, Le Goix 2006, Manzi og Smith-Bowers 2004, Webster og Glasze 2006). Begreper som disse forsøker å gripe fatt i hvordan byer i dag stadig er i endring, eller hvordan verden vi lever i i dag skiller seg fra tidligere tider. Tilstedeværelsen og utspreidningen av private boligfelt er med på å endre byer og bymenneskers forhold til sine nabolag, til byen og til resten av bybefolkningen. Selv om privateide boligfelt bidrar til samfunnet med en viss infrastruktur og felles tjenester, deriblant vakthold, sosiale møteplasser, noen steder barnehager og lignende, er disse

tjenestene kun tilgjengelige for beboere innenfor de lukkede boligfeltene. De bidrar derfor lite til samfunnet som helhet. Det er dessuten omdiskutert hvorvidt gated communities er med på å gjøre nabolag tryggere (Atlas 1999, sitert av Low 2004:122).

Moderne byer har i lang tid vært preget av fragmentering og forskjeller mellom folk fra ulike sjikt i samfunnet. Flere synes likevel å mene at gated communities manifesterer noen trekk ved dagens bysamfunn som skiller seg fra tidligere. Som Marcuse og van Kempen skriver: *"Byer har alltid hatt funksjonelle, kulturelle og statusbaserte inndelinger, men forskjellene mellom områder har vokst og linjer mellom områder har blitt sterkere - noen ganger bokstavelig i form av vegger som har som funksjon å beskytte de rike fra de fattige"* (2000:250). Veggene (eller grensene til ghettoene) har en tosidig effekt: Både fysisk og symbolsk gjør de at mennesker slipper å se, høre og møte hverandre – de isolerer og ekskluderer mennesker. Noen har sammenlignet det å bo i et gated community med det å ha medlemskap i en "klubb" (Manzi og Smith-Bowers 2006, Webster og Glasze 2006). Medlemskap i slike "klubber" forutsetter en viss økonomisk kapital bare de mest velstående i samfunnet kan skilte med. Høye medlemspriser, fysiske skiller og overvåkning rundt de lukkede boligfeltene ekskluderer dermed mesteparten av befolkningen. Boligfelt som gated communities setter dermed fysiske og visuelle, så vel som sosiale grenser, i mellom mennesker.

Caldeira (2000) identifiserer i den sammenheng en ny urban kategori hun kaller for *fortified enclaves* (fortifiserte enklaver) (2000:258). Fortifiserte enklaver er private rom brukt offentlig, slik som kontorbygninger, kjøpesentre, sykehus og skoler, men også gated communities faller innenfor kategorien. Enklaver er fysisk markerte rom som isoleres med vegger, gjerder og åpne plasser. De er rettet vekk i fra gaten og det offentlige rom der, og innover mot seg selv. Som autonome rom står de uavhengig av omgivelsene sine, og med sin lukkede struktur representerer de et uttrykk for sosial differensiering. Enklavene gir oss en ny måte å opprette skiller mellom sosiale grupper på, i det de er med på å organisere dem i hierarkier (2000:259). Disse enklavene eller mikrosamfunnene står i sterk kontrast til et av de viktigste kjennetegnene ved den moderne by, nemlig *det offentlige rom* (Glasze, Webster og Frantz 2006). Det offentlige rom, her representert ved nabolag, privatiseres med fremveksten av gated communities. Andre steder i byen offentliggjøres privateide rom, deriblant arenaer for handel (kjøpesentre) fritidsaktiviteter (treningssentre, kinoer, underholdningssentre) og helse (sykehus) (ibid:2). Selv om tendensene høres ut som

motsetninger er de på sett og vis to sider av samme sak; begge setter grenser og opprettholder skiller innad i byen for hvem som har adgang hvor.

På samme tid som skillet mellom de ulike områdene er sterkere enn noen gang, er de isolerte boligområdene totaliserte. Livet kan leves i en totalitet bak veggene fordi ulike aktiviteter og tilbud samles på ett sted, det være seg muligheter for bolig, arbeid, sosialisering og rekreasjon. Dette gjelder for gated communities vel som for ghettene. Behovet for, og mulighetene til ekstern kontakt minsker stadig de ulike kvarterene i mellom (Marcuse og van Kempen 2000:250).

## **Gated communities og globalisering**

Noen teoretikere har forsøkt å finne ut av hva det er som gjør gated communities til en av de mest populære boformene i storbyer rundt om i verden. Hvorfor rømmer folk til lukkede boligområder i land så ulike som Russland, Brasil, Frankrike og Libanon? Webster og Glasze (2006) finner tre grunnleggende årsaker til det, og de har alle med globaliseringsprosesser å gjøre.

For det første relaterer de spredningen av gated communities til staters minskende intervensjonisme, og trenden mot desentralisert styre og privatisering (Webster og Glasze 2006:231). Kommunismens fall i Europa har gjort at intellektuell og politisk motstand mot denne utviklingen har vært minimal, og det har derfor vært lett for ideologier som neo-liberalisme å gro. Det har dessuten blitt en internasjonal prosess å gjenskape og redefinere hva det vil si å være en god regjering, hvor balansegangen mellom stat og marked har vært en sentral utfordring (ibid:231). Tidligere i dette kapitlet så vi at også Tyrkia gikk i gjennom en slik redefinering på 1980-tallet, og som mange andre stater falt landet ned på det frie marked som dominerende idé. I mange land, særlig utviklingsland, har gated communities blitt en substitutt for stat og kommune på grunn av at de tilbyr det som i industriland er statlige og kommunale tjenester (ibid:232). Økende privatisering og åpning av markedet har videre skapt et miljø hvor europeiske og amerikanske livsstiler har blitt stadig mer attraktive, noe gated communities i for eksempel Latin-Amerika er en manifestering av (ibid:231). Denne avhandlingen vil vise at også mange tyrkere søker seg

vekk i fra tradisjonelle tyrkiske livsstiler og til mer globale, vestlige livsstiler.

Webster og Glasze (2006) definerer videre en annen årsak bak populariteten til gated communities: En stadig økende følelse av usikkerhet i byer verden om (2006:232). I land med høy forekomst av kriminalitet og vold er det lett å se på kriminaliteten som hovedgrunn til denne usikkerheten (Caldeira 2000, Lemanski 2004), men studier viser at bildet er mer komplekst enn det (Low 2004). Byer over hele verden blir stadig mer komplekse, og der hvor økende sosial differensiering og individualisering får fotfeste vokser en usikkerhet i befolkningen. Mens fellesskap og uformelle sosiale nettverk tidligere ga folk et sikkerhetsnett, har slike nettverk i dag blitt svekket og til dels mistet sin funksjon. Økende migrasjon bidrar dessuten til en stadig fremmedgjøring av bybildet og menneskene der (Webster og Glasze 2006:232). I følge Low representerer gated communities i USA en måte for middelklassefamilier å oppnå "den amerikanske drømmen" på, fordi boformen tilsynelatende tilbyr et fellesskap og en trygghet som byen eller forstaden ikke lengre kan gi dem (2004:Kap. 1). Dette kan også overføres til andre kontekster som et ønske om å finne tilbake til den trygge barndommen<sup>12</sup> (Low 2004:Kap. 4). I forbindelse med den økende usikkerheten i byer har flere forskere vært opptatt av *frykt* som utslagsgivende for dette behovet, og ulike former for frykt har blitt identifisert, deriblant frykt for kriminalitet (*fear of crime*), frykt for "den andre" (*fear of the Other*), eller mer generelt en urban frykt (*urban fear*) (Yönet og Yirmibeşoğlu 2009). Frykten kan være oppfattet (*perceived*) og/eller reell (Low 2004, Yönet og Yirmibeşoğlu 2009 ). Et illustrerende poeng er det at kriminalitet er mest utbredt i områder hvor folk i de laveste inntektsgruppene holder til, mens det er middelklassen som ser ut til å lukke seg selv inne bak murer. Dette er knyttet til at sosial mobilitet oppover gir mange en økt følelse av å være et potensielt offer for kriminalitet (Low 2004:119). Urban frykt av denne typen sees også som en indikasjon på mer dyptgående mønstre i kulturen, skapt blant annet av medias høye fokus på og "skandalisering" av kriminelle episoder (Low 2004, Webster og Glasze 2006). Mitt materiale vil peke mot at en slik frykt finnes blant site-beboere også i Istanbul<sup>13</sup>.

Som en tredje årsak til at den private boformen har blitt så utbredt, peker Webster og Glasze (2006) på at boligfeltene har blitt kommodifisert ("tingliggjort"), markedsført og innordnet inn i globale og lokale kulturer (ibid:232-233). Fenomenet "private, overvåkede boligfelt" er

---

<sup>12</sup> Dette behandles nærmere i kapittel 7.

<sup>13</sup> Se neste kapittel.



en del av en større global kultur. For at de skal sees på som attraktive i ulike land, må de likevel knyttes opp i mot verdier som regnes som prestisjefulle i et samfunn. I utviklingsland, for eksempel, fremstilles de ofte som "moderne" steder med vestlige kulturelle verdier. I industrialiserte land markedsføres de kanskje med referanse til tradisjonisme, modernisme eller spesifikke livsstiler. Uansett defineres de som en "pakke", et produkt som er spesialisert rundt en type livsstil. På samme måte som pakkereiser, selges slike boligfelt som ferdig produkter. Fordi alt er tilrettelagt, fremstilles de som attraktive løsninger for mulige kjøpere.



## Kap. 5: Identitetsskapende arbeid med referanse til folk og steder

I dette kapittelet beskriver jeg hvordan folk driver identitetsskapende arbeid gjennom referanse til folk og steder i byen. Jeg vil underveis veksle mellom å se på informanternes oppfatning av folk og steder, fordi disse referansepunktene er nært tilknyttet hverandre: Mennesker forbindes med stedene de oppholder seg på, mens steder får sine "kvaliteter" av menneskene som lever der. Bevisst erfaring av sted er både et produkt av, og et uttrykk for, selvet til den som erfarer (Basso 1996:107). Forstår en selv som identitet kan en hevde at identitet derfor kan tilknyttes steder, stedserfaringer og stedsoppfatninger. Gated communities som (bo)sted vil stå sentralt i kapittelet i det slike boligfelt gjenspeiler beboernes idé om seg selv. Jeg kommer til å vise hvordan site'ne fungerer som et redskap for beboere og andre i deres konstruksjon av identiteter.

Jeg begynner kapittelet med å fortelle om møtet med informanten Semra. Gjennom å vise hvordan hun ser på boligfeltet sitt, med-beboerne sine og nærområdet til boligfeltet skal vi se hvordan hun bygger opp og fremstiller idéen om seg selv. Jeg bruker henne underveis som utgangspunkt og knytter henne opp i mot andre empiriske eksempler. På denne måten vil jeg vise at en dualistisk tenkemåte går igjen blant flere site-beboere, og at de i hverdagen legger opp livene sine rundt forståelser av "vi" og "de andre" som opposisjonelle. Dette er nært knyttet til steder hvor ulike folk ferdes, slik at ulike steder blir forbundet med menneskene som har tilhold der. Noen steder blir forbundet med frykt, andre igjen til sosial og kulturell likhet og trygghet. Jeg skal også vise hvordan beboere i nabolagene rundt site'ne forholder seg til site-beboerne.

Jeg kommer til å trekke inn blant annet forståelsen av likhetstankegangen fra Norge, som en måte å angripe de sosiale mekanismene jeg fant i Istanbul. Innenfra blir likhet (elle idealet om likhet) i boligfeltet kontrastert med andre steder i byen og befolkningen der, som en måte å opprettholde skillet mellom "oss" og "de andre" som "kulturelt" forskjellig. "Kultur" er her informantens emiske begrep, og slik jeg forstår det beskriver begrepet forskjeller og

likheter i levesett, livsstil, tenkemåte og det Bourdieu begrepsfester som kapital<sup>14</sup>. Jeg vil også ta for meg *mahalle baskısı*, et tyrkisk begrep som refererer til konformitetspress i nabolag i Tyrkia, for å se på hvordan mennesker forhandler om identiteter, verdier og tilknytning på steder hvor idealet om likhet råder. Til slutt vil jeg ta for meg teorier om sted som et forsøk på å tilnærme meg grensesnittet mellom identitet og sted på et høyere analytisk nivå.

## **"Det er bra for barna våre [å] vokse opp med andre barn av samme kultur"**

*Etter å ha lett litt rundt ankommer jeg endelig Sunny Villa, site'n til Semra og familien. Ved inngangspartiet er det en lav port som stenger den brede innkjørselen og i båsen i midten sitter det en mann kledd i uniform. Han spør straks hvem jeg skal til og jeg svarer at jeg skal besøke Semra Hanım [fru Semra]. Han virker skeptisk og kikker spørrende på meg, før han straks ringer huset for å høre om de venter besøk. Etter å ha fått bekreftet at jeg er ventet slipper han meg innenfor gjennom å åpne porten inn til site'n. Han forteller meg at de bor i nr. 39 C og at jeg bare kan følge veien bortover, jeg vil se huset på min venstre side etter en liten stund. Jeg går innover og kikker nysgjerrig rundt meg. Alle husene i site'n er bygd i samme stil; de er tomannsboliger på tre etasjer og malt i ulike farger... Så ankommer jeg huset til Semra. Inngangspartiet til huset "henger" nærmest utenfor husveggene og har glassvegger. Jeg ringer på og en dame kommer og åpner opp. Hun smiler og ber meg komme inn. Inne går vi så inn i stua og hun ber meg sitte ned ved spisestuebordet. Så roper hun opp mot overetasjen på Semra. Ned trappa kommer hun med vått hår og behagelige "hjemmeklær" - det ser ut som hun kommer rett fra dusjen. Hun smiler og hilser vennlig på meg, og sier at vi gjerne kan sitte ved spisestuebordet... (Utdrag fra feltnotater)*

Vignetten beskriver hvordan jeg ankommer boligfeltet til Semra. Hun er en informant i slutten av 30-årene som bor i en villabasert site i Çekmeköy. Sammen med mannen sin og de to barna deres på 2 og 4 år har hun bodd her i fire års tid når jeg møter henne. Huset deres er en del av en tomannsbolig hvorav deres del utgjør 210 kvm. fordelt over tre etasjer. Den ene siden av stuen har store verandadører som åpner opp mot en liten grønn hage utenfor, en sjeldenhet i en storby som Istanbul. Boligfeltet de bor i består av eneboliger og

---

<sup>14</sup> Kapital er beskrevet i første kapittel, og temaet utdypes mer i detalj neste kapittel.

tomannsboliger, samt et par boligblokker. Av felles fasiliteter er det et svømmebasseng og hageareal. Også veiene hvor husene ligger ved befinner seg innenfor inngjerdingene, så her er ingen del av site'n tilgjengelig for allmenheten.

Sammen med familien bor også to kvinner som hjelper til i huset. Damene er fra henholdsvis Georgia og Usbekistan. Mens den ene har ansvaret for matlaging og barnepass, tar den andre seg av renhold i huset. Tredje etasje av boligen er satt av til dem, der de har hvert sitt soverom. Begge har familier i hjemlandene og reiser dit en til to ganger i året for å besøke ektefelle og barn. I flere av husets rom har familien satt opp videokameraer for å følge med på arbeidet deres. Semra synes ikke det gjør noe å bo så tett på de to, hun sier familien har blitt vant til det. Den største fordelene hushjelpene gir henne er frihet til å være sammen med barna når hun kommer hjem fra jobb, i stedet for å måtte vaske, lage mat, og holde på med annet trivielt husarbeid. Hun forteller at også de fleste av vennene deres har "nannies" som bor og jobber hos dem.

Semra er en høyt satsende karrierекvinne som jobber i en lederstilling i et av Tyrkias største holdingselskap, mens mannen hennes er manager i en bedrift. Begge har høyere utdanning fra to av Tyrkias mest prestisjefylte universiteter. Selv om de er fra Izmir har de allerede bodd mange år i Istanbul. Tidligere bodde de i Erenköy, et velstående nabolag på den asiatiske siden av storbyen. Hovedgrunnen til at de flyttet til site'n var for at barna skulle ha muligheten til å leke fritt ute i hagen og området rundt husene, noe som er vanskelig å få til når en bor i et vanlig nabolag. Familien stortrives her. I dag anser Semra likheten mellom sin egen familie og de andre beboerne som den største fordelene ved å bo der de bor:

*Folkene som bor i site'n her er på samme nivå som oss. De jobber i managementstillinger i selskaper eller driver sitt eget firma. Vi har det samme utdannelsesnivå, den samme kulturen. Det er bra for barna våre, de får vokse opp med andre barn av samme kultur, barn som er fra familier med samme kultur.*

Semra hevder at alle beboerne i boligfeltet deres er på "samme nivå" som dem selv. Hun setter en fellesnevner mellom utdanning, karriere og "kultur". Semras bruk av kulturbegrepet bør ikke her forstås på en streng antropologisk måte, for eksempel som tyrkisk kultur eller kultur knyttet til etnisk identitet. Den "kulturen" hun tenker på har sammenheng med beboernes felles sosioøkonomiske posisjon og levesett. Dette ligner på

Bourdieu's kulturelle kapital, beskrevet i kapittel 1. I Tyrkia og andre land hvor befolkningen er delt gjennom dype sosioøkonomiske skillelinjer har utdanning betydelig innvirkning på levestil, eller det Gullestad kaller livsstil. Utdanning og karriere fungerer derfor som en grensesetter mellom ulike segment av befolkningen. Når utdanning og karriere anerkjennes som en kapital, gir det bæreren en viss symbolsk kapital, gjennom for eksempel renommé og tiltro. Crompton (2008) argumenterer for at kultur ikke bare er en effekt av klasseposisjoner, men at kultur også er en sentral mekanisme som *klasseposisjoner konstitueres gjennom* (2008:94). Semras bruk av kulturbegrepet viser nettopp dette. Hun forbinder kultur med de sosioøkonomiske likhetene som eksisterer mellom hennes familie og resten av beboerne i site'n, for henne er dermed kultur sammenfallende med sosioøkonomisk posisjon (altså sosial klasse). Likhetene mellom seg selv og naboene som hun fremhever har betydning på flere plan. Semra snakker om kulturell trygghet eller sosial trygghet gjennom en form for likhet og likeverd, men det handler dessuten om fysisk, kanskje også psykisk likhet (Low 2004:77-78). Det vil si at beboerne av site'ne har forestillinger om hvor de kan være trygge. De konstruerer virkelighetssfærer relatert til site'n og verden utenfor basert på hvordan de erfarer virkeligheten.

Semra vektlegger viktigheten av at barna får vokse opp med andre barn med likesinnede foreldre. I stedet for å fremme et mangfoldig sosialt miljø som bakgrunn for oppveksten, ønsker hun heller at barna skal ha sosial kontakt med så kulturelt sett like barn som mulig. Dette er et bevisst valg fra hennes side som er knyttet til hennes vurdering av hva som vil gavne barna i fremtidens Tyrkia. Hun presenterer seg som en svært bevisst forelder. Helt fra før barna var født, har hun og mannen tatt strategiske valg hva gjelder forelderrollen og barnas fremtid. For å sikre at barna skulle ha mulighet til å reise utenlands i fremtiden dro hun og mannen til USA før fødslene slik at barna ville få amerikanske pass. I dag får eldstedatteren på fire år flere ganger i uken besøk av en amerikansk jente som leker med henne og snakker til henne på engelsk, som en måte å lære språket på. Dette anser de som spesielt viktig da de planlegger å flytte til England i løpet av året. En av hovedgrunnene til det er at de religiøse har fått økt politisk makt i Tyrkia. Hun mener det setter press på folk som henne selv: *"Vi er fri i dag, men jeg vet ikke hvordan det ser ut om ti år. Kanskje vi vil føle et økt press. Kanskje vi vil ha mindre bevegelsesfrihet fordi det blir stadig flere "tildekkede" områder. For barna våre sin skyld flytter vi utenlands. Vi får se hvordan det ser ut om fem år.*

---

<sup>15</sup> Tildekket, eller *kapali* på tyrkisk (bokstavelig talt *stengt* på norsk), kan her bety både fysisk tildekket og tildekket i en sosial/kulturell forstand; å følge muslimske religiøse normer og regler for livsførsel.

*Hvis vi liker oss der kanskje vi blir, men.. Det hele avhenger av posisjonen til Tyrkia”, forteller hun.*

## **Trygge og farlige steder i byen**

Semra synes ikke bydelen Çekmeköy og nabolaget utenfor murene er særlig trygt, og går derfor ikke ut annet enn for å handle på supermarkedet noen hundre meter unna. Når hun må forlate det hun definerer som det trygge området benytter hun alltid bil. Semra har selv aldri opplevd noe skremmende i området, men føler seg likevel ikke helt trygg på utsiden av site'n:

*Det er ikke noe trygt der, det er veldig annerledes. Vi kjenner ikke folkene der, så.. Også har vi hørt at det er noen farlige folk der som prøver å skade andre. [...] Vi hørte om ei jente som jobber hos en av familiene her ble forsøkt dratt opp i krattet og ranet og voldtatt av noen som ikke bor i området. [...] Stort sett kommer og går vi alltid med bil, det er ikke noe særlig å gå utenfor.*

Semra beveger seg altså lite i nærområdet rundt boligfeltet til fots. Hun lar heller ikke hushjelpene ta med seg barna utenfor murene. Generelt sett bruker hun og familien sjelden å dra til områder i byen hvor de ikke føler deg komfortable. Dette gjelder for eksempel Fatih, en befolkningsrik bydel på den europeiske siden av Istanbul som er kjent for å ha en av byens mest religiøse muslimske befolkning – noe som gjenspeiles blant annet i mange av kvinnenenes strengt tildekte klesstil i bydelen. Semra forteller at hun aldri har vært der, men at hun har hørt at ”folkene der er veldig annerledes”, nesten som i et annet land. Hun forteller:

*Jeg kjenner ikke steder som Fatih, kanskje det er flere sånne steder og... Jeg har aldri vært der, men jeg tror sånne steder er farlige for oss. De liker ikke folk som oss, tror jeg. [Meg: Ville du følt deg redd?] Ja, så klart. De ser på oss som fremmede, ikke som vanlig folk. [...] Istanbul er veldig komplekst. [...] Som regel drar vi til steder hvor folk er som oss, sånn at vi slipper å oppleve den frykten. Så når vi drar noe sted, jeg og mannen min, kjører vi bil. Det er tryggere. Det kan være farlig å dra til områder som Fatih. Jeg ville aldri gått alene der. [...] Vi foretrekker*

*å holde oss i områder som ligner vår stil, hvor folkene har en lik stil som oss.*

Et av de stedene hun føler seg trygg i byen utenfor boligfeltet sitt er Palladium, kjøpesenteret beskrevet tidligere i avhandlingen. Hun forteller at de *"liker området fordi kvalitetsmennesker – bra folk kommer dit. Vi føler oss komfortable der."* I motsetning til Fatih, er altså Palladium et sted hun ser på som passer for folk som henne selv. Moderne kjøpesentre som Palladium skiller seg fra sentrum av byer i Tyrkia fordi de hovedsakelig er feminine soner hvor kvinner som Semra kan gå fritt, uten å bli plaget av maskuline blikk som følger dem (Ayata 2006:35).

Som Semra, synes få av site-beboerne å bruke nærområdet utenfor boligfeltet til rekreasjon, turgåing eller lignende. En amerikansk informant i slutten av 20-årene som bor i en stor site i Ataşehir, forteller at det hender hun går til Palladium eller til nærmeste supermarked en kilometer unna. Hun er ikke noe særlig glad i å gå og hun innrømmer at hun gjør det kun fordi hun må, siden mannen hennes stort sett har bilen på jobb. Hun har aldri gått inn i nabolaget Barbaros eller lignende områder, og beveger seg lite rundt i Istanbul annet enn til "moderne" kjøpesentre som hun og mannen tar turen til en gang i uken. Hun håper Istanbul ser annerledes ut i fremtiden:

*Jeg håper byen blir ryddet. Det er så mange gamle skur og sånn, der hvor de fattige bor. For du vet, når folk kommer til Tyrkia, selv hvis de kommer til denne site'n... Hvis de går et kvartal i motsatt retning kommer de til et skikkelig gammelt, skittent område. Jeg kunne ønske de bare kunne gjøre det nyere og renere, sånn at utlendinger ville kommet hit og følt seg komfortable her [...]. Det er trist, du vet. Det får det til å føles som et land i den tredje verden. Hvis de kvittet seg med slummen... Det er sikkert ikke så lett, for da ville de gjort det allerede, men.. De kunne gjort byen mer "kosmopolitisk". Jeg liker sånne steder. Sånn som i finansdistriktet, med alle skyskraperne – det er så kult med alle lysene og sånn...*

Informanten gjør det tydelig at hun liker best de "moderne" og rene områdene av Istanbul hvor utlendinger som henne selv føler seg komfortable. Hun går derfor aldri til fattige nabolag som Barbaros. Dette ser ut til å være et mønster blant site-beboerne. En informant som bor i samme boligfelt i Ataşehir sier hun bare har gått tur i det nære byområdet utenfor murene én gang. Når hun drar noe sted på fritiden foretrekker hun å være i bydeler som Fenerbahçe hvor hun vokste opp, Caddebostan, Bebek og Nişantaşı – alle områdene er blant de mest eksklusive og dyre bydelene i Istanbul. Site-beboerne jeg snakker med nevner alle de



samme områdene. Særlig Bağdat Caddesi, den største handlegaten på den asiatiske siden av byen, synes å være svært populær. Der ligger butikkene til eksklusive merker som Louis Vuitton og Burberry og på rekke og rad, og i mellom de brede, folksomme fortauene kjører skinnende, nye biler forbi.

Flere informanter oppgir at boligfeltenes usentrale beliggenhet i forhold til slike områder er en av de største ulemper ved boformen. En informant innrømmer at det å bo i site'n isolerer henne fra resten av samfunnet, men at det ikke er en ulempe fordi hun *"gjerne vil slippe å bli eksponert for hverdagslivets besvær"*. Så godt som alle site-beboerne poengterer dessuten at den tunge trafikken i Istanbul ofte gjør at de unngår å reise steder langt unna, fordi det som oftest medfører timevis sittende i kø<sup>16</sup>. Ingen av site-beboerne jeg snakket med benytter seg av offentlig kollektivtrafikk. For flere synes bilen å "redde" dem fra skumle eller antatt farlige situasjoner. Bilen tar dem ikke bare fra A til B, men brukes strategisk for å unngå å havne i områder der mennesker som anses som forskjellig ferdes. Dette er knyttet til skillet mellom "vi" og "de andre".

## Forståelser av "vi" og "de"

Semra har klare grenser for hvor hun opplever det som trygt og hvor hun opplever byen som farlig, som beskrevet over. Usikkerheten og angsten for det fremmede hun uttrykker kan knyttes til skillet mellom "vi" og "de andre". Boligfeltet bak murene og kjøpesenteret Palladium er begge "trygge soner". Her mener hun at hun og barna kan ferdes fritt og være trygge. Utsiden av boligfeltet og bydeler som Fatih representerer motsetningen, det utrygge, og farlige, steder hvor folk som henne selv ikke bør ferdes. Skillet mellom de trygge og de farlige stedene er dannet på bakgrunn av en spesiell oppfatning av menneskene som bor der. Hun benytter seg i stor grad av dikotomisering mellom "vi"/"oss" og "de"/"dem", som i *"de liker ikke folk som oss"* og *"de ser på oss som fremmede"*. Når hun benytter seg av en slik dikotomisering opprettholdes en todelt virkelighetsoppfatning. Fremstillingen forenkler virkeligheten ved å skille kategorisk mellom svart/hvitt eller trygt/utrygt, ved hjelp av stereotypiseringer. Jeg skal nå vise hvordan det skjer mer detaljert, gjennom å se nærmere på

---

<sup>16</sup> Dette synes for meg å være en generell oppfatning i Istanbul. Trafikken utgjør en stor kilde til frustrasjon for mange, noe som til en viss grad begrenser bevegelsesfriheten.

hvilke forståelser av seg selv og andre hun og andre informanter anvender.

## **"Vi" som kvalitetsmennesker**

"Vi" representerer for Semra det trygge og kjente, mennesker som hun sammenligner med seg og sine – "bra mennesker" eller "kvalitetsmennesker". Kvalitetsmenneske (tyrkisk: *kaliteli insan*) brukes på tyrkisk for å referere til "moderne" folk med utdanning, vellykket karriere, gode manerer, eller lignende, og er et begrep jeg hørte til stadighet i Tyrkia. Uttrykket brukes både selvtilskrivende (gjennom å definere seg selv som kvalitetsmenneske), og tilskrivende (gjennom å definere andre som kvalitetsmennesker). Det synes uansett å eksistere en felles oppfatning om hvem som defineres som *kaliteli insanlar*. Semra regner seg som et kvalitetsmenneske og føler seg bare trygg steder der mennesker som faller innenfor samme kategori ferdes.

Tryggheten på disse stedene kan sies å være knyttet til opplevelsen av forventet adferd. Der hvor det forutsigbare skjer vet en hvordan en bør oppføre seg i de aller fleste situasjoner som oppstår. Dette gir mestringsfølelse og er med på øke følelsen av trygghet. Kjøpesentre som Palladium for eksempel, er bygget opp rundt en slik idé. Sentrene er designet for å være kjente og familievennlige steder for middelklassekonsumenter<sup>17</sup> hvor det er det meningen at de typiske kundene skal slippe å møte "de andre". Akkurat som de private boligfeltene er sentrene privatiserte offentlige rom underlagt kontroll og overvåkning. Slike kjøpesentre skaper og opprettholder sosial og fysisk eksklusjon i samfunnet (Miller, Jackson, Thrift, Holbrook og Rowlands 1998:Kap. 5). For middelklassekvinner inngår sentrene altså i sonene som regnes som "trygge" hvor "folk som oss" oppholder seg trygt, og hvor de møter forutsigbarhet.

En av måtene idéen om "jeg" (personlig identitet) eller "vi" (gruppeidentitet) som forskjellige fra "de andre" skapes og opprettholdes på, er gjennom konsum. Konsum kan knyttes direkte til identitet og livsstil, både som aktørers identitetsuttrykk, og som en del av deres identitetsskapende arbeid. Det å velge blant jungelen av varer og produkter (også steder å ferdes på) krever at konsumenten har en klar idé om hva han/hun er ute etter. Konsum

---

<sup>17</sup> *Konsument* betyr han eller hun som konsumerer.

innebærer forbruk av alt i fra klær, sko og mat til bøker, TV, internett, fritidsaktiviteter og ferier. Forbruk handler om mer enn å tilfredsstille livsnødvendige behov. Hvorfor ellers er for eksempel borgerskapets biffer råere enn arbeiderklassens, spør Eriksen seg (2010:175). For å forstå slike forskjeller i konsumvaner og smak er det nødvendig å se på konsum som uttrykk for hvem konsumenten er eller ønsker å være. Heller enn å være styrt av markedskrefter, er individer rasjonelle aktører (Douglas 1996). Konsum kan dermed kobles til teorier om identitet, selvpresentasjon og kapital.

Semra er opptatt av å presentere seg selv som bevisst når det gjelder hennes og mannens valg i forhold til konsum. Under hele besøket mitt hos familien ble det spilt klassisk musikk i bakgrunnen, noe som kan sees på som nokså "internasjonalt" eller lite folkelig i et land som Tyrkia hvor musikkstiler som lokal pop og folkemusikk (*halk müziği*) har en svært viktig posisjon i kulturlivet. Møbler og interiør hos familien går også i mørkebrunt, som er vanlig i Tyrkia, men i en mer moderne stil og med høyere kvalitet enn i et typisk tyrkisk hjem. Sofagruppen er også plassert på en "vestlig" eller "europeisk" måte i stua, med sofa og lenestol situert rundt et sofabord, i motsetning til små settebord fremfor hver sofa/stol<sup>18</sup>. Semra sier at hun bruker mesteparten av fritiden sin på barna sine, og at hun og mannen ofte har med seg de hvis de skal noe spesielt, som ut og spise i helgene. De er videre svært påpasselige i forhold til hva slags TV og musikk de eksponerer barna (og seg selv) for, som hun beskriver slik:

*Vi ser ikke så ofte på TV fordi vi ikke vil at barna skal se på TV. På grunn av det pleier vi ikke å ha på TV' et på kveldstid hvis det ikke er noe spesielt. Vi lot ikke [datteren vår på fire år] se på TV før hun ble tre år. Nå har vi TV på kun hvis det er noe spesielt [vi mener passer for barn]. For eksempel liker hun Tom og Jerry, Pink Panther, og noen andre tegneserier. [...] Selv er hun er også glad i å se på klassisk musikk. Hun liker både å høre på musikken og se på orkesteret spille på TV. [...]*

*Vi ser ikke veldig ofte på serier egentlig. Mannen min er ikke så begeistret for tyrkiske TV-serier. Den eneste [tyrkiske] han ser på er den som handler om osmanene, Muhteşem Yüzyıl. [...] En periode satte vi aldri på TV' et og da lekte vi mer med barna, vi tilbrakte mer tid med dem. Når*

---

<sup>18</sup> I den forbindelse finnes mye spennende lesing. Se for eksempel Çağlar (2006) om interiør og plassering av møbler blant tyrkere i Tyskland, eller Gürel (2009) om betydningen av møbler for sosial distinksjon i Tyrkia. Nobelprisvinner i litteratur, Orhan Pamuk, beskriver i romanen *Istanbul. Memories of a City* (2005) hvordan stuen i hans barndom nærmest var "små museer som var designet for å demonstrere for hypotetiske besøkende at huseierne var vestliggjort" (2006:10).

*TV'et står på legger en ikke merke til hva som er rundt en, en blir ufokusert. På grunn av det foretrekker vi å ikke sette på det i det hele tatt.*

Semra og mannen sier de har tatt et valgt når det gjelder TV-titting. De vil ikke falle inn i en vane hvor de blir så oppslukt av en TV-serie at de glemmer å fokusere på det viktigste i deres liv, nemlig barna. Selv følger de ikke med på andre serier enn *Muhteşem Yüzyıl*. Det er en "historisk såpeopera" som har blitt svært populær siden oppstarten i januar 2011. Handlingen i serien utspiller seg under den osmanske sultanen Süleyman den stores tid, og følger livet til sultanen og familien hans i palasset. I tillegg til historiske begivenheter og kriger har serien hovedfokus på romantiske forhold i palasset (spesielt forholdet mellom sultan Süleyman og Hürrem, slavepiken som ble Süleymans dronning), samt intrigene som utspiller seg i haremet og palasset. Selv om den historisk baserte serien er den første i sitt slag i Tyrkia, har den blitt kritisert for å forandre på historien for å tiltrekke seg seere. Statsminister Recep T. Erdoğan har gått offentlig ut og fordømt serien for negativ fremstilling av historiske personligheter i landet<sup>19</sup>. *Muhteşem Yüzyıl* oppfattes uansett av Semra og mannen som dokumentærhistorisk og derfor kulturelt sett legitim nok til at de kan følge med på den og fortelle andre om det. Serien faller inn under samme kategori som avisen de leser, seriøse og sekulære Cumhuriyet. Avisen står i motsetning til for eksempel Hürriyet - tabloidavisen som er Tyrkias mest leste avis. Den sammenligner Semra med et magasin eller ukeblad som ikke har fokus på seriøs journalistikk. Hun tar altså avstand fra flere typiske medier i Tyrkia. Gjennom uttalelsene indikerer Semra at de setter seg selv moralsk og intellektuelt over populære TV-serier og andre folkelige medier. Den inngår i forståelsen av dere selv som tilhørende en "høyverdig" gruppe i befolkningen.

## **Unngåelse av "de farlige andre"**

Oppfatningen av "de" som farlige er for Semra ikke først og fremst basert på egne erfaringer eller bekjentskap, da hun verken har vært i den religiøse bydelen Fatih (eller lignende bydeler), eller opplevd noe skremmende utenfor gjerdene. Idéen er heller formet på bakgrunn av hva hun har hørt fra andre. Gjennom å gjenta negative historier opprettholder hun likevel et todelt bilde av byen og befolkningen. Flere site-beboere har et lignende todelt

---

<sup>19</sup> The Guardian.

bilde. Strategien de bruker ser ofte ut til å være unngåelse av stedene de ser på som "farlige" eller mindre trygge, noe flere av mine informanter klart uttrykker. En informant sier for eksempel at hun "unngår sånne steder" og på den måten "aldri trenger å være redd".

En kvinnelig informant i 40-årene forteller at hun aldri beveger seg i nærområdet rundt site'n hvis ikke hun må, og da er det for å parkere bilen sin der. Hun beskriver hvordan hun forholder seg til området på denne måten:

*[Meg: Føler du at dette er et trygt område?] På innsiden, ja. [ler] [Meg: På utsiden da?] Jeg ville ikke gått utenfor her på kveldstid, det er ikke noe trygt der. [Meg: Pleier du å gå turer i området for eksempel?] Nei. Det meste jeg gjør er å parkere bilen min utenfor der hvor vaktene sitter. Jeg vet at sikkerhetsvaktene kommer til å være der hele natta. Så lenge jeg parkerer innenfor 100 meters avstand til de, vet jeg at det ikke kommer til å oppstå problemer. Jeg mener... Jeg går fra bilen til vaktene og inn, men, du vet... Det er alltid med øynene i nakken! Hvis jeg hadde parkert litt lengre bort, ville jeg vært redd. [...] Du vet aldri.*

Informantens utsagn om området rundt site'n viser at hun, som Semra, har etablert et "skjema" for det hun anser som et trygt område, mindre trygt og direkte farlig. Selve boligfeltet, "the gated community", representerer det trygge. Her er hun beskyttet bak murer og et sikkerhetsapparat, inkludert vakter og overvåkningskameraer. Den umiddelbare utsiden av boligfeltet representerer noe mindre trygt. Der er hun på utsiden, men takket være sikkerhetsvaktene føler hun seg såpass trygg at hun kan parkere bilen sin i denne overgangssonen. 100 meter er grensen for hvor det hun mener det farlige området begynner. Lengre borte enn det er hun såpass langt unna vaktene at hun ikke tror hun er trygg i tilfelle det skulle oppstå et problem. Hun unngår derfor dette området helt. Hun påpeker senere at denne utryggheten først og fremst gjelder på kveldstid. Likevel pleier hun heller aldri å bevege seg i dette nærområdet til fots.

Informantene har alle klare skiller for hvilke arenaer de anser som trygge og utrygge i Istanbul, og hvilke mennesker de anser som pålitelige eller potensielt farlige. Oppfatningene inngår i en dualistisk forståelse av byen og menneskene der. Disse skillene er som nevnt ikke nødvendigvis basert på faktiske empiriske erfaringer, men heller forestillinger. Skillene gjør at byen deles inn i soner de unngår og soner de oppholder seg i. Denne redselen kan knyttes opp i mot det Webster og Glasze (2006) kaller *urban frykt* eller *frykt for "de andre"* beskrevet

i forrige kapittel. Som nevnt synes det å eksistere en høyere grad av frykt og usikkerhet i storbyer i dag enn tidligere, noe som gjenspeiles blant annet i de øvre klassenes unngåelse av områder de ser på som farlige. Byen deles dermed opp i separate soner innenfor byen (Low 2005). Mangel på sosial kontakt mellom site-beboere og beboere i de "vanlige" nabolagene opprettholder dermed den sosiale avstanden mellom forskjellige lag av befolkningen. Low (2004, 2005) hevder at dette fører til en midlertidig fornektelse eller maskering av sosiale spenninger som eksisterer i befolkningen. Mennesker med motgående sosiale verdier som tidligere levde side om side i storbyer konfronteres ikke lengre med hverandre (Low 2005:256). Dette kan resultere i at site-beboere definerer andre som potensielt farlige, slik vi ser i Istanbul. Når site-beboere erfarer virkeligheten slik, fører det til at de igjen unngår folk som er forskjellige fra seg selv, og av den grunn segregeres folk i storbyen stadig mer. Forskjellene som eksisterer mellom folk tydeliggjøres i enda høyere grad med gated communities, boligfeltene er dermed med på å opprettholde og forsterke sosioøkonomiske og kulturelle skillelinjer i Istanbul på en direkte måte.

## Uvitenhet og "landsbymentalitet"

Som vi har sett synes det å eksistere en oppfatning av "de andre" som potensielt farlige blant site-beboere i Istanbul. I noen sammenhenger fremheves forskjellene mellom en selv og andre på en lignende måte, men med andre ord og betydninger. *Cahil* representerer en annen dimensjon ved forståelsen av "de andre" som jeg hørte en del brukt i Tyrkia. *Cahil* beskriver personer som er uvitende, uutdannet, analfabet, eller ikke vet hvordan han/hun skal oppføre seg – med andre ord de som mangler relevant kulturell kapital i dagens Istanbul. *Cahil* er motsatsen til *kaliteli insan*. På samme måte som *kaliteli insan*, kan også *cahil* brukes både av de som regner seg selv som *cahil* og de som ikke regner seg som det. Altså gir begrepene både tilskrevet og selvtilskrevet status, i alle fall i visse sosiale settinger der hegemoniske rangskriterier setter dagsorden. I site-sammenheng var det kun i tilskrivning at jeg hørte begrepet ble brukt. Jeg skal nå vise hvordan én informant benytter seg av denne forståelsen av folk han ser på som forskjellige fra seg selv.

Emre er en gutt i midten av 20-årene som bor i en site på utkanten av Ataşehir sammen med en yngre bror og foreldrene sine. Boligfeltet består av 11 bygninger med rundt 20 leiligheter i

hver blokk. Selv om boligfeltet han bor i har navn som ender på site, har sikkerhetsvakt og er inngjerdet, har det ikke mye til felles med andre site'r. Rød- og gulmalingen på de 20 år gamle blokkene har for lengst begynt å falme, noen steder mangler det et vindu, og et par dører her og der er preget av graffiti. Det er lite opparbeidet hage og flere av barna leker på de smale hellebelagte gangveiene i mellom blokkene. Fordi blokkene står så nærme hverandre trenger lite sollys inn mellom bygningene på dagtid. Av fellesarealer finnes det en plass å spille basketball på, samt en liten lekeparks for barna. Det er dessuten en kiosk her inne. I noen av bygningene er det i første etasje tilrettelagt for butikklokaler, men disse står tomme og med knuste ruter. Om sommeren pleier det å arrangeres et korankurs for barn og unge her i et fellesrom på fremsiden av boligfeltet. Det er også stedet der det arrangeres styremøte for boligfeltet som også er et borettslag.

På tiden da Emres familie flyttet hit for ti år siden var det lite infrastruktur i området. Veiene var dårlige og det gikk kun noen få busser forbi om dagen. Nærområdet består i dag av en blanding av eldre boligblokker og nybygde gated communities, et par lekeplasser for barn, samt noen få matbutikker. Billigkjeder som A101, Sok og BIM har vært her i flere år, mens dyrere Migros og Carrefour har kommet i tilknytning med utbyggingen av de eksklusive boligfeltene. I umiddelbar nærhet går *dolmuşen*<sup>20</sup> som tar en til mer sentrale områder av byens asiatiske side, men bortsett i fra det finnes ingen offentlig transport.

Beboerne i denne site'n er for det meste innflyttere fra andre deler av landet, få har høyere utdanning og mange lever fra hånd til munn. I den lille kiosken betaler mange av kundene for varene de handler først etter at de har fått penger på lønnsdag. Forskjellen til de prestisjefylte site'ne i nærheten er dermed stor. Emre kommer fra en arbeiderklassefamilie hvor farens jobb har vært familiens viktigste inntektskilde gjennom oppveksten. Moren har jobbet sporadisk, men ikke mer enn noen få år tilsammen. Ingen av foreldrene hans har høyere utdanning, men selv er han fast bestemt på å fullføre en grad ved universitetet og å få seg en godt betalt jobb. Han har jobbet i flere år etter videregående skole, tatt engelskkurs i Sør-Afrika, og studerer nå reklame på et universitet i Istanbul. Emre liker seg ikke her han bor nå med familien. Han synes området er usentralt og har få kollektivtilbud på kveldstid. Enda mer negativt er det at han misliker naboene i site'n sin. Han regner mange av de som å være *cahil*:

---

<sup>20</sup> Minibussen.

*Naboenes cahil måte å være på påvirker oss. En av naboeene hev kull som ikke var ordentlig slukket ned i kjelleren for eksempel, sånn at det begynte å brenne der nede. [...] Folkene her har en mentalitet som på landsbygden [...]. De sladrer... I mine øyne er de ikke moderne. De bor her, men hodene deres er fremdeles på landsbygden. Det er synd, fordi det fører til kulturkonflikter. Noen folk tilpasser seg livet i storbyen, de er moderne og "avslappet". Men disse [som bor her] ... Fordi de vil leve som på landsbygden, opplever de storbylivet som annerledes og ser på det i et negativt lys. For eksempel... Hvis du kommer hjem med en kjæreste hit, begynner de å sladre om det med en gang...*

*Med tiden kan de sette andre under et psykisk press. For eksempel, du kommer hjem og naboen kikker stygt på deg. Selv om du ikke har gjort noen ting. Det som for deg ikke er en feil, ser han/hun på som feil. Bare det at han/hun kikker sånn på deg holder deg under et psykisk press. Men... Det varierer mellom ulike site'r. Det finnes mer moderne site'r. I forhold til folkene her, er folkene der sitt syn på ting litt... Nei, veldig mye, mer moderne. Der ville du ikke følt deg under et slikt psykisk press. For eksempel i [navn på stor, "moderne" site i Ataşehir], det finnes andre, lignende site'r også hvor... Skal vi si, der hvor det lever mange med høy utdanning.*

*Jeg tror at det finnes sladring over hele verden, men det finnes folk som gjør det åpenlyst og folk som ikke gjør det åpenlyst. Kültürlü folk (folk med kultur) synliggjør det ikke, mens kültürsüz folk (folk uten kultur) sladrer offentlig.. Det er fordi kulturen deres er cahil.*

Emre setter et skille mellom "folk med kultur" og "folk uten kultur", hvorav sistnevnte sammenføres med de han kaller *cahil* og som har en "landsbymentalitet". Disse mangler den relevante kulturelle kapitalen i dagens Istanbul. "Folk med kultur" kan på samme måte sees i tilknytning til det andre informanter kaller *kaliteli insanlar*, altså vil det si folk med utdanning, karriere, manerer og lignende, som besitter høy kulturell kapital. Emre liker ikke at "de uten kultur" (*kültürsüz*) driver med sladring i boligfeltet han bor i, fordi konformiteten de ønsker er noe han ta avstand fra. Det fører dessuten til et press på andre som ham, hvis liv skiller seg fra deres levesett. Han hiver etter en høyere posisjon enn naboeene i denne site'n og satser på å klatre sosialt gjennom universitetsutdanning.



## ***Mahalle baskısı: Konformitetspress i nabolaget***

Det psykiske presset fra naboene som Emre snakker om kan settes inn i en pågående debatt, både i tyrkisk media og akademia, om *mahalle baskısı*. Begrepet, som på norsk kan oversettes direkte til "nabolagspress", ble satt på dagsordenen av Tyrkias fremste sosiolog og samfunnsviter Şerif Mardin i 2007 (Saktanber og Çorbacioğlu 2008:532). Det refererer til et sosialt press fra muslimer, og da spesielt konservativt religiøse muslimer, på naboer til å tilpasse seg deres syn på "rett" muslimsk fremtreden og levesett – et press som er høyst levende i dagens Tyrkia (ibid). Mardin var den første til å begrepsfeste denne tendensen, og han gjorde det i tiden etter at det muslimske religiøse partiet AKP (Rettferdighet- og Utviklingspartiet) kom til makten i Tyrkia for andre gang i 2007. Sosiologen Özdalga (2007) oversetter begrepet *mahalle baskısı* til engelsk som "community pressure" eller "small town mentality" – altså ikke så langt i fra hvordan Emre hevder at naboene hans har en "landsbymentalitet". Svenskfødte Özdalga ser på et slikt konformitetspress som en måte for den dominerende majoriteten på et sted å opprettholde sosial kontroll over minoriteter eller enkeltindivider som forsøker å bryte med majoritetens spor. Illustrerende nok knytter hun dette til et litterært eksempel fra Skandinavia: Sandemoses Janteloven som sier at "du skal ikke tro at du er noe". I små og særlig lukkede samfunn og grupper av folk (communities), oppstår det fort press mot de som forsøker å skille seg ut fra resten (Özdalga 2007). Det er dette jeg mener Emre refererer til når han snakker om sladring i boligfeltet sitt.

Vi skal nå se på et annet empirisk eksempel på hvordan *mahalle baskısı* kan manifestere seg i et nabolag i Istanbul, denne gangen i Çekmeköy, og jeg begynner med en vignett fra feltnotatene:

*Vi [jeg og mannen min] går litt innover i nabolaget som ligger nedenfor bakkal'en [kiosken] og kikker etter folk å prate med. Litt skuffet ser vi at det ikke er flere mennesker ute enn noen unger som leker i gata. I det vi er på vei ut av nabolaget igjen stopper en smilende dame oss. Hun er på vei inn porten til et lite leilighetsbygg og spør oss på engelsk om vi leter etter en adresse. Overrasket svarer jeg at vi ikke leter etter noe spesielt, at vi bare kikker litt. Mannen min skyter inn at vi er her for å gjøre research om site'r, og at vi leter etter noen å prate med om dette. Vi forklarer at vi også er interessert å prate med noen som ikke bor i site, men i nærheten av dem. Damen er rask med å fortelle at nabolagene og site'ne her ikke har noe med hverandre å gjøre. Gjestfritt inviterer hun oss inn for å prate videre over en kopp kaffe, noe vi gledelig*

*takker ja til. I handa har hun en trillebag fra markedet, og mannen min bærer den opp trappene til andre etasje der leiligheten ligger. Hun spør oss om vi er redd for katter siden hun har en katt, og forteller videre at ungene er hjemme og at hun må beklage hvis det er rotete inne. Vi tar så av oss på beina og går inn på kjøkkenet... Leiligheten ser ganske ny og fin ut, og kjøkkenet er stort med flisbelagt gulv. I det ene hjørnet står en liten sittegruppe, pluss et PC-bord fra Ikea, og på den andre siden av veggen er kjøkkenbenken med tilhørende skap hengende over. Vi hilser på ungene og de kikker nysgjerrig på oss, før damen lager kaffe og vi fortsetter praten. (Utdrag fra feltnotater)*

Kvinnen som inviterer oss inn heter Lütfiye og er i slutten av 30-årene. Hun bor i nabolaget i nær tilknytning til site'ne i Çekmeköy, og bare et kvartal unna Semra som vi hørte om i begynnelsen av kapittelet. Opprinnelig fra Mersin, sør-øst i Tyrkia, har hun bodd i Istanbul i litt under et år. Hun møtte mannen hun i dag er gift med over internett, og bestemte seg for å flytte til Istanbul for å starte et nytt liv med ham. Mannen har to barn fra et tidligere ekteskap, to gutter i tenårene. Siden moren deres er død, bor sønnene nå sammen med faren og Lütfiye. Selv har hun aldri vært gift før og har heller ingen barn. Hun har utdannelse innenfor turisme fra et universitet på Kypros, og planen var å jobbe på familierestauranten i hjembyen etter studiene. På grunn av dårlige økonomiske tider gikk bedriften konkurs og måtte stenges. Lütfiye har derfor jobbet med forskjellige ting siden, deriblant som eiendomsmegler og i en barnehage. Hun trives godt med barn, og ønsker å fortsette å jobbe i en barnehage her i Istanbul. For tiden er hun arbeidsledig, men hun planlegger å ta et kurs for å bli dramalærer for å øke kompetansen sin og muligheten til å få jobb.

Siden Lütfiye flyttet til Çekmeköy har hun ikke fått noe nært forhold til nabolaget eller naboene sine. Hun har få venner i nærheten og dagene blir ofte ensomme. I starten da de hadde flyttet hit gikk hun endel rundt for å orientere seg, men da hun ble mer og mer kjent kuttet hun det ut. Hun synes rett og slett ikke det er så mange steder å gå til her, bortsett i fra en kafé og en park. I parken er det treningsapparater og hun bruker dem en gang i blant. Hun kjenner en dame som bor i en av de nærliggende site'ne etter å ha hatt med katten sin til veterinærkontoret hennes, men har aldri vært hjemme hos henne. Hun beskriver nabolaget og site'ne som to motpoler i bydelen: Folkene på innsiden og utsiden har ingen ting med hverandre å gjøre, og livene de lever er totalt forskjellige. Hun anser ikke nabolaget eller bydelen som spesielt skremmende og føler seg aldri redd her: *"Det er noen "tapere" (serseri tipler) som driver med narkotika og henger gatelangts like i nærheten, men de er mer cahil enn*

*farlige*”, forteller hun oss. Hun skiller altså mellom ”de” som farlige og ”de” som *cahil* beskrevet tidligere i kapittelet.

De fleste av kvinnene i nabolaget hennes er tildekte, noe hun selv ikke er. Dette har ført til en sosial avstand mellom henne og naboene. Etter at hun har fått mange lange blikk fra nabokonene når hun vasker balkongen sin, har hun nå sluttet å vaske der på dagtid. Lütfiye sier hun ikke har noe i mot at kvinner tildekker seg, men mener folk uansett må ha respekt for at andre velger å *ikke* gjøre det. Hun har mange ganger opplevd at nabodamene forsøker å overtale henne til å tildekke seg ved å si ting som *”hvorfor dekker du deg ikke til? Du hadde kledd det så godt..!”*, og lignende kommentarer.

Det hun refererer til her kan settes i sammenheng med Emres opplevelse av å bli utsatt for et psykisk press i nabolaget sitt, eller det Mardin kaller *mahalle baskısı*. Beboere i nabolag rundt om i Tyrkia setter press på liberale og sekulære som ikke vil tilpasse seg streng, muslimsk etikette og livsstil. Dette fører til at beboere kan ekskludere og inkludere nykommere og andre naboer avhengig av deres grad av konformitet til eksisterende sosiale normer på stedet. Slik sett kan religiøse markører som hijab (eller mer tradisjonelle utgaver av den) anses som et redskap for maktutøvelse i sosiale sammenhenger. Kuran (2010), som er doktorgradsstipendiat ved Boğaziçi Universitetet i Istanbul, har skrevet om hvordan folks forståelser av kvinners tildekking stadig er i endring i Tyrkia. Et av hans intervjuobjekter, selv en tildekt kvinne, mener at presset fra de religiøse til de sekulære er resiprosisk: Hun sier: *”Mahalle baskısı opererer på ulike måter på forskjellige steder. Jeg innrømmer at sekulære kvinner kan føle seg undertrykt i religiøse, community-baserte miljøer. Likevel så setter kvinner som dekker hele seg også et press på meg. Jeg føler meg ikke komfortabel i sånne settinger. Mahalle baskısı er overalt. Moderne, çarşafly [tildekt fra topp til tå], tildekkede og sekulære setter alle et press på hverandre (2010:378).*

På tross av at kvinnen i Kurans studie mener at presset går begge veier, synes flere av mine informanter at konformitetspresset mer generelt er sterkere mot sekulære enn mot religiøse. Lütfiye synes utviklingen i Tyrkia går mot et større press fra religiøse grupper av folk, og mener dette blant annet har å gjøre med at landets styrende politiske parti, AKP, har en muslimsk profil. Som Semra argumenterte i begynnelsen av kapittelet, fører dette til at liberale som ikke lever etter strenge, muslimske regler, mister noe av friheten sin til å leve som de selv ønsker. Lütfiye forteller oss om en episode der hun så en 5 år gammel gutt som

nektet å ta i mot en sjokolade, angivelig fordi den var av merket Ülker, et religiøst eid selskap. Frustrert uttrykker hun at dette er et godt eksempel på at politikken nå har fått for stor rolle i folks liv. Hun har også selv opplevd presset på kroppen i form av fysisk diskriminering. Hun forteller:

*Jeg kommer fra Mersin, en by som får svært høye temperaturer om sommeren.. Så lenge jeg kan huske har det vært vanlig å kle seg lettkledd der. De siste årene har ting forandret seg i Tyrkia, også i Mersin. Jeg har to ganger opplevd å bli brent på med sigarett av menn som synes jeg går for lettkledd...! En gang på beinet og en gang på armen. Jeg har også fått kastet banneord etter meg av samme grunn. Jeg er vanligvis flink til å si i fra til folk, men de gangene det skjedde fikk jeg ikke gjort det, det var for mange folk rundt. Sånne folk trenger å høre det, for hvordan skal de ellers lære?*

Både mannen min og jeg blir sjokkerte når vi hører om opplevelsene til Lütfiye, og jeg kjenner jeg ikke klarer å holde inne irritasjonen over det hun forteller. Lütfiye gjør et poeng av å fortelle meg at “ekte tyrkere” egentlig ikke er slik, at tyrkere er mye mer vennlig og har mer respekt enn som så, noe også mannen min sier seg enig i. Selv kommer Lütfiye fra en familie hvor flere er tildekte og hun har også en venninne som nylig har begynt å dekke seg til. Hun sier at hun selvfølgelig ikke ville kuttet kontakten med henne fordi hun nå dekker seg til. Hun forteller oss at en fetter av henne ikke for lenge siden har begynt å bli mer religiøs, og derfor har fått langt skjegg og går nå i annerledes klær. Da de møttes første gang etter at han hadde blitt slik, hadde Lütfiye som vanlig gått bort for å gi hilse med et kyss på hvert kinn, som er vanlig hilsemåte i Tyrkia. Fetteren hadde ikke tillatt henne å hilse, noe hun syntes var skuffende. “*Vi er jo tross alt familie!*”, uttrykker hun frustrert. Hun har ingen ting i mot forskjeller som dette, så lenge alle viser hverandre respekt. Hun gjentar flere ganger at det viktigste er å ha respekt for andre. “*Alle kan leve i dette landet, men det må finnes noen regler*”, sier hun.

Lütfiye og de andre informantenes utsagn vitner om hvilke ulikheter som preger befolkningen i Istanbul og Tyrkia. Selv om forskjellene har rot i det som typisk oppfattes som “personlige” kvaliteter, som identitet, religiøsitet og livsstil, blir de fremhevet og tolket i delte forståelsesrammer som ofte har en politisk undertone. Ulike livsstiler og identiteter i Tyrkia blir målt ut i fra skalaen liberal – konservativ eller sekulær – religiøs, altså politisk ladde opposisjonspar. Motsetninger og ulikheter utgjør dermed en “trussel” og en potensiell kilde

til konflikt for folk i det daglige møtet med mennesker som er annerledes. På det lokale plan utspiller dette seg som forhandlinger mellom ulike levesett og identiteter, som vi for eksempel ser med *mahalle baskısı* eller konformitetspresset i nabolagene. På et høyere nivå gir slike konflikter utslag i nasjonale politiske kamper. Et eksempel på det er lover om hvorvidt tildekking bør være lovlig eller forbudt i det offentlige, som på skoler, universiteter og sykehus – forhold som i flere tiår har vært, og fremdeles er, under stadig politisk debatt i Tyrkia<sup>21</sup>.

## "Her nede bor mannen i gata"

Tilbake til det lokale plan er noen mennesker i Istanbul tildelt en identitet som sosialt underlegne i kraft av deres annerledeshet fra de dominerende øvre klassene. Det er de som site-beboerne spiller seg i når de ser på seg selv som "moderne" folk eller som "kvalitetsmennesker". Deres mangel på relevant kapital har gitt dem en annenrangs sosial posisjon i storbyen Istanbul, der de øvre klassenes hegemoniske diskurser definerer hva som er "rett" og "smakelig". I nabolaget Barbaros synes flere å anerkjenne at de ikke befinner seg like høyt i hierarkiet som beboerne i site'ne i nærheten.

En dag jeg er i nabolaget blir jeg kjent med en familie på fire. Familien, som består av mor, far og to barn, bor i en tre-etasjers bygning med resten av storfamilien – barnas tanter, onkler, besteforeldre og søskenbarn. Sammen har familien spart opp penger til å få bygd denne boligen, som er delt inn i leiligheter for hver kjernefamilie. Foran huset ligger en gårds plass dekket i grus, og en én meters bred gressplen går langs kanten av eiendommen. Tvers ovenfor huset ligger en nedslitt bygning, en typisk gecekondu over ett plan. Jeg får jeg høre at familien bodde der i årevis før den nye boligen ble satt opp for noen få år siden. Ute på gårds plassen sitter vi i vårsola og drikker kaffe, og diskuterer nabolaget deres og forholdet til site-beboerne på andre siden av veien. Huset deres står helt nederst i Barbaros, med bare noen få meters avstand til hovedveien som skiller nabolaget deres fra de nye site'ne. Nabolaget ligger geografisk sett litt nedenfor site'ne i terrenget. Høyden på blokkene på andre siden av veien gjør at bygningene ser monumentale ut nede fra gårds plassen deres. Mens en fra den ene siden av eiendommen deres har utsikt til resten av nabolaget, noen slitte

---

<sup>21</sup> Se for eksempel Toprak og Uslu 2008.

blokker i fire, fem etasjer (også noen nye, men for det meste eldre bygg), samt flere gecekondue'er, ser en altså ovenfor hovedveien skyskraperne, moderne bygninger i ulike former og farger. Noen kvadratiske, noen runde, noen store og noen mindre blokker stenger for sola fra den blå himmelen.

Faren i familien, Erkan på 39, jobber som reparatør av master og sentraler i Türk Telekom<sup>22</sup>. Han og kona har to døtre på 8 og 13 år. Med opprinnelse fra Ağrı, øst i Tyrkia, har han bodd i Istanbul og Barbaros i 35 år. Familien forteller om hvilke implikasjoner utbyggingen av området har fått for dem. Den mest direkte konsekvensen har vært at høyblokkene stenger sollyset ute for dem. De påpeker at selv om de selv ikke får benytte seg av godene som beboerne på andre siden av veien har, har utbyggingen av området økt verdien også av deres eget nabolag. Noen av naboene har til og med solgt eiendommen sin for å tjene på områdets økte verdi. Både fra dem og andre i nabolaget får jeg høre at området som i dag domineres av gated communities ikke var annet enn ødemark og søppelfyllinger for noen år tilbake. Faktisk var nabolaget i årevis plaget med en vond lukt, støv og insekter som spredde seg som følge av dette.

Selv om site'ne ligger geografisk nær deres eget nabolag i Barbaros, har de selv minimal sosial kontakt med beboerne der. Få av beboerne i nabolagene har kjennskap til livet på innsiden av de lukkede boligfeltene, og kontakten mellom site-beboere og beboere i nabolagene er minimal. Dette bekrefter flere informanter. Erkan forklarer:

*Vi har ingen ting med de å gjøre. Det finnes to sider her: Der oppe og her nede. Der oppe lever de rike, mens her nede bor "mannen i gata". Der oppe finnes det én verden, her nede en annen... De kommer sjeldent hit for å handle eller noe. De har egne butikker der oppe... Carrefour, Migros<sup>23</sup>... De har alt; svømmebasseng, sikkerhetsvakter... En kommer ikke innenfor portene der uten å ha fått tillatelse.*

Både i Ataşehir og Çekmeköy kan folk i nabolagene fortelle at site'nes utbygging har vært positivt i den forstand at det har ført med seg en bedring av infrastrukturen, blant annet gjennom asfaltering og utbedring av veier. Noen forteller om naboer som har solgt eiendommen sin til entreprenører for en leilighet eller to i en site. Fordi månedlige gebyrer i

---

<sup>22</sup> Tilsvarende norske Telenor

<sup>23</sup> Kjeder med matvarebutikker, begge kjent for å være av den dyre typen i Tyrkia.

site'ne er høye<sup>24</sup>, ender mange likevel opp med å selge disse leilighetene. Mange påpeker at de ikke ville flyttet over i en site hvis sjansen en dag skulle by seg. En typisk oppfatning synes det å være at sosiale relasjoner nærmest er ikke-eksisterende innenfor murene. En gruppe av kvinner jeg blir kjent med påpeker for eksempel at det sosiale livet i nabolaget er helt unikt: Her kan naboer drikke te og prate på trappa utenfor husene deres, noe beboerne i site'ne ikke har gleden av å kunne gjøre. Deres boform blir altså fremhevet som positivt på grunn av at forholdene er mindre, både sosialt og arkitektonisk. Flere fremhever også hvordan naboene i Barbaros hjelper til om en skulle trenge det, og gjetter at en aldri ville fått denne hjelpen fra naboer i site'n. Kanskje er dette deres måte å takle den tilskrevde identiteten de har som sosialt underlegne i Istanbul og lokalkommunen?

Uten om forbedring av infrastruktur finner få av beboerne i nabolagene andre fordeler med site'ne og beboerne der sitt nærvær i området. Butikkeiere i Barbaros for eksempel, klager på at site-beboerne ikke tilfører penger til nabolaget siden de har "alt de trenger" der de selv bor, og derfor aldri legger igjen penger i nabolagene. Dette blir ikke bedre av at de ikke har mulighet til å dele ut reklame innenfor site'ne fordi boligfeltene tar seg godt betalt for det. Flere av beboerne her er dessuten opptatt av at utbyggingen har gitt dere en annenrangs rolle innenfor den lokale kommunen Ataşehir. En mann i 40-årene i er særlig oppgitt over den nye posisjonen de i Barbaros har fått i lokalsamfunnet:

*De [den lokale kommunen] lagde en park her, men det eneste de gjorde var å skifte ut gresset, og det gjorde de kun for sin egen del. [...] Mens de inne i site'ne har alt, legekantor, matbutikk, svømmebasseng og alt mulig, har vi her ikke noe sted å gå. Hvor er våre sosiale arenaer? Situasjonen er slik at det finnes to typer mennesker her; ekte barn og stebarn.*

Dette utsagnet uttrykker hvordan informanten føler seg undertrykt og underlegen i lokalsamfunnet i forhold til site-beboerne. Flere informanter påpeker dette. En mann hevder for eksempel at Istanbuls lokalkommuner alltid prioriterer områder de velstående bor og ferdes i: *"I Bağdat Caddesi legger de nytt fortau hver sjette måned. De begynner med vanlig fortau, seks måneder senere legger de marmor der, og om nye seks måneder parkett"*, sier han oppgitt. Flere forteller at området har vært nedprioritert lenge, og at det først er i de siste årene at ting har begynt å skje. For eksempel måtte de i årevis reise langt for så enkle ærend som å betale regninger. Dette kostet dem dessuten penger, siden de da måtte betale for å

---

<sup>24</sup> Dette beløpet varierer i mellom site'r, men kan ligge på rundt 300 lire, som tilsvarer ca. 1000 kr.

reise med *dolmuş* eller for bensin til kjøring. Noen ganger betalte de opp i mot halvparten av beløpet på regningen til transport.

I Çekmeköy synes ikke de negative følelsene til site'ne og beboerne der å være like sterke som i Barbaros, i hvert fall ikke ut i fra det jeg hørte fra folk i nabolaget. Også der fikk jeg høre at site-beboerne ikke tilfører lokale bedrifter noe særlig fordi de aldri benytter seg av nærliggende butikker og kaféer, men jeg tror dette mest gjelder de handlestedene som ikke ser "moderne" ut i fra et vestlig standpunkt. På flere av de "finere" kaféene og butikkene i Çekmeköy observerte jeg nemlig det som mest sannsynlig var site-beboere (ut i fra klesdrakt, utseende og bil å dømme). Dette har nok også med å gjøre at nabolagene i Çekmeköy så ut til å være et mye mer heterogent sosialt miljø med større fragmentering i sosioøkonomisk og kulturell tilknytning enn Barbaros. Selv om det også er store forskjeller mellom site og nabolag i Çekmeköy, finnes det folk som også er "midt i mellom", som for eksempel Lütfiye er et eksempel på. Hun har universitetsutdannelse, er ikke tildekt, anser seg som annerledes enn naboene i nabolaget, men hører heller ikke hjemme i site'ne. Hun bestitter mer kapital enn mange andre i nabolaget ut i fra hegemoniske diskurser (og anses kanskje som en "trussel" av naboene), men er heller ikke like kapitalsterk som site-beboerne i deres øyne. Som vi ser er identitet i nabolagene også under forhandling, og formes i tilknytning til opposisjonelle andre, som for de fleste er site-beboerne og deres sosialt overlegne posisjon i byen og lokalsamfunnet.

## Selvpresentasjon, livsstil og likhet

Informantene uttalelser trenger ikke gjenspeile en overordnet eller en objektiv virkelighet, selv om det er mulig. De beskriver den virkelighet de lever i ut i fra deres egne tolkningsrammer. Med Gullestad (1989) kan vi i alle fall fastslå at uttalelsene er ledd i en selvpresentasjon med referanse til deres livsstil. Godtar vi livsstil som kommunikasjon om identitet fremstår "vi i site'ne" som en "høyverdig" gruppe klart atskilt fra de "vulgære" og uvitende andre. Gjennom fremstillinger av ulike steder i byen og menneskene som oppholder seg der, er dette budskapet informantene innenfor site'ne presenterer og ønsker å fremheve ovenfor antropologen. Smaken, livsstilen eller verdiene de fremhever gjenspeiler den symbolske kapitalen de besitter. Deres uttrykte livsstil tillegger dem en sosial identitet som



site-beboer, som utdannet, eller som "kvalitetsmenneske". Det gir dem dessuten tilhørighet til sosiale miljøer der andre som "er som dem" og som deler like verdier deltar (Gullestad 1989:106). I fra nabolagene fremstilles site-beboerne som arrogante på grunn av deres overlegne sosiale posisjon i lokalsamfunnet og manglende interesse for nabolaget. Selv presenterer de seg som jordnære og sosiale, og med omtanke for naboene. Det kan se ut som det eksisterer et ideal om likhet og konformitet "innenfor", både i site'n og nabolaget. I nabolaget gir det utslag i et konformitetspress på folk som bøyer mot andre verdier enn majoritetens, slik vi så i Lütfiyes nabolag – og i Emres arbeiderklasse-site. I site'n brukes idealet kontrasterende til nabolagene rundt.

I Norge er det en bred oppfatning av at samfunnet vårt bygger på en idé om likhet (Vike, Lidén og Lien 2001). Vike et al. skriver i boken om "likhetens paradokser" i Norge at tanken om likhet er et erfaringsnært fenomen som representerer sterke "Oss-Dem"-konstruksjoner (2001:25). Likhet er i følge dem en sentral verdi her til lands og ulikhet oppfattes som en trussel mot den. Som en strategi tar mennesker derfor i bruk unnvikelse. Å skape en avstand mellom seg selv og de en ikke "passer med" gjør at avvisning og sosiale grenser blir mer subtilt formidlet (Gullestad 1989:Kap. 6).

Jeg synes dette passer godt på det jeg fant om identitetsskapende arbeid i site'ne i Istanbul. Som empirien over viser, synes identitet å være flettet sammen med en idé om at beboere innenfor murene skiller seg fra andre. "Oss-Dem"-konstruksjonene som Vike et al. beskriver er altså en del av mine informanters identitetsskapende arbeid. Uten om site'ne som bosted benyttes også ulikheter eller likheter til andres levestil og livsstil i slike identitetsforståelser. Site'ne tydeliggjør skillene i enda større grad, samtidig som de bidrar til å minske behovet for kommunikasjon og samhandling på tvers av sosioøkonomiske og kulturelle skillelinjer.

Gullestad mener at nordmenns unngåelse av andre som oppfattes som forskjellig gjør at avvisning og de sosiale grensene formidles på en indirekte, subtil måte (Gullestad 1989:118). Det er i og for seg sant også i Istanbul. Likevel er det et faktum at med gated communities som boform manifesteres barrierene mellom innside/utside og "vi" /"dem" i en fysisk og svært *eksplisitt* form. Boligfeltenes dominerende arkitektoniske utforming og murene rundt blir nærmest som et symbol på skillelinjene som eksisterer i befolkningen. Så selv om site-beboerne tilsynelatende unngår "de andre", formidles likevel de sosiale grensene til dem klarere enn tidligere. Jeg vil påstå at gated communities som boform derfor bidrar til at

sosioøkonomiske og kulturelle forskjeller i Istanbul tydeliggjøres av folk som bor i og i nærheten av slike boligfelt. Dette særlig fordi folk anvender skillet mellom innside/utside i sin egen identitetsforståelse og selvpresentasjon. Deres sosiale identiteter er på sett og vis forankret i boformen og bostedene. Skillet mellom innside/utside har, sammen med andre identitetsfaktorer, blitt enda et parameter for å sette merkelapper på folk og for å fremstille seg selv på ønskelig måte.

Vike et al. (2001:25) mener at ulikhet oppfattes som truende mot "likheten" i Norge fordi ulikhetene bunner i motstridende politiske forskjeller. Jeg mener at det også i Istanbul dreier seg om politiske forskjeller (som nevnt over i avsnittet om *mahalle baskısı*), men kanskje i like stor grad forskjeller i livsstil og kapital (klasse). Politikk i Tyrkia er som beskrevet tett tilknyttet livsstil og forskjeller i livsstiler<sup>25</sup>. Av flere synes forskjellene å utgjøre en trussel eller noe en vil unngå. Site-beboerne unngår å besøke områder som de nærliggende nabolagene hvor folk som anes som annerledes har tilhold. Steder knyttes til folk, og av den grunn blir noen steder regnet som farlige eller uinteressante. Til slutt i dette kapittelet vil jeg nå se nærmere nettopp på menneskers tilknytning til steder.

## Steder og selvrefleksjon

Som vist over knyttes skiller mellom ulike steder til skiller mellom folk, slik at refleksjon over *sted* på samme tid blir en refleksjon over *mennesker*, både en selv og andre. Steder har, i følge Basso (1996), kapasitet til å trigge selvrefleksjon hos individer. Steder får oss til å tenke over hvem vi er, hvem vi pleide å være eller hvem vi ønsker å være (1996:107). Tanker bunnet i refleksjon over sted og vår egen tilknytning eller manglende tilknytning til dem, får oss ofte til å tenke videre på andre ting, som andre steder, folk og tider (ibid). Basso etterlyser antropologisk eksplorasjon av menneskers forhold til steder og deres "sense of place" (1996:106). Han argumenterer for at sansing av sted er en univesell menneskelig erfaring, og at forskning på området kan avsløre krysskulturelle kvaliteter ved det sosiale liv (ibid:148).

I *Wisdom Sits in Places* (1996) beskriver Basso de vestlige Apache-indianernes forhold til landskapet rundt seg, gjennom blant annet å se på stedsnavn. Han trekker der på Heideggers

---

<sup>25</sup> Se for eksempel Navaro-Yashin (2002) om sekularisme og islamisme i politikk og kultur i Tyrkia.

(1977) *dwelling*-begrep. *Dwelling* betyr å være-i-verden. Denne *dwelling* (eller følelsen av væren) konstitueres av de levde relasjonene folk har til steder. Fordi mennesker ofte tar relasjonen til steder for gitt, er det lett å overse at steder er en del av oss og at vi er en del av dem. Menneskers "sansing av steder" (*senses of place*) bygger på muntlige overleveringer om stedet, forhold som har hendt der, historier som fortelles og på ens egne opplevelser der. Steder er med andre ord dynamiske i den forstand at de fylles eller tømmes for mening. De fylles når nye hendelser inkluderes i stedsnarrativet, og tømmes når ingen lenger snakker om stedet eller ikke ferdes der mer. Slik sett oppstår nye steder mens andre forsvinner. Bosteder og steder konstrueres gjennom en slik innholdsfortetting. De tillegges felles meninger, erfaringer og symboler (Tilley 1994:18). Steder er dermed lokaliteter som har blitt tillagt kulturelle konstruksjoner.

Empirien over viser at informantenes sansing av steder er med på å gjøre lokaliteter i byen til levde steder som gir mening for folk. Steder er en del av deres erfarte virkelighet og oppfattelse av seg selv og andre. Folk lever livene sine på steder, samtidig som de føler seg som en del av disse stedene. Dette så vi for eksempel med Semra, som fremhevet trygghet og felleskulturell tilknytning som den største fordel ved deres bosted. Hun identifiserer seg med site'n sin, de andre beboerne der og deres felles "kultur", mer enn for eksempel med tyrkere eller en overordnet "tyrkisk" kultur eller identitet. Fordi folk føler seg som en del av steder, hevder Tilley (1994) at steder må regnes som essensielle komponenter ved menneskers identitetsarbeid, både i forhold til individers identiteter og gruppeidentiteter. Som empirien over viser, bygger forståelsen av ens egen identitet eller idéen om "oss" ikke bare på idéer om livsstil, levesett og kapital, selv om disse spiller en sentral rolle for identitet. *Steder* anvendes også som en markør for mennesker, sosiale forhold og ens egen identitet. De inkluderes i informantenes forståelse av seg selv. På samme måte som informanten i Barbaros hevder at "her nede bor mannen i gata", mener Semra at beboerne i sin site "alle er på samme nivå". Steder og grenser mellom steder skaper distinksjoner og markerer sosiale opposisjoner. De kartlegger sosiale og kulturelle forskjeller og "Otherness" (Tilley 1994:17).

Lokaliteter får altså sin mening ut i fra sosiale og kulturelle forhold. Selv om en *lokalitet* er den samme, kan *stedet* være mangesidig og implisere ulike ting for mennesker. Se på Lütfiyes frustrasjon over konformitetspresset hun utsettes for i nabolaget sitt, for eksempel. Mindre enn et steinkast unna bor Semra, og på *hennes* bosted dominerer vidt andre verdier; her anses "moderne" livsstiler, vellykkede karrierer og sekularitet som normen. Steder har altså

identiteter og meninger for beboere og andre. Det samme stedet som Lütfiye ikke har noen betenkeligheter med å ferdes alene i, beveger ikke Semra seg rundt i til fots. Lokalteter tillegges meninger og anvendes ulikt av folk.

Giddens (1991) hevder at en persons identitet kan sammenlignes med et prosjekt. Aktiviteter og strategiske valg en tar gjennom livet er med på å forme ens identitet. Dette foregår gjennom refleksivitet, altså hvordan mennesker bevisst analyserer seg selv og sin egen identitet. Refleksiviteten gjør at vi kan gjenskape eller omforme idéen om oss selv. Tidligere la familie, slekt og stedet en vokste opp føringer for hvem en kunne bli senere i livet. I dagens vestlige verden er ikke menneskers livsløp lengre lagt opp på forhånd, som en oppskrift på hvem en skal bli. En legger opp sitt eget livsløp gjennom et identitetsprosjekt. Det er både lettere og vanligere å flytte i dag enn før, og mobilitet på tvers over landegrenser en eller annen gang i løpet av livet har nærmest blitt regelen heller enn unntaket.

Det er lett å tenke seg at denne mobiliteten har svekket menneskers tilknytning til steder. Taylor (2010), som har studert betydningen av å flytte mellom bosteder i moderne europeiske samfunn, argumenterer for at steder eller hvordan vi forholder oss til, føler tilknytning eller avstand til steder, fremdeles inngår som en viktig del av menneskers identitet og identitetsarbeid. Hennes forskning fra London viser betydningen av narrativer for identitetskonstruksjon. Gjennom prat om steder og særlig bosteder posisjonerer folk seg selv og andre i verden. Selvet, identiteten eller idéen om hvem vi er, vil alltid være knyttet til stedene vi ferdes på og har oppfatninger av, og når vi gjentar historier om steder skaper og opprettholder vi forståelser av oss selv og egen identitet<sup>26</sup>.

Forholdet mellom sted og folk er dobbeltsidig. Samtidig som et sted får sin identitet fra folkene som bor der, blir denne identiteten også tilskrevet beboerne igjen. Stedsidentiteten har kapasitet til å posisjonere beboerne som en type menneske (Taylor 2010:15). Ved å velge seg et bosted etter eksisterende muligheter velger en derfor også hvem en vil være, hva slags identitet en ønsker å bære. Knyttet opp i mot dette kan en også trekke frem forholdet mellom sted og klasse. Klasse synliggjøres gjennom steder og bosteder, for eksempel gjennom postkoder og stedsnavn som forbindes med prestisje (Lawler 2008, sitert av Taylor 2010:15). I Istanbul knyttes site'r til beboerne der og deres plass i det hegemoniske hierarkiet, og på den måten både *tilskriver* og *tilskrives* steder og mennesker identitet og mening på en

---

<sup>26</sup> Narrativets betydning for identitet er noe jeg vil behandle i kapittel 7.

dialektisk måte.

## **Konklusjon**

I dette kapittelet har jeg forsøkt å analysere empirisk materiale ut i fra teoretiske bidrag rundt identitet, identitetsarbeid og steder. Gjennom å behandle relasjonen steder – folk, har jeg prøvd å forstå hvordan identitetsskapende arbeid i Istanbul foregår og hvilke prosesser som kan knyttes til dette arbeidet. Informantenes virkelighetsforståelse og måten denne virkeligheten fremstilles på, har stått sentralt i materialet. Vi har sett at gated communities som boform gir beboere og andre i nærområdet et nytt parameter i deres identitetsarbeid. Som andre steder knyttes site'ne til folk og historier, og på den måten fylles de med mening. Forståelsen vi har av oss selv og våre egne identiteter bindes opp i mot steders mening – slik blir stedene en uløselig del av idéen om oss selv. Fordi boligfeltenes prinsipp eller ideal om likhet knyttet til levesett, livsstil og kapital forankres i beboernes identitet, argumenterte jeg for at boformen er med på å tydeliggjøre sosioøkonomiske og kulturelle forskjeller i Istanbul.



## Kapittel 6: Kapital og forhandling om identitet

Frem til nå har vi sett at gated communities av beboere både innenfor og på utsiden av private boligfelt oppfattes og presenteres som steder hvor mennesker med lik livsstil eller "kultur" bor, altså som sosialt og kulturelt homogene arenaer. Selv om det finnes site'r som Emres, hvor beboerne tilhører et arbeiderklassesegment av befolkningen, er det ikke typisk for site'n som boform. Idealet er uansett sosial homogenitet innad. Hovedinformanten i dette kapittelet, Melike, kan fortelle om en innflyttet familie til site'n sin som *ikke* passer inn med hensyn til de andre site-beboernes livsførsel. Vi skal se hvordan familien blir mottatt med sanksjoner i boligfeltet som følge av deres "annerledeshet". Jeg vil beskrive hvordan familien kan sees som en anomali i site'n, før jeg går over til å belyse empirien nærmere med Bourdieus teorier om kapital. Med utgangspunkt i Bourdies kapitalformer beskrevet i kapittel 1, skal jeg forsøke å analysere hvordan kapital er distribuert i site'n. Dette vil gi en analytisk innfallsvinkel til spørsmål om identitet og identitetsforhandling innenfor boligfeltet.

Jeg mener Bourdieus kapitalformer gir et fruktbart teoretisk rammeverk i denne sammenheng fordi kapital kan brukes til å gjenskape og forsterke prinsipper for sosial inklusjon og eksklusjon (Rutz og Balkan 2010:15). Kapital handler dessuten om identitet, men da mer i form av gruppeidentitet, og i sammenheng med hierarkier i samfunnet. Kapital produserer og gjenskaper identiteter knyttet til sosiale klasser. Arbeiderklassens manglende smak eller "feil" måte å gjøre ting på (altså deres manglende kulturelle kapital), anvendes av middelklassen i sin egen identitetskonstruksjon. Gjennom å speile seg selv i arbeiderklassen skapes middelklasseidentiteter (Lawler 2008:Kap. 7).

## "Folk som det er veldig sjeldent her"

Melike er en singel dame i midten av 30-årene som bor i en stor site i Ataşehir. Komplekset består av 13 blokker og totalt nærmere 900 leiligheter, og størrelsen på leilighetene varierer mellom 3-roms, 4-roms og 5-roms. Selv bor hun i en 3-roms på 80 kvadratmeter som hun deler med moren sin. Hun har bodd to år her og er svært fornøyd med site'n sin. Det har en rekke fasiliteter: Treningssenter, fem svømmebasseng, fotball-, tennis- og basketballbaner, lekeplass for barn, boltreplass for hunder, park, kiosk og kafé, for å nevne noe. Hun snakker flytende engelsk og samtalene våre foregår på engelsk.

Helt siden Melike var barn har hun prioritert utdanning og karriere. I en alder av 11 vant hun stipend til å gå på en av Istanbuls mest prestisjefylte skoler, og etter syv år der gikk hun over til å studere psykologi i fire år på universitetet. Interessen for faget og ønsket om å utvikle seg videre har gjort at hun i ettertid har tatt mange ulike kurs innenfor sitt felt - rådgivning. I dag jobber hun som rådgiver i en internasjonal privatskole i dens tre ulike avdelinger, hvorav én er en barne- og ungdomsskole, og to er barnehager. Uten om denne jobben er Melike også aktiv innenfor ekteskapsrådgivning. Hun jobber to kvelder i uka på en privat klinikk, i tillegg til at hun har en viktig rolle i den tyrkiske foreningen for ekteskapsrådgivere. Jeg møter Melike på en av barnehagene hun jobber i.

Selv beskriver Melike leiligheten sin som en *base*, siden hun ofte bare sover der. Hun liker å holde seg aktiv på fritiden, og benytter seg i aller høyeste grad av fasilitetene innenfor komunitiet sitt. Takket være tilgjengeligheten til treningsmulighetene rett utenfor døra si har hun klart å starte en ny og aktiv livsstil etter at hun flyttet inn. Som tidligere overvektig har hun gått ned hele 60 kg. de siste to årene, og hun har dessuten fått en ny interesse for sunt kosthold. I en samtale om hvorfor hun endte opp i nabolaget og komunitiet hun bor i, uttrykker Melike seg slik:

*Jeg tror ikke jeg ville bodd i Ataşehir hvis jeg ikke hadde bodd i en site. Jeg bor her fordi den gir meg et trygt område og fordi folkene rundt meg er alle på mitt intellektuelle nivå. Akkurat det er vanskelig å finne hvis du bor i en vanlig boligblokk. Siden det er dyrere i en site enn på utsiden, har de fleste som bor her akademiske jobber [...] Den sosioøkonomiske statusen til folk er mer eller mindre lik.*



Som vi ser argumenterer Melike svært likt som Semra i forrige kapittel. Begge vektlegger det sosioøkonomiske fellesskapet med naboene som en fordel ved det å bo i en site. I følge dem er alle beboerne del av samme "kultur", har lignende type jobber eller tilhører samme "intellektuelle nivå". Virkeligheten er at beboerne uansett "risikerer" å få naboer som ikke tilhører det sosiale fellesskapet, siden alle med kjøpekraft i teorien kan velge å bosette seg innenfor murene. Melike kan berette om det som skjer når det uventede inntreffer, nemlig når en familie som ikke passer inn, en "matter out of place", flytter inn i boligfeltet:

*Det flyttet inn en kurdisk familie to etasjer under meg. De var fra Hakkari, den siste regionen [øst] i Tyrkia, rett på grensen [til Iran og Irak]. De hadde vel fire eller fem barn tror jeg, men likevel bodde de i samme leilighetstype som meg, en 3-roms. I tillegg til det var moren gravid. Hun var en kjempesøt dame [...] En dag pratet moren min med henne, hun [naboen] hadde en del problemer. Moren min spurte henne "hvor mange barn har du? Skal du ha enda en da?", og naboen hadde begynt å gråte.. Hun fortalte at mannen hennes var sammen med en annen dame og at hun òg var gravid. Nå var det forventet av henne å ta i mot dem - mannens nye dame og deres lille baby – i den lille leiligheten...! [...]*

*En dag skapte barna i familien problemer. En er nødt til å ha på badetøy for å svømme i bassenget her, men noen av ungene deres hadde ikke tatt på seg det. De hoppet ut i bare underbuksene. Så folk... Du vet... Sa slik som at "kom igjen, det er ikke hygienisk..!" Det var en kulturelt sett veldig annerledes opplevelse for dem. For meg spilte det ingen rolle, de var små gutter, smilende og med store øyne... Fordi jeg elsker barn, så... Jeg sa bare "hva så? De har vært i bassenget i hele dag, de er sikkert rene nå..!" [Ler] Men folk, de... De har flyttet ut igjen nå, jeg vet ikke hvorfor. Jeg tror ikke det har noe med communityet å gjøre [...] Kanskje de ikke fikk plass, jeg tror hun skulle ha babyen sin snart, så... Det kan jo være at de fikk en større leilighet et annet sted. Men folk som det er veldig sjeldent her.*

Melike refererer her til "kultur" for å beskrive hvordan site-beboerne opplevde den nye familien i boligfeltet som annerledes enn dem selv. I motsetning til Semra i forrige kapittel som knytter "kultur" til yrke og inntekt, anvender Melike kulturbegrepet i relasjon til kurdernes etniske identitet og fremmede livsformer. Kurdernes måter å gjøre ting på er for de aller fleste i site'n uforenelig med deres egen livsførsel. Hvis en tenker seg at menneskene beskrevet her representerer noe eller noen, kan en postulere at Melike, som Semra, representerer en typisk site-beboer. Hennes livsstil har flere komponenter som er

gjennomgående for mange site-beboere: Hennes akademiske bakgrunn, satsing på karriere, samt interessen for trening og helse er eksempler på det (Rutz og Balkan 2010). Rutz og Balkan belyser dette i *Reproducing Class* (ibid), hvor de hevder at "*tilsynekomsten av [...] rekreasjonsområder og helseklubber [er] responser på en ny bevissthet om, og fascinasjon for, kroppen*" (ibid:29). De er dessuten opptatt av å vise hvordan den tyrkiske middelklassen opprettholder sin posisjon i samfunnet gjennom utdanningsinstitusjoner, noe som hvert år fører til stor konkurranse om å komme inn på de "rette" skolene.

Den kurdiske familien representerer på sett og vis motsetningen til en typisk site-familie. For det første kommer de fra østlige Tyrkia, der leveste og familie skiller seg vesentlig fra det i Istanbul. Mens gjennomsnittskvinnen i Istanbul føder 1,8 barn i sitt liv (og i Ege-regionen 1,5), ligger tallet på 3,5 i den sør-østlige regionen og 2,9 i det sentrale øst-Tyrkia<sup>27</sup>. Hakkari-provinsen som familien var fra, ble dessuten målt til å ha en fertilitetsrate på hele 6,7 i 2000<sup>28</sup>. Parets mange barn representerer altså et unntak i Istanbul og da særlig i et middelklassedominert miljø. Mannens praksis med å ta til seg en annen kvinne og inkludere henne i familien er ikke bare et unntak, men et regelbrudd på middelklassens selvtilskrevne "moderne" leveregler. Slike praksiser hører ikke hjemme som legitime i hovedvekten av site-beboernes verdensbilde, de forstyrrer deres forståelse av hvordan en familie bør se ut og enda viktigere hvem som skal ha innpass til deres bofellesskap. Polygami, eller flerkoneri, er forbudt i Tyrkia. Forbudet var en del av Atatürk, den tyrkiske stats grunnleggers, moderniseringsprosjekt. Studier viser likevel at over 180.000 kvinner i landet lever i et polygamt ekteskap<sup>29</sup>. For urbane tyrkere er en slik familiesammensetting ikke bare umoderne, men til og med uhørt.

Melike selv hevder hun ikke hadde noe i mot barnas, for henne, uskyldige lek i bassenget. Hun forsvarer deres tilsynelatende stigmatiserte og uhygieniske oppførsel med at de jo er barn og av den grunn ikke bør straffes. Hun tar frem sin egen kjærlighet til barn som en forklaring på hvorfor hun ikke sier seg enig i kommentarene barna fikk av andre beboere. Hennes selypresentasjon tilsier at hun setter seg selv liberalt og tolerant over mange av de andre site-beboerne. Under fremstillingen av hendelsen uttrykker Melike videre overraskelse over mannens handlinger. Med det viser hun at hun, nettopp som en moderne og liberal tyrkisk kvinne, ikke aksepterer flerkoneri. Selv om hun er tolerant ovenfor barnas noe

---

<sup>27</sup> TürkStat

<sup>28</sup> Berlin Institut

<sup>29</sup> Hürriyet Daily News<sup>2</sup>

uskyldige oppførsel har denne toleransen en grense. Hun beskriver med det hva det å være moderne betyr for henne. Å være moderne impliserer toleranse og kulturell fleksibilitet, men også grensesetting for hva en kan tolerere og ikke. Dette blir særlig tydelig senere i samtalen, da hun beskriver en annen hendelse med den kurdiske familien som også omhandler hennes egen nevø:

*Nevøen min havnet i en krangel på fotballbanen med en av guttene i den kurdiske familien. Nevøen min var 12 år i fjor [...] Administrasjonen hadde kommet til og alt, det ble en stor greie fordi de hadde slått hverandre. Den kurdiske gutten var 8, så han er tre år yngre enn nevøen min. Han hadde plaget en mindre gutt på 7. Så nevøen min, den helten som han er, ville ta igjen, og kalte ham "din kurder". Fordi han oppfører seg annerledes og kler seg annerledes enn dem, og sånn. Da jeg hørte om dette forbød jeg ham å gå til bassenget og fotballbanen i en uke. Jeg sa "Du kan ikke oppføre seg sånn. Han er kurdisk, hvordan vet du hva du er?" For i Tyrkia, du vet... Det er ikke stor forskjell på å være tyrkisk og kurdisk. Så jeg sa "han vet i alle fall hvor han har røtter fra! Vet du hva du er? Du sier du er tyrkisk, men hva betyr det? [...] Vi vet ikke fordi vi lever alle sammen i en blandet kultur her [...] Han vet i alle fall hvor han kommer fra!" Jeg har noen venner som besøker meg i blant, og som også nevøen min kjenner. Jeg har blant annet en lesbisk venninne fra Nederland som er katolsk. Han kjenner også en annen venn av meg, en afrikaner som er ateist. Og jeg forteller ham alltid at, du vet... Han spør "Er han kristen?", og jeg sier "Nei, han tror ikke på Gud". Jeg sier alltid det, fordi de trenger å få vite at det finnes andre folk rundt, forskjellige folk. Så jeg sier til ham at "Har du noen gang sett meg behandle noen forskjellig? Så hvordan har du mot til å gjøre noe sånt? Det går ikke an...! Beklager, men du er ikke klar for å gå ut i samfunnet på en uke!" [ler]*

Melikes historier fra site'n viser at hun er svært bevisst kvinne. Den kurdiske familiens tilstedeværelse i boligfeltet byr uten tvil på kilder til konflikt, deres "annerledeshet" er ikke akseptert av alle, deriblant hennes egen nevø og andre beboere. Selv er hun fast bestemt på å behandle mennesker likt uavhengig av deres etniske bakgrunn, seksuelle legning eller religiøse tilknytning. Dette er en holdning ikke alle i Tyrkia deler, for noen grupper mennesker utsettes for diskriminering i landet. Ett eksempel på det er diskrimineringen av alevi-muslimer (alevitter) i Tyrkia, noe som også foregår fra statlig hold. Religionssamfunnet utgjør trolig 15-20% av landets befolkning (Store norske leksikon). På tross av at det finnes flere millioner alevitter i landet, fører ikke staten register over dem, som en måte å ikke anerkjenne deres separate egenart fra majoriteten av sunni-muslimer i landet (Jongerden

2003). Et annet eksempel på diskriminering i Tyrkia er homofile og lesbiske, som ofte er tvunget til å leve ut legningen sin i skjul fra andre – spesielt nabolag og nærmiljø, men noen også fra sin egen familie (Oksal 2008)<sup>30</sup> Det er tydelig fra samtalen med Melike at hun setter seg opp i mot slik diskriminering, og at hun også gjør sitt beste for at nevøen på 12 år skal lære seg den samme åpenheten. For henne er toleranse og åpenhet en selvfølge i en moderne verden. Gjennom å referere til sin egen toleranse for ulikhet blant mennesker presenterer Melike seg som en moderne og tolerant kvinne som vet hvordan en bør oppføre seg i dagens tyrkiske samfunn.

Dette kan knyttes til Gullestads (1989) forståelse av likhet som likeverd. Hun argumenterer for at likhetstankegangen i Norge, som blant annet Vike, Lidén og Lien (2001) undersøker, ikke handler så mye om faktisk likhet, men heller *likeverd* (1989:116). Selv om vi liker å tenke på oss selv som like i ordets rette forstand, eksisterer det mange ulikheter også i vårt samfunn. I følge Gullestad er norsk kultur preget av et spenningsfelt mellom individualisme og likhet. Samtidig som vi ønsker å være unike i vår egen person og følge våre egne veier, vil vi gjerne få bekreftet fra andre at vi også "passer sammen" med andre. For å få bekreftet selvoppfatningen vår, nedtones derfor ofte ulikheter, mens identiteten vår fremheves som likeverdig med andres (Gullestad 1989:118-119). Melikes aksept av de andre kan relateres nettopp til likeverd. Hun observerer at det finnes ulikhet, men nedtoner det ved å heller fokusere på at alle mennesker bør forstås på samme grunnlag. Forstått som likeverd, vil det si at det også finnes *likheter* mellom mennesker som er forskjellige. Hun skiller seg således fra de andre site-beboerne presentert i forrige kapittel. For dem vil likhet si *sameness*, altså likhet i ordets rette forstand. Naboene i site'ne deres presenteres som lik dere selv, på grunnlag av at de har felles verdier og livsstiler. De som ikke har lignende verdier og livsstiler, regnes som ulike dere selv og deres likeverd blir ikke anerkjent.

## Den kurdiske familien som en *anomali* i boligfeltet

Tilbake til den kurdiske familien: Inne i site'n representerer den noe annerledes, den blir i Mary Douglas' termer en *anomali*. I følge Douglas er en anomali "*et element som ikke passer inn i en gitt gruppe eller mønster*" (1997:52). En anomali er tvetydig, noe udefinert og

---

<sup>30</sup> Likevel er to av Tyrkias største musikalske talenter og stjerner åpent homofile, transseksuelle Bülent Ersoy og avdøde Zeki Müren som var transvestitt.

ukategoriserbart, en "matter out of place". En anomali passer ikke inn i kulturelle verdier og kategoriseringer, med mindre den utskilles nettopp som en anomali. Så lenge en anomali bidrar til avgrensning av kategorien den *ikke* tilhører, er anomali noe en kan tåle, skriver Douglas (ibid:53). Anomalier tvinger oss til å reflektere over og revurdere klassifikasjonene våre, i det de får oss til å teste ut erfaringer vi ikke helt vet hvor hører hjemme. Resultatet er som oftest at hovedklassifikasjonene våre styrkes og at anomaliene holdes utenfor for å opprettholde mønsteret. Anomalier har likevel kapasitet til å utfordre de antakelser kulturelle konstruksjoner bygges på, og i siste instans, svekke folks tillit til kulturelle klassifikasjoner. I følge Douglas vil en anomali møte motstand blant folk nettopp fordi den kan regnes som en trussel om den får nok støtte. Motstanden består av ulike taktikker, deriblant unnvikelse, fysisk kontroll, å tolke anomalien på en ny måte, eller å stemple det som farlig (ibid:54).

Det empiriske eksempelet viser at flere site-beboere kommer med kommentarer for å uttrykke at barnas oppførsel ikke passer inn, at den er anomalisk. Nå er det uvisst hvorvidt den kurdiske familien flyttet fra site'n fordi de ikke ble akseptert der, trolig var det praktiske grunner siden trengte de større plass. Likevel vil jeg foreslå at andre beboeres sanksjonerende kommentarer til barnas oppførsel kan anses som en form for motstand. Beboerne er med på å sette grenser for hva de aksepterer, eller rettere, for hva de *ikke* aksepterer. De gjør dette ved å referere til hygiene. Barnas uhygieniske handlinger passer ikke inn i site'ns rene, sterile omgivelser. Barnas oppførsel og annerledes klesstil, og farens angivelige flerkoneri, er uhygienisk og umoderne, den komplette motsetningen av hva beboerskap i en site for dem bør innebære og representere. Deres regelbrudd er i overført betydning med på å skitne til omgivelsene. De er den usiviliserte befolkningen de andre site-beboerne rømmet vekk i fra da de bosatte seg innenfor et kulturelt sett "rent" miljø. Familien forurensner site'n fordi de ødelegger for det "perfekte" boligfeltet de andre beboerne ønsker å leve i og bli assosiert med. I en slik forståelse kan den kurdiske familien regnes som en anomali i boligfeltet.

## **Distribusjon av kapital inne i site'n**

Hendelsene knyttet til den kurdiske familien peker på et annet interessant poeng. For selv

om familien har økonomi til å bosette seg i et middelklassedominert boligfelt viser konsekvensene av deres tilstedeværelse at det *ikke* er synonymt med sosial tilpasning i det angitte sosiale felt. I praksis kan "hvem som helst" komme innenfor murene så lenge en har kjøpekraft til å leie eller kjøpe bolig her. Det å få innpass i det *sosiale* fellesskapet på innsiden er likevel ikke en selvfølge. Så lenge nye beboere ikke deler de kulturelle kodene de fleste andre beboere deler vil de sosialt sett stå *utenfor* selv om de fysisk sett er innenfor murene. Så lenge deres praksiser står i et motsetningsforhold til resten av beboernes praksiser vil de kunne bli offer for bemerkninger, for motstand, og antakeligvis også utstøtelse. Det den kurdiske familien mangler i så fall er den *kulturelle kapitalen* og antakeligvis den *sosiale kapitalen* det forventes av andre beboere at en innflytter bør ha. I lys av Bourdieus teorier om kapital som ble behandlet i første kapittel, kan vi analysere det empiriske eksempelet fra Melikes site. Som tidligere beskrevet ser jeg en sammenheng mellom den kurdiske familiens mangel på sosial tilpasning til site'n og deres uttrykte manglende kulturelle og sosiale kapital i et slikt miljø. Gjennom å ta for meg hvordan de ulike kapitalformene manifesterer seg i site'n, skal jeg nå vise hvorfor.

*Økonomisk kapital* er i denne sammenheng først og fremst evnen til å kjøpe seg inn i et dyrt boligfelt. Både Melike og de andre beboerne i hennes kompleks har tilsynelatende tilstrekkelig økonomisk kapital til å bosette seg i en site – også den kurdiske familien. Selv om det naturligvis vil forekomme variasjoner i beboernes økonomiske grunnlag internt i site'n, forutsetter "inngangsbilletten" likevel en viss økonomisk kapital. Vi kan se bort i fra at noen betaler over evne og av den grunn må forlate nabolaget etter begrenset tid. I tillegg til andre hensyn og preferanser hva bosted gjelder, kan en anta at folk bosetter seg der økonomien ens tillater det. For eksempel ser en tendens til at de mest velstående i samfunnet bosetter seg i egne, eksklusive boligfelt eller nabolag hvor den vanlige middelklassefamilien ikke har økonomisk grunnlag for å leve. Jeg antar derfor at beboerne i en site som Melikes tilhører et noenlunde likt segment av befolkningen vurdert i økonomiske termer, altså at deres økonomiske kapital er på det samme nivå.

*Kulturell kapital* i en site innebærer, i Bourdieus termer, å ha den samme relasjonen til kulturen som den dominerende klassen. Den dominerende klassen i Melikes site er "klassen" hun selv tilhører: Karrieremennesker med høy utdanning, helst med bakgrunn fra Istanbul eller vestlige deler av Tyrkia, som har kulturell kunnskap og kompetanse til å smelte inn i et vestlig storbymiljø. De som anerkjennes som å inneha en slik kulturell kapital, kan sies å ha

symbolsk kapital. Melike innehar tydelig en slik kompetanse. Hun er oppvokst i Istanbul og slekten hennes er opprinnelig herfra. I Istanbul impliserer "ekte" opprinnelse fra byen å kulturelt sett være mer vestlig og moderne sett i sammenheng med (særlig første eller andre generasjons) innflyttere. Hun har utdanning fra anerkjente utdanningsinstitusjoner og påfølgende etterutdanning, noe som i seg selv impliserer at hun er en ressurssterk person som tør å satse på egen karriere, før hun for eksempel stifter familie. Videre snakker hun flytende engelsk og bruker språket til daglig i jobbsammenheng i møtet med utenlandske elever og foreldrene deres. Språkbeherskelse er en klar "statusmarkør" i et land som Tyrkia, hvor deler av den voksne befolkningen er analfabeter og ikke har inngående kunnskap i sitt eget morsmål<sup>31</sup>. Mine egne erfaringer fra studier ved et universitet i Istanbul er at mange studenter kun har grunnleggende kjennskap til engelsk<sup>32</sup>. Fordi kjennskap til fremmedspråk ofte assosieres med spesifikke skoler i Istanbul, for eksempel fransktalende eller engelsktalende universiteter, har kunnskapen nærmest en absolutt verdi for de øvre klassene (Rutz og Balkan 2010:15). Siden språkkunnskap og kulturkunnskap på sett og vis følger hverandre, impliserer nivået på engelskkunnskapene til Melike at hun også har nær kjennskap til vestlig kultur. Utenlandsk (først og fremst vestlig, amerikansk eller vesteuropeisk) kultur, fungerer som inspirasjon for både oppbyggingen av site'r og de livsstiler som site-beboere aspirerer til, den er en del av den dominerende klassens relasjon til kulturen. Dette er livsstiler representert i materialet mitt. Videre viser Melikes toleranse ovenfor mennesker med ulik bakgrunn og livsstil dessuten hvordan hun ikke ser verden med "smale øyne", men anerkjenner at folk ikke må forskjellsbehandles på bakgrunn av for eksempel deres etniske annerledeshet. Dette representerer en holdning som er en del av det å leve i en moderne verden, en verden der individer setter sammen sin egen identitet uavhengig av om dette passer inn i "normalen" eller ikke. Det er rom for, om ikke alle handlinger, slik som den kurdiske mannens flerkoneri viser, svært mange typer identiteter.

Hva gjelder den kurdiske familien i site'n er det på bakgrunn av Melikes beskrivelser grunn til å anta at den ikke innehar den samme kulturelle kapitalen som det forventes at en site-beboer bør være i besittelse av. Deres mangel på kulturell kapital, kulturell *kompetanse*, blir negativt sanksjonert av andre beboere. Dette vil si at familien ikke har symbolsk kapital (eller har negativ symbolsk kapital) i denne sammenheng. Det er viktig å huske på at deres mangel på kulturell kapital gjelder for site-miljøet i Istanbul. Hadde familien vært bosatt i et annet

---

<sup>31</sup> I følge TürkStat<sup>3</sup> er over 3 millioner innbyggere analfabeter, per mai 2012.

<sup>32</sup> Ved tyrkiske universiteter tilbyr de av den grunn et forberedende år for studenter som vil lære seg godt nok engelsk til å klare å hankses med engelskspråklig pensum og eventuelle forelesere.

nabolag, på et annet sted ville muligvis *de* vært i besittelse av den ettertraktede og relevante kapitalen. Det er ikke noe "feil" med deres måter å gjøre ting på som sådan. Deres mangel på kulturell kapital fremkommer i et sosialt miljø som site'n. Her defineres familien ut i fra deres annerledeshet, og det faktum at deres kulturelle mønstre (den kapitalen de besitter) står i et motsetningsforhold til det som er allment akseptert som relevant kapital ("riktig" der). Med Bourdieu i mente er det som nevnt over den dominerende klassens relasjon til kulturen som opphøyes som hegemonisk, den mest legitime og som alle andre kulturelle uttrykk vurderes opp i mot. Kurderne kulturelle uttrykk – deres "uhygieniske handlinger", umoderne familiemønstre og annerledes klesstil – blir vurdert som vulgær og generelt uønsket inne i boligfeltet.

*Sosial kapital* i sammenheng med site-verdenen jeg beskriver tilsvarer de sosiale nettverkene som eksisterer blant beboere i et boligfelt, samt andre sosiale forbindelser beboerne har utenfor site'n, som kan regnes som "verdifulle" i den aktuelle kontekst. Legitimeres slike forbindelser som kapital av andre, vil det si at personen hvis relasjoner det er snakk om, innehar symbolsk kapital, for eksempel gjennom å bli sett opp til av andre. Sosial kapital kan site-beboere, som andre aktører, akkumulere gjennom inngåelse og opprettholdelse av eksklusive sosiale relasjoner og nettverk. Slik kapital er viktig for mange site-beboere ettersom den kan gi dem en viss posisjon i samfunnet, for eksempel plassere dem innenfor et segment av middelklassen de ønsker å regnes som en del av. Dette igjen, gir tilgang til enda flere og mer "betydningsfulle" sosiale relasjoner. En taper dermed ikke sosial (eller kulturell) kapital ved bruk, slik en gjør med økonomisk kapital. Om noe er akkumulering heller med på å øke kapitalen på samme måte som ved en snøballeffekt. En annen sosial fordel beboerskap i en eksklusiv site antakeligvis kan gi, skjer når beboere blir assosiert med boligfeltet de bor i og de andre beboerne der av utenforstående. Er boligfeltet anerkjent som en eksklusiv og dyr site vil derfor kunne gi beboere sosial kapital ut i fra beboerskapet i seg selv, uten at det betyr at de faktisk har sosiale relasjoner med "betydningsfulle" personer innenfor murene. Som Taylor (2010) skriver med referanse til Lawler (2008), er sted og særlig bosted en viktig identitetsmarkør, også for klasseidentitet. Klasse kan ofte kartlegges til steder og postkoder. Ved å velge bosted velger en samtidig også en identitet (Taylor 2010:15).

Når det gjelder informanten min, Melike, har hun slik hun beskriver seg selv jobbet seg opp til en gangbar sosial kapital igjennom gjennom studier og andre erfaringer. For det første fikk hun innpass i et middelklassemiljø allerede som 11-åring da hun fikk plass på en prestisjefyllt



skole. Gjennom hardt arbeid vant hun stipend til denne skolen. Slik hun presenterte seg selv var det altså ikke slik at hun fikk "gratis" innpass på bakgrunn av familiens økonomi. En kan postulere at hennes forbindelse til skolen og elever og lærere der, kan ha gitt henne en viss grad av sosial kapital som hun i etterkant har tatt med seg, og kanskje fremdeles gir henne avkastning. Det å være student ved de rette utdanningsinstitusjonene har alltid vært en viktig klassemarkør. Prestisje som følge av noens tilknytning til slike skoler, kan sees på som symbolsk kapital. Det er gjennom utdanningsinstitusjoner at skiller mellom sosiale klasser vedvarer over tid (Rutz og Balkan 2010). Melikes arbeidsplass på skolene og som ekteskapsrådgiver innebærer at hun kommer i bekjentskap med andre velstående i byen, både tyrkiske og utenlandske personer, noe som utvilsomt bidrar til å opprettholde hennes sosiale kapital på et visst nivå. Når det gjelder hennes sosiale relasjoner i site'n har hun flere venninner innenfor som hun gjerne trener sammen med. Hun er lite knyttet til slektninger, som hun sier hun sjeldent ser, og bruker heller mer tid på å være sammen med venner. Hennes venner innenfor murene antar jeg er med på å opprettholde, kanskje til og med bekrefte og øke hennes sosiale kapital i site-miljøet. Dette vil si at hun i kraft av sin sosiale kapitals legitimitet, innehar symbolsk kapital.

I motsetning til Melike slet den kurdiske familien med å tilpasse seg det sosiale livet inne i site'n. Deres annerledeshet og mangel på kulturell kapital og kompetanse ser ut til å hindre dem i å skape "betydningsfulle" sosiale relasjoner som kan gi grunnlag for sosial kapital i et site-miljø. Antakeligvis vil en slik situasjon medføre at familien i et middelklassemiljø bare kan anvende sitt beboerskap i site'n til overfladisk avkastning, nettopp fordi en annen site-beboer lett vil gjennomskue at deres kulturelle kompetanse ligger et helt annet sted. Den er ikke relevant innenfor inngangsportene i boligfeltet. Deres måter å te seg på, klesstil og antakeligvis også dialekt vil røpe at de ikke tilhører samme klasse som de fleste andre i site'n. Unntaket antar jeg vil være i familiens møte med andre som tilhører samme kulturelle gruppe som dem. Da vil beboerskapet deres antakeligvis kunne anvendes som sosial kapital i noen sammenhenger, uavhengig om de faktisk kan vise til "ekte" sosiale relasjoner innenfor eller ikke. Det kan også hende at de av samme gruppe vil bli latterliggjort fordi de lever over evne eller pretenderer å være "bedre" enn de er.

Ut i fra dette kan en konkludere med at den kurdiske familiens økonomiske kapital ikke står i et synonymt forhold til den kulturelle og sosiale kapitalen i site-miljøet. Selv om deres økonomiske kapital gir dem inngangsbillett til en "moderne verden", kjenner de for lite til hva

som forventes av dem der til at de kan ta del i denne verdenen på lik linje med andre beboere. Hadde familiens kulturelle kapital økt, for eksempel gjennom utdanning og endring av manerer, ville den sosiale tilknytningen deres til site'n endret seg i takt med det. Kulturell kapital er likevel noe som ikke endres over kort tid, i følge Bourdieu. Dette kan sies å særlig gjelde den mest grunnleggende form, nemlig kroppsliggjort kulturell kapital. *Habitus*, de kroppslige disposisjoner, er et "seigt" materiale som trenger tid på seg for å skifte form. Det er derfor grunn til å hevde at om den kurdiske familien blir boende i en site som denne, vil de lett fortsette å være en anomali i lang tid fremover og dermed risikere å bli utsatt for gjentatte sanksjoner av sine naboer. De vil antakeligvis også få problemer med å oppnå symbolsk kapital.

For Melike har de tre kapitalformene høy bruksverdi. De gir henne mulighet til å delta i sosiale felt som er dominert av middelklassekultur, det være seg hjemme, på jobb eller på fritiden, og det gjør at hun kan opprettholde sin allerede oppnådde sosiale posisjon innenfor et foretrukket segment av middelklassen. Om hun skulle miste økonomisk kapital, vil hun likevel beholde den kulturelle kapitalen sin. Den kulturelle kapitalen er internalisert og kroppsliggjort, og forsvinner ikke derfor uten videre, noe som igjen vil hjelpe henne med å opprettholde den symbolske kapitalen hun allerede innehar.

## Identitet og kapital: Komplementære analytiske begrep

Som beskrevet kan Bourdieus kapitalbegrep benyttes for å analysere hvor i den sosiale rangstigen noen befinner seg, og nært knyttet til det er prinsippet om makt. De dominerende klassers makt over de dominerte klasser illustreres gjennom middelklassens (her: typiske site-beboeres) syn på folk som ikke innehar like mye kapital som dem selv. Middelklassens smak og preferanser er anerkjent som hegemonisk, ikke bare i site'n, men i samfunnet som sådan. Dette kaller Bourdieu for *doxa*, som vil si kategorier som tas for gitt at de er sanne (Lawler 2008:127). Fordi de anerkjennes som normen problematiseres eller vurderes de ikke bevisst av folk. Dette må ikke misforstås som at de er statiske, de endres nemlig over tid. De forandrer seg i takt med det som regnes som middelklassens preferanser, og de er dessuten avhengig av en idé om hva arbeiderklassen er (og dermed hva middelklassen *ikke* er) (ibid).

Dette kan synes veldig langt i fra Goffmans teorier om identitet og selvpresentasjon, siden han er interessert i det individuelle; identitet på mikronivå og *performance* av identitet. Bourdieus kapitalformer kan likevel ansees som komplementær til Goffmans identitetsteori. Bourdieus innfallsvinkel viser nemlig at folk, gjennom kapital, reproducerer klasseidentiteter. Identiteten vår er farget av den plassen vi mener vi har i det sosiale hierarkiet. Identitet i sammenheng med Bourdieu og kapital blir dermed hvilke *gruppeidentiteter* vi tar i bruk og reproducerer. Goffmans idé om at identitet skapes i sosiale prosesser kan slik sett sees i tilknytning til Bourdieu.

Bourdieu's fokus ligger på makt og hierarkier, og kan belyse identitet fra en annen side enn Goffman og Gullestad. Som følge av ens (tilskrevne eller selvtilskrevne) plass på den sosiale rangstigen skaper og reproducerer en en identitet som kan knyttes til sosiale klasser, og avhengig av hvor "høyt" eller "lavt" en befinner seg i stigen innehar en mer eller mindre makt. I en sosial setting er det alltid noen som kan snakke høyere enn andre og som har "mandat" til å definere hva som er rett og galt, fint og stygt, og så videre. Sentralt her er det at middelklasseidentitet er avhengig av en oppfattelse av hva arbeiderklassen er for å definere *seg selv*. Arbeiderklassen vekker avsky hos middelklassen og dette markeres som å utgjøre en ulikhet. *Forskjeller* fra arbeiderklassen markeres altså som *ulikheter* (Walkerdine og Lucey 1989, sitert i Lawler 2008:129), og på den måten utgjør forskjellene ulike posisjoner på den sosiale rangstigen.

## Konklusjon

I dette kapittelet har jeg forsøkt å vise hvordan Bourdieus kapitalformer kan brukes som analytisk rammeverk med den hensikt å beskrive hvordan klasseidentitet reproduceres i det sosiale liv. Sentralt for identitetsarbeidet er sosial inklusjon og eksklusjon innenfor en site, deriblant gjennom markering av avsky for "de andre". Vi har sett at selv om gated communities i teorien skal være sosial og kulturelt "rene", hender det at beboere ikke følger normene innenfor boligfellesskapet. Slike beboere kan lett bli en anomali og motta sanksjoner fra andre beboere på grunn av deres manglende sosiale og kulturelle kapital. Selv om de innehar samme økonomiske kapital som dem selv blir de en del av forståelsen av "de

andre” som middelklassen anvender for å definere seg selv og sin egen middelklasseidentitet. Dette samsvarer med det vi så om identitetsarbeid i forrige kapittel. Jeg har vist at Bourdieus kapitalteori kan komplementere Goffmans teori om identitet, ettersom begge teoretikerne anser identitet som skapt i sosiale, dynamiske prosesser hvorav forhandling, markering/selvpresentasjon, inklusjon og eksklusjon er sentralt. Vi har også sett at gated communities’ ”rene” sosiale miljø opprettholdes innenfor site’n. Fordi sosiale anomalier er så synlige innenfor murene, blir forskjeller til slike anomalier fremhevet som ulike og anvendt som en del av folks eget identitetsskapende arbeid. Slik sett kan en si at skillelinjer i befolkningen, uavhengig om de befinner seg innenfor eller utenfor en site, oppdages og markeres av den dominerende klassen og anvendes i deres identitetsarbeid.

## Kapittel 7: Identitetsskaping i et narrativt analytisk perspektiv

Empirien fremlagt hittil har vært preget av informantenes egne fortellinger og beretninger av hvordan de oppfatter ulike folk og steder. Dette vil fortsette å være sentralt, i det slike beretninger kan knyttes til identitetsarbeid. Jeg skal derfor fortsette å ta for meg identitetsskaping gjennom et narrativt analytisk perspektiv. Vi skal se nærmere på hva narrativteori er og hvordan det kan bidra til analysen av det empiriske materialet. La meg først gi en kort beskrivelse av hva som menes med et narrativ i denne sammenheng. Narrativer er historier<sup>33</sup> som mennesker forteller og anvender for å skape mening i værelsen. Når vi forteller historier om ting vi har opplevd, tolker vi hendelser og forsøker å få de til å passe inn i vårt bilde av verden. Minner skapes, som tolkninger av hva vi har opplevd, og på den måten knyttes fortid til nåtid og fremtid. I kapitlet presenterer jeg informanten Lale, en tidligere site-beboer som nå bor i en sosioøkonomisk fragmentert bydel i Istanbul. Vi skal se hvordan hennes historier kan brukes som inntak til å forstå mer om identitet og identitetsskapende arbeid i byen. Sted og kapital vil fortsette å være relevante temaer også i dette kapitlet.

### Barndomsnostalgi i Kuzguncuk

Lale er en kvikk dame i midten av 50-årene som jeg blir kjent med på en kafé i bydelen hun bor i, Kuzguncuk på den asiatiske siden av Istanbul. Lale jobber som journalist i en av Tyrkias største aviser, en venstreorientert avis som de siste årene har avdekket flere skandaler knyttet til høytstående politikere og regjeringen i landet. Hun er opprinnelig fra Aydın sør-vest i Tyrkia, men familien flyttet til Izmir, Tyrkias tredje største by, da hun var 10 år gammel. Nå har hun sammen med mannen sin bodd i Istanbul siden 1983. Hun er lav, slank og har

---

<sup>33</sup> Det diskuteres hvorvidt historier og narrativer er det samme. Jeg følger Lawlers (2008:10) idé om at begrepene kan brukes om hverandre, siden begge gjør samme nytte i sammenhengen.

kortklipt hår, nesten i en "guttefrisyrer", noe som er uvanlig i Tyrkia hvor kvinneidealet er å ha langt, fyldig hår.

Lale og mannen flyttet til Kuzguncuk for to år siden etter å ha bodd flere år i en site i Ulus, et luksuriøst nabolag på den europeiske siden av byen. Hun forteller at leiligheten over to plan var på 350 kvm. Hele communitiet besto av noen få blokker, hver på fem etasjer. Etter flere år i site'n valgte paret å takke for seg og flytte inn i et 150 år gammelt hus i Kuzguncuk. Renoveringsobjektet var kun ment som en investering, men dette skulle altså bli hjemmet deres. Kuzguncuk er en gammel idyllisk bydel ved Bosporos. På grunn av sine mange pittoreske gater og gamle trehus fungerer bydelen som setting for innspillingen av flere tyrkiske TV-serier. Lale beskriver hvordan hun forelsket seg i Kuzguncuk:

*Jeg så noe av barndommen min her. Jeg er vokst opp i et nabolag i Aydın, sør-vest i Tyrkia. Jeg så noe av det samme her.. Det er et ekte nabolag her, med en slakter hvor kjøttet henger på rekke og rad.. En barbermester... Jeg likte det, og vi flyttet med en gang.*

Lale anser nabolagene i bydelen som "ekte" og de minner henne om nabolaget i hjembyen hvor hun vokste opp. Hennes noe romantiske oppfattelse av bydelen var det som fikk henne og mannen til å flytte. Hun hadde dessuten blitt lei av å bo i et lukket boligfelt hvor alle aspirerer mot den samme livsstilen: "Alle ligner på hverandre. Alt er standard. Bilene vi kjører, klærne vi har på oss. Det er helt likt", sier hun. Hun argumenterer videre engasjert for hvorfor hun valgte å forlate luksuskomplekset i Ulus til fordel for nabolaget i Kuzguncuk:

*I et vanlig nabolag finnes det nettopp dette: En blanding av mennesker. Alle er ikke én type. Folk har kommet sammen på en naturlig måte. Den blandingen av mennesker var noe jeg savnet da jeg bodde i en site. Her i Kuzguncuk er alle forskjellige. Naboen min, for eksempel, han er grønnsakhandler. Folk hilser på hverandre her. Hvis ikke du hilser blir folk oppriktig lei seg. Folk holder seg ikke for seg selv her.*

Lale fremhever det sosiale fellesskapet i Kuzguncuk som enestående. Etter å ha bodd to år i bydelen har hun og mannen blitt kjent med "alle". Hun forteller gledelig om menneskene og livet i bydelen, om den første kvelden da de ble invitert inn til middag av antikvitetshandleren, og om slakteren som skøyeraktig blander seg inn i hva hun handler av kjøtt. Hun forteller om hvordan hun noen ganger blir stoppet på vei inn døra til kiosken fordi

det spilles inn en scene til en såpeopera, og om hvordan den faktiske kioskeieren spiller rollen som kioskeieren i serien. I følge Lale står menneskene i Kuzguncuk sammen for å beskytte hverandre. For eksempel støtter alle opp om de lokale bedrifter og butikker. Nyåpnede kjedebutikker har flere ganger gått konkurs og måttet stenge. Lale synes det er verdt å betale høyere pris for varer og tjenester siden en er med på å "beskytte bydelen". For henne er Kuzguncuk en levende bydel, og hun fremhever blant annet det blomstrende kunstmiljøet som bevis på det.

## Gentrifisering<sup>34</sup>

Kuzguncuk er det en kaller en gentrifisert bydel. Gentrifisering betyr at private aktører (utbyggere, eiendomsmeglingsfirmaer og privatpersoner) investerer betydelig økonomiske summer i en eksisterende, ofte nedslitt del av byen (Brown-Saracino 2009, Gottdiener og Budd 2005). Dette skjer gjennom renovering og modernisering av eneboliger, leiligheter eller bygårder, og gjerne i sentrumsnære nabolag og bydeler. Ofte er også det offentlige med på utbedring av bydelen gjennom å investere i infrastruktur og lignende. Som en følge av den økte standarden og høynet verdi på boliger endrer befolkningen i slike områder seg, og ofte flytter høyt utdannede mennesker (kalt *gentry* på engelsk) inn i en tidligere arbeiderklassepreget bydel. Noen steder fører dette til det Chernoff (1980) kaller sosial forskyvning (*social displacement*), altså at en gruppe mennesker (med lignende grad av prestisje/makt) erstattes med en annen innenfor et relativt definert geografisk område (1980:204).

I Kuzguncuk har det ikke funnet sted en sosial forskyvning (ennå), selv om prosessene knyttet til det kanskje har begynt. Lale skryter av det heterogene sosiale miljøet i bydelen, noe som også er synlig i gatene der. Ved siden av renoverte gamle trehus, bærer en del av bygningene preg av å være nedslitte. Fremdeles henger tøy til vask ut av vinduer og på balkonger, og som Lale beskriver fortsetter slakteren å henge opp kjøttet sitt på rekke og rad. For hennes vedkommende er det nettopp dette "ekte", "usyntetiske" livet som skaper bydelens kvalitet.

---

<sup>34</sup> Dette er min direkte oversettelse av det engelske begrepet *gentrification*. Gentrifisert er likeledes oversatt fra *gentrified*.

## Historien om en hund og en katt

Lale er en ivrig historieforteller, og for å illustrere hva hun mener er de største sosiale forskjellene mellom en site og et "ekte" nabolag som i Kuzguncuk, forteller hun om erfaringene sine gjennom en anekdote hun selv kaller "historien om en katt og en hund":

*Nå skal jeg fortelle deg hvorfor jeg mistet lysten til å bo i en site. Det var en katt der, Tom, som pleide å henge rundt site'n vår. Noen av oss som bodde der begynte å ta oss av Tom, ga ham mat og sånn. Men en del syntes det var ubehagelig å ha ham der. Han skitnet litt til og sånn... Vi som var glade i dyr hadde ikke noe å i mot å vaske etter ham. Så en dag var Tom plutselig borte. Vi hang opp en lapp med "Hvor er Tom?" på rundt omkring i nabolaget. Men Tom ble aldri funnet igjen. Vi er sikre på at noen av de som ikke var så begeistret for Tom tok katten med seg og kastet ham fra seg en plass. Det ble bare dråpen over begeret for min del. Tom var faktisk grunnen til at jeg flyttet fra det boligfeltet. Hvis de kan gjøre noe sånt mot Tom, hva kan de gjøre mot meg?*

*Her i Kuzguncuk er det mange løshunder og -katter. Alle hjelper til med å gi dem vann og fôr. En kveld så jeg at alle dyrene hadde lange bein i munnen. Hvor i all verden har de funnet de, tenkte jeg. Like etterpå så jeg at søppelmannen sto bakpå søppelbilen og kastet bein til dyra! Dette ville aldri skjedd noe annet sted. [...] Det fantes en hund her, på parkeringsplassen. Alle kjente den... En dag hadde noen barn stukket hunden med kniv. Alle fikk nyss om dette med det samme. Jeg var selv på jobb og prøvde å skrive ferdig en sak. Så fort jeg fikk høre om knivstikkingen dro jeg dit. Der, på parkeringsplassen, hadde hele nabolaget samlet seg rundt hunden..! Det var kommet en veterinær til, og det skulle utføres en operasjon på hunden. En gammel mann sto og gråt..! Jeg kunne nesten ikke tro mine egne øyne.*



## Narrativer og identitetskonstruksjon

Lales historiefortelling kan kalles et narrativ, eller en "tekst" som kan leses og tolkes<sup>35</sup>.

Analyse av narrativer har lenge vært en svært vanlig måte for litteraturvitere å tolke tekster på, selv om filosofer og samfunnsvitere også har hatt en, om noe marginal, interesse for narrativer eller livshistorier<sup>36</sup> (Lawler 2008:13). De siste årene har en slik innfallsvinkel blitt vanligere innenfor både sosiologi og antropologi. Narrativer kan være fruktbart å analysere i et sosialantropologisk perspektiv, og særlig er narrativanalyse relevant i sammenheng med spørsmål om identitet. I henhold til narrativteori skaper alle mennesker virkeligheten gjennom narrativer som fortelles, det omfatter også våre identitetskonstruksjoner<sup>37</sup>. I den forbindelse kan narrativanalyse gi oss tilgang til hvordan mennesker driver identitetsskapende arbeid på. Slik kan narrativteori og -analyse gi oss tilgang til kunnskap om hvordan mennesker driver identitetsskapende arbeid.

En vanlig oppfatning av identitet er som nevnt tidligere at det er noe varig, noe som kommer fra et tidløst selv og dets karakteristikk. Den franske filosofen Paul Ricoeur (1991) argumenterer for at vi ser på identitet på denne måten på grunn av at vi konstant forteller og gjenforteller historier om livene våre til oss selv og andre (sitert av Lawler 2008:17). Historiene er med på å gi verden, forholdet vi har til den, og relasjonene mellom oss selv og andre, mening (Lawler 2008:12). Fordi vi stadig reproducerer historiene opprettholder vi en forståelse av selvet som noe uforanderlig og kontinuerlig. Historiene hjelper oss med andre ord å skape, forme og uttrykke noe om hvem vi er, vår sosiale identitet. Lawler forklarer: *"Identitet er altså ikke noe som er fundamentalt og essensielt, men noe som skapes gjennom narrativer folk bruker for å forklare og forstå livene deres"* (2008:17). Narrativer hjelper sosiale aktører med å organisere hendelser til "episoder". Vi setter sammen episoder til en pågående historie, en historie som kan si "dette er meg", "jeg er slik". Identitet formes dermed på bakgrunn av tilgjengelig råmateriale som minner, forståelser, erfaringer og tolkninger (ibid:11). Selv om aktøren på denne måten tolker minner, er også minnene *tolkninger i seg selv*. Aktøren velger aktivt ut hvilke minner som regnes som signifikante nok til at de får plass i narrativet. Fordi hva vi husker er avhengig av sosial kontekst kan minner dermed anses som sosialt produserte (Lawler 2008).

---

<sup>35</sup> Her anvendes en hermeneutisk forståelse. "Tekst" kan da bety alt som har et budskap.

<sup>36</sup> Se for eksempel Mintz 1979.

<sup>37</sup> Se for eksempel Taylor 2010.

## Lales historie i et narrativt analytisk perspektiv

I følge Ricoeur (1991) er et narrativ en historie med tre komponenter: Karakterer, handling og plott (sitert av Lawler 2008:11). Karakterene (mennesker eller ikke) er involvert i en handling (en bevegelse gjennom tid eller en transformasjon), og plottet er narrativets hovedkarakteristikk. Plottet blir til gjennom "*en syntese av heterogene elementer*" som ikke nødvendigvis passer sammen, men som velges ut som relevante og signifikante (Ricoeur 1991:21, sitert av Lawler 2008:15). Plottet plukkes ikke fra en hylle, men produseres heller i konstruksjonen av narrativet. Ulike hendelser bindes sammen til én historie gjennom plottet. I henhold til narrativteori kan Lale sies å drive identitetsskapende arbeid når hun forteller historiene sine. Hun beskriver stedet hun bor/har bodd, menneskene der og hvordan de behandler dyr. Narrativer henger ofte sammen og bygger opp om hverandre til en større helhet. Her tar jeg for meg et lite narrativ for å demonstrere analysemetoden.

Lales historie inneholder både menneskelige og ikke-menneskelige karakterer. De menneskelige karakterene er site-beboere og beboere i bydelen Kuzguncuk. I site'n nevner hun to kategorier folk: De som tar seg av katten Tom og de som tilsynelatende fjerner Tom. I Kuzguncuk regner hun "alle" som én og samme kategori fordi alle tilsynelatende er med på å bry seg om dyrene. De ikke-menneskelige karakterene i narrativet består av katten Tom, hunden på parkeringsplassen i Kuzguncuk og "alle dyrene" i bydelen.

Historien har hovedsakelig tre ulike handlinger: Katten Toms forsvinning fra site'n; hunden på parkeringsplassen som har blitt knivstukket og skal opereres; og dyrene som blir matet av søppelmannen. Historiene bindes sammen av en fellesnevner, nemlig fremstillingen av beboernes relasjon til og behandling av dyrene. Her kan et "uendelig antall" føyes til. Nye ting skjer og episoder tolkes inn i det samme mønsteret. Slik sett er hver historie et lite avsnitt av en større historie, eller til og med flere historier på en gang. Disse historiene trekkes ikke tilfeldig ut; de er en del av narrativet fordi de bidrar til å produsere plottet (Lawler 2008:12).

Plottet, altså narrativets hovedkarakteristikk, anslår jeg å være sammenligningen mellom de to ulike bostedene; den kalde og kyniske site'n mot den varme og beskyttende bydelen Kuzguncuk. Det er for øvrig interessant å merke seg at Lale bruker relasjoner mellom *dyr* og

*mennesker* for å beskrive hvordan sosiale relasjoner *mennesker* i mellom utarter seg i de to boligområdene. Plottet inneholder også motstridende elementer som Ricoeur, beskrevet over, anser som essensielt for et plott. Faktorer som ikke nødvendigvis har noe med hverandre å gjøre er blant annet: Site'n i Ulus og bydelen Kuzguncuk; dyr og mennesker, sosieteten i site'n, katten Tom, den knivstikkede hunden og søppelmannen i Kuzguncuk. Elementene er satt sammen til en sammenhengende, meningsfull historie som har et poeng.

## Meninger bak Lales historie

Et narrativ innehar alltid et poeng, så historien må på en eller annen måte være meningsfull for fortelleren (Lawler 2008:16). Lale uttrykker eksplisitt at hun vil fortelle hvorfor hun mistet lysten til å bo i en site. Det er nærliggende å anta at hun forteller denne historien for å vise forskjellene mellom det å bo i en site og det å bo i en bydel som Kuzguncuk. Lales historie har dessuten et mer implisitt poeng, nemlig å peke på hvordan site'n som boform *egentlig* er. Beboernes tilsynelatende "fjerning" av Tom fra site'n viste henne den kalde sannheten om livet bak murene. Kanskje var site-beboernes forhold til hverandre bare overfladisk og kynisk, siden de så enkelt kunne ta livet av Tom? Lale innfinner seg ikke lengre med site'ns ufølsomme miljø, og bydelen Kuzguncuk, her presentert som en motsetning til site'n, blir hennes nye bosted. Selv om historien presenterer bysamfunnet der nokså idealisert, er ikke meningene den avdekker mindre betydningsfulle eller "ekte" av den grunn.

For Lale representerer ikke lengre site'n bak murene trygghet, men det gjør den nye bydelen hvor mennesker tar vare på hverandre. Der finner hun en sosialt integrert og omsorgsfull bydel som minner henne om nabolaget hun vokste opp i i hjembyen Aydın. Dette kan knyttes til det for eksempel Low (2004) rapporterer fra USA, hvor *gated communities* for mange er svaret på søken etter den type nabolag en vokste opp i som barn. Som en av hennes informanter sier det: "... *[[] jeg føler meg trygg. Jeg mener, jeg går rundt i huset noen ganger og døra står åpen. Det føles som da jeg vokste opp på sørkysten [...].*" (Low 2004:76). Selv om det er nabolaget og ikke site'n som gir Lale den trygge barndomsfølelsen, representerer slik nostalgisk tenkning likevel en vanlig måte for mennesker å skape trygghet rundt seg selv på. I følge psykolog Florence Ladd (1977), kan minner fra barndommen dukke opp i hjemmene og landskapene våre senere i livet, både bevisst og ubevisst (sitert av Low 2004:76). Som en

måte å forevige lykkelige barndomsminner på, forsøker vi så å gjenskape disse minnene ved å implementere aspekter ved barndommen på steder vi slår oss ned som voksne. En måte å gjøre det på er å flytte til et nabolag, en bydel eller et hus som minner en om et sted en sanket gode minner på som barn. Kuzguncuk minner Lale om stedet hun vokste opp. I følge Lows teori gjør det at hun på et ubevisst nivå føler seg trygg på det stedet fordi det assosieres med den tryggheten eller følelsen av å være beskyttet hun opplevde som barn (2004:77).

Som beskrevet i kapittel 5 er identitet og sted uløselig knyttet til hverandre fordi de påvirker hverandre gjensidig (Tilley 1994, Taylor 2010). Som barn former vi kontinuerlig idéer om hvem vi er og disse idéene knyttes til steder, våre egne erfaringer og oppfatninger av steder. Hvis vi da godtar Riceours (1991, sitert av Lawler 2008:17) teori om at vi opprettholder forståelsen av et uforandret, "rent" selv gjennom historiefortellinger, kan vi lett se forbindelsen mellom vår egen identitetsforståelse som voksen, og stedene som var viktige for oss som barn. De stedene som hadde betydning for vår egen (positive) forståelse av oss selv som barn, fortsetter å være viktige for selvoppfatningen også vi har når vi blir eldre. Stedene "lever" med oss gjennom minner, historier og fortellinger, som en påminner om (og bevis på) "hvem vi er".

Sett i et identitetsperspektiv avdekker Lales historier flere ting ved hennes idé om seg selv. Hun presenterer seg selv som en trygg person som ikke er avhengig av å vise sin sosiale posisjon til andre gjennom å bo i en site. Hun kan godt ha grønnsakhandleren til nabo, eller omgås folk med forskjellig livsstiler og levesett enn henne selv i det daglige. Hun trenger ikke handle på kjedebutikker eller "moderne" kjøpesentre når hun kan handle lokalt. Hennes middelklasseidentitet eller sosiale posisjon faller ikke av den grunn. Hennes tilsynelatende aksept og omfavelse av disse "andre" (her presentert mer på linje med henne selv) gjør at hun fremstiller seg selv i et positivt moralsk lys i forhold til de gamle naboene i site'n. De fremstår som kalde og ufølsomme, både ovenfor mennesker og dyr. Fordi beboerne i Kuzguncuk presenteres som omsorgsfulle og beskyttende, og hun identifiserer seg med de, fremstilles også *hun* på denne måten. Hun synes dessuten å ha "forstått noe" de gamle naboene i site'n ikke har; hun akkumulerer ikke mindre kulturell kapital gjennom å bo i et sosioøkonomisk heterogent (dog gentrifisert) nabolag enn å bo i en prestisjefyll site. Hun viser at hun ikke er avhengig av materialitet eller å være akkurat som "alle de andre site-beboerne" når hun er trygg på sin egen kulturelle kapital. Hun har skjønnet at hun ikke er avhengig av å bevise eksplisitt at hun "er noe" gjennom å bo i en site. Det gir henne kanskje

mer kapital å presentere seg selv som en del av miljøet i Kuzguncuk. Stedet hun nå bor på implementerer hun i forståelsen av seg selv som en person som er åpen for folk som er ulike. Som narrativteorien presentert over hevder, produserer hun dermed identiteten sin gjennom å fortelle og gjenfortelle historier som denne til seg selv og andre.

Melike fra forrige kapittel og hennes historier om den kurdiske familien som ble en anomali i site'n hun bor i, kan også knyttes inn her. I tråd med narrativteori bruker også hun historiene til å reflektere over hvem den kurdiske familien er, hvem de andre beboerne i boligfeltet er, og ikke minst hvem hun *selv* er. I det hun presenterer hendelsene knyttet til den nyinnflyttede familien, får hun frem to viktige kvaliteter ved sin egen identitetsforståelse: 1) At hun er liberal og åpen for folk som er kulturelt sett annerledes, *mer enn* de andre beboerne, og 2) at hun er "moderne" og liberal og derfor ikke aksepterer flerkoneri. I tråd med Ricoeur og Lawlers forståelse av narrativer som identitetskonstruerende kan en dermed hevde at Melike gjennom historiefortellingen produserer, gjenskaper og reformulerer sin identitet. Hun presenterer seg som den personen hun ønsker å bli sett på av andre (eller i hvert fall av meg som antropolog).

Alle historiene fortalt av informanter i denne avhandlingen kan tolkes på samme måte. Det som er felles er det at mennesker skaper sin egen virkelighetsforståelse gjennom narrativer. Selv om verden er én, oppfattes den på like mange måter som det finnes mennesker. Vår forståelse av oss selv og virkeligheten avhenger at vi setter oss selv på kartet, både i forhold til stedene vi ferdes på og menneskene vi har relasjoner med. Gjennom å konstruere og rekonstruere historier fortsetter vi å tolke vår egen plass her i verden, som en måte å skape mening i tilværelsen på.

## Konklusjon

I dette kapittelet har jeg samlet trådene for avhandlingen gjennom å kaste et blikk på narrativteori. Jeg har vist at historier som folk forteller for seg selv og andre kan bidra antropologer i analysen av informanters virkelighetsforståelse. Dette gjorde jeg gjennom å presentere en informant og hennes historier om hennes tidligere og nåværende bosted, for så å analysere innholdet ut i fra narrativteori. Jeg hevdet at mennesker, gjennom

historiefortelling, skaper sin identitet i tilknytning til fortiden, nåtiden og fremtiden, og i relasjon til steder og folk.

## Kapittel 8: Oppsummerende bemerkninger

Til sist ønsker jeg å rette blikket tilbake igjen til der denne avhandlingen begynte, nemlig til hypotesen og de to hovedproblemstillingene som lå til grunn. Arbeidshypotesen min var at gated communities som boform er med på å gjøre skillelinjene i befolkningen dypere. Det har derfor vært mitt anliggende å fokusere på slike skillelinjer underveis, og det særlig ved å beskrive de likhets- og ulikhetsskapende *prosessene* som ligger bak. Utgangspunktet var å se på dette i fra et erfaringsnært nivå, gjennom spørsmål om identitet.

Med bakgrunn i det, var den første hovedproblemstillingen min å finne ut hvilke prosesser som kan knyttes til identitetsskapende arbeid blant beboere i private boligfelt. Det har fremgått at en sentral del av dette arbeidet er sosiale prosesser hvor forskjellsskapende faktorer fremheves. Menneskers uttrykk for tilhørighet til, og avstand fra folk, anvendes for å skape en forståelse av hvem en er eller ønsker å være. På den måten produseres identitet i en pågående forhandling mellom selv og andre. Menneskers identitetskonstruksjon knyttes dessuten i stor grad til ulike steder. Vi tillegger lokasjoner mening ut ifra erfaringer, historier, oppfatninger og beretninger, og ser oss selv i tilknytning til disse stedene.

Et sentralt anliggende underveis har vært å vise sammenhenger mellom livsstil, kapital og identitetskonstruksjon. Disse begrepene kan alle sees i tilknytning til hverandre. Dette synes jeg er særlig relevant for Tyrkia og Istanbul. Der det er vesentlige sosiale forskjeller mellom ulike lag av befolkningen, synes uttrykk for livsstil og kapital (eller "kultur" i emiske termer) å være en sentral forskjellsmarkør mellom selv og andre. Gjennom for eksempel å markere seg selv som moralsk eller "kulturelt" høyverdig i forhold til andre, uttrykker en avstand til de en ikke ønsker å sammenlignes med – og dermed produseres ens identitet i relasjon til andre. En forteller omverdenen hvem en er og hvem en *ikke* er på samme tid. Motsatt anvender flere site-beboere oppfatningen av at en selv og naboene deler livsstil og "kultur", for på den måten å danne en forståelse av ens egen identitet.

Jeg har også behandlet hvordan anvendelsen av narrativer kan knyttes til identitetsarbeid.

Narrativer, eller historier som en forteller seg selv og andre, kan leses som uttrykk for folks virkelighetsforståelse, også forståelsen av ens egen identitet. Med historier plasserer vi oss selv på det sosiale kartet gjennom refleksjon over erfaringer og oppfatninger av folk og steder. Siden alle narrativer har et poeng, kan narrativanalyse anvendes for å avdekke impliserte meninger bak historiene.

Den andre hovedproblemstillingen i oppgaven gikk ut på å undersøke i hvilken grad identitetsarbeidet tjener til å opprettholde eller tydeliggjøre sosioøkonomiske og kulturelle skillelinjer i Istanbul. I den forbindelse har jeg forsøkt å vise at skillelinjene i høy grad opprettholdes på grunn av at de fysiske (og således de sosiale) grensene rundt site'ne reproduseres i identitetsarbeidet til beboere og andre. Boformen gjør at behovet for kontakt mellom ulike lag av befolkningen minsker, siden en ikke behøver å "utsette seg" for folk en anser som sosialt og kulturelt forskjellig fra en selv. Så lenge en holder seg innenfor site'ns trygge miljø og på andre sosiale arenaer en anser som like, kan en være trygg – både i sosial, fysisk og psykisk forstand. Gjennom minimal sosial kontakt opprettholdes dermed skillelinjene i befolkningen.

Jeg har også argumentert for at sosioøkonomiske og kulturelle skillelinjer i Istanbul tydeliggjøres som følge av identitetsarbeidet jeg har undersøkt. Dette fordi identitetsarbeidet i stor grad ser ut til å handle om nettopp tydeliggjøring av grenser mellom selv og andre (eller eventuelt mellom grupper som selv og andre inngår i). Hvis en regner skillelinjer mellom selv og andre som en integrert del av identitetsarbeidet, er det mulig å si at identitetsarbeidet tydeliggjør de sosioøkonomiske og kulturelle skillelinjene i befolkningen.

Det kan selvsagt være at jeg har gått glipp av andre vesentlige deler av identitetsprosesser; noe jeg ikke så, eller kanskje ikke fikk tilgang til på grunn av manglende innpass i felten. En annen vinkling på materialet ville kanskje gitt et annet resultat, og dette tar jeg naturligvis høyde for. Kanskje har jeg lagt for lite vekt på betydningen av økonomisk kapital, men likevel synes jeg at betydningen av kulturell kapital ikke bør undervurderes i tilknytning til spørsmål om identitet i Istanbul og Tyrkia. Jeg mener at materialet mitt, sammen med teoriene presentert, synes å peke i samme retning. Det har vært interessant å se at teoretikere som i utgangspunktet har svært ulike teoretiske perspektiv (Gullestad, Goffman, Bourdieu, Lawler) også kan anvendes komplementært. Målet mitt har ikke vært å fremsette en generalisering ut i fra dette studiet, men heller å identifisere sammenhenger.



Avslutningsvis har jeg lyst til å gjøre meg noen tanker om hva slags betydning utbredelsen av private boligfelt kan ha for Istanbul og Tyrkia. Forskjellene mellom ulike grupperinger eller lag av befolkningen er stor, og gated communities er på mange måter en manifestasjon av det. Religiøse og sekulære, og konservative og liberale, splittes i konflikter omkring grunnleggende verdier i samfunnet. I samtale med informanter, uttrykte flere bekymring for at den stadig økende befolkningsveksten kan gjøre at slik polarisering vil føre til enda større konflikter i årene som kommer. Det er dessuten betydelig forskjell mellom fattig og rik i Tyrkia. Av de 30 landene tilknyttet OECD, er Tyrkia, sammen med Mexico, det landet som har størst inntekstforskjeller i befolkningen<sup>38</sup>.

Det å bo i site'r innebærer å holde seg blant likesinnede med felles livsstiler, inntektsnivå og kulturelle verdier. Boformen legger på sett og vis opp til minimal sosial kontakt og kommunikasjon på tvers av de sosiale skillelinjene i befolkningen. Dette tror jeg vil utgjøre en utfordring for Istanbul's innbyggere i årene som kommer. Mindre sosial kontakt kan føre til økt fremmedgjøring av de en anser som annerledes enn seg selv, noe som igjen, antakeligvis vil føre til mindre sosial kontakt. Dette er i seg selv en ond sirkel. Som Semra fra kapittel 5 uttrykte, ønsket hun at barna sine skulle få vokse opp med barn som delte deres "kultur". Selv om det er én persons uttalelse, tror jeg den representerer en holdning flere deler med henne. For å kunne konfrontere potensielle eller allerede eksisterende friksjoner i befolkningen, er en nødt til å møtes på felles grunn. Det å lukke seg inne bak murer virker for meg som å ha negativ effekt på det sosiale livet i byen. Flere site-beboere ser for eksempel ut til å unngå steder i byen hvor folk som skiller seg radikalt fra en selv oppholder seg. Dermed leves livet på ensformige steder uten at en får se det mangfoldet som egentlig eksisterer i byen. Kanskje kan dette virke som en enkel løsning for site-beboere, men forskjellene stopper ikke å eksistere av den grunn.

I USA er sosiale konstruksjoner for hvorfor beboere i gated communities flytter til private boligfelt basert på frykten for vold og kriminalitet, og søken etter sikkerhet (Low 2005:256). Blant mine informanter i Istanbul er ikke dette noe som oppgis som faktor bak valg av bosted, selv om kanskje det er sant for noen. Heller synes sosial homogenitet, tilgang til fasiliteter og fellesarealer, og høy standard å være de viktigste faktorene. Dette utgjør også de best likte kvalitetene ved boligfeltene. Det er likevel interessant å merke seg at flere av site-

---

<sup>38</sup> Finansdepartementet.

beboerne synes å ha følelser knyttet til redsel og usikkerhet for nabolaget utenfor site'ne. Slik sett er kanskje gated communities som boform med på å skape og spre det Webster og Glasze (2006) kaller *urban frykt*? Dette er det all grunn til å forske videre på. Hvis en skal tro Low (2005) er det en sammenheng mellom segregering av boligområder og økt frykt i byer. Hun viser til amerikansk reklame for gated communities, hvor det tidligere fokuset på fasiliteter og eksklusivitet, i dag har blitt erstattet med fremstillinger av sikkerhetstiltak og overvåkningssystemer. Hvis det stemmer at gated communities fører med seg en økt usikkerhet og frykt i byer, vil fremtiden vise om dette også vil skje i Istanbul. Om enn så lenge kan er uansett si at gated communities fortsetter å bygge grenser i Istanbuls geografiske og sosiale landskap.

# Litteraturliste

Ataşehir kommunes internettsider: Lastet ned 27.02.12 fra <http://yeni.atasehir.bel.tr/>

Atlas, Randy (1999) Designing safe communities and neighborhood. Proceedings of the American Planning Association

Ayata, Sencer (2006) [2002] The New Middle Class and the Joys of Suburbia. I Kandiyoti, D. og Saktanber, A. (red.) *Fragments of Culture. The Everyday of Modern Turkey*. London: I.B. Tauris, s. 25-42

Basso, Keith H. (1996) *Widsom Sits in Places. Landscape and Language Among the Western Apache*. Albuquerque: University of New Mexico Press

Baycan-Levent, Tüzin og Gülümser, Aliye Ahu (2007) *Gated Communities in Istanbul. The New Walls of the City*. EURODIV: Cultural diversity in Europe. A series of Conferences. Paper 51

Berlin Institute: Lastet ned 11.03.12 fra <http://www.berlin-institut.org/online-handbookdemography/turkey.html>

Blakely, Edward J. og Snyder, Mary Gail (1997) *Fortress America. Gated Communities in the United States*. Washington: Brookings Institutions

Bourdieu, Pierre (1977) *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press

Bourdieu, Pierre (1985) The Social Space and the Genesis of Groups. I *Theory and Society*. Volum 14, Nr. 6, s. 723-744

Bourdieu, Pierre (1990) *The Logic of Practice*. Oversettelse av Nice, R. Stanford: Stanford University Press

Bourdieu, Pierre (2004) [2002] *Ungkarsballet. Krise I bondesamfunnet*. Oversettelse av Ringen, E. Oslo: Pax Forlag

Bourdieu, Pierre (2011) [1986] *The Forms of Capital*. I Szeman, I. og Kaposy, T. (red.) *Cultural Theory. An Anthology*. Oversatt av Nice, R. Oxford: Wiley-Blackwell, fotnote 3

Brown-Saracino, Japonica (2009) *A Neighborhood That Never Changes. Gentrification, Social Preservation, and the Search for Authenticity*. Chicago: The University of Chicago Press

Bugge, Lars (2000) Pierre Bourdieus teori om makt. I *Agora. Journal for metafysisk spekulasjon*. 20 (3-4), Oslo: Aschehoug, s. 224-248

Caldeira, Teresa P. R. (1999) *Fortified Enclaves. The New Urban Segregation*. I *Theorizing the City: The New Anthropology Reader*. New Jersey: Rutgers University Press

Caldeira, Teresa P. R. (2000) *City of Walls. Crime, Segregation and Citizenship in São Paulo*. California: University of California Press

Chernoff, Michael (1980) *Social Displacement in a Renovating Neighborhood's Commercial District: Atlanta*. I Laska, S. B. og Spain, D. (red.) *Back to the City: Issues in Neighborhood Revitalization*. New York: Pergamon, s. 204-19

Çınar, Candan; Çizmeçi, Füsun og Köksal, Almula (2006) *The New Address of Social Polarization in Istanbul: Gated Communities*. 42<sup>nd</sup> IsoCaRP Congress, 2006: Cities between Integration and Disintegration

Crompton, Rosemary (2008) *Class and Stratification*. Cambridge: Polity Press

Çağlar, Ayşe Şimşek (2006) [2002] *A Table in Two Hands*. I Kandiyoti, D. og Saktanber, A. (red.) *Fragments of Culture. The Everyday of Modern Turkey*. London: I.B. Tauris, s. 254-276

Çekiç, Tuba I. og Gezici, Ferhan (2009) *Gated Communities Leading the Development on the Periphery of Istanbul Metropolitan Area*. ITU AZ, Volum 6, Nr. 2, 2009-9, s. 73-97

Çekmeköy kommunes internettsider: Lastet ned 08.11.11 fra

<http://www.cekmekey.bel.tr/icerik.asp?b=CEKMEKOY-TARIHI&is=101q1255q10q1hdq1100q10q10q10>

Douglas, Mary (1996) *Thought Styles. Critical Essays on Good Taste*. London: Sage Publications

Douglas, Mary (1997) [1966] *Rent og Urent. En analyse av forestillinger omkring urenheter og tabu*. Originaltittel: *Purity and Danger. An analysis of the Concepts of Pollution and Danger*. Oversettelse av Lie, K. Oslo: Pax Forlag

Eriksen, Thomas Hylland (2010) [1993] *Små steder, store spørsmål. Innføring i sosialantropologi*. Oslo: Universitetsforlaget

Fangen, Katrine (2010) [2004] *Deltakende Observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget

Fields, Jessica; Copp, Martha og Kleinman, Sherryll (2006) *Symbolic Interactionism, Inequality and Emotions*. I Stets, Jan E. og Turner, J. H. (red.) *Handbook of the Sociology of Emotions*. New York: Springer, s. 155-78

Finansdepartementet. Lastet ned 06.05.12 fra

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/dok/nouer/2009/nou-2009-10/7/2.html?id=568347>

Friedmann, John og Goetz, Wolff (1982) World City Formation: An Agenda for Research and Action. I *International Journal of Urban and Regional Research*, Volum 6, s. 309-44

Frøystad, Kathinka (2003) Forestillingen om det "ordentlige" feltarbeid og dets umulighet i Norge. I Rugkåsa, M. og Thorsen, K. T. (red.) *Nære steder, nye rom – Utfordringer i antropologiske studier i Norge*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Garreau, Joel (1991) *Edge City: Life on the New Frontier*. New York: Doubleday

Geniş, Şerife (2007) Producing Elite Localities: The Rise of Gated Communities in Istanbul. I *Urban Studies*. Volum 44, Nr. 4, s. 771-798

Giddens, Anthony (1991) *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press

Glasze, Georg og Alkhayyal, Abdallah A. (2002) Gated Housing Estates in the Arab World: Case Studies in Lebanon and Riyadh, Saudi Arabia. *Environment and Planning B: Planning and Design*, Volum 29, s. 321-336

Glasze, Georg (2004) Some Reflections in the Economic and Political Organisation of Private Neighbourhoods. I Atkinson, R. og Blandy, S. (red.) *Gated Communities*. London: Routledge

Glasze, Georg; Webster, Chris og Frantz, Klaus (2006) Introduction. Global and local perspectives on the rise of private neighborhoods. I Glasze, G; Webster, C. og Frantz, K. (red.) *Private Cities. Global and Local Perspectives*. New York: Routledge

Gmelch, George (1988) [1980] Part Two: Urban Fieldwork: Anthropologists in Cities. I Gmelch, G. og Zenner W. P. (red.) *Urban Life. Readings in Urban Anthropology*. Illinois: Waveland Press Inc., s. 85-88

Goffman, Erving (1969) [1959] *The Presentation of Self in Everyday Life*. London: Penguin Books

Google Maps: Kartutsnitt. Lastet ned 02.05.12 fra <http://maps.google.com/>

Gottdiener, Mark og Budd, Leslie (2005) *Key Concepts in Urban Studies*. London: Sage Publications

Gullestad, Marianne (1989) *Kultur og hverdagsliv. På sporet av det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget

Gürel, Meltem (2009) Consumption of Modern Furniture as a Strategy of Social Distinction in Turkey. I *Journal of Design History*. Volum 22, Nr. 1, s. 47-67

Heidegger, Martin (1977) Building Dwelling Thinking. I Krell, D. (red.) *Martin Heidegger. Basic Writings*. New York: Harper and Row, s. 319-339

Hillier, Jean og McManus, Phil (1994) Pull up the drawbridge: fortress mentality in the suburbs. I Gibson, K. og Watson, S. (red.) *Metropolis Now: Planning and the Urban in Contemporary Australia*. Sydney: Pluto Press, s. 91-101

Hürriyet Daily News<sup>1</sup>: Arikkel i nettavisen. Lastet ned 07.05.12 fra <http://www.hurriyetdailynews.com/istanbuls-finance-center-taking-shape.aspx?pageID=238&nID=13449&NewsCatID=346>

Hürriyet Daily News<sup>2</sup>: Artikkel i nettavisen. Lastet ned 28.04.12 fra <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=some-186000-women-live-with-their-8216sister-wives8217-2011-01-11>

Inceoğlu, Arda og Yürekli, Ipek (2011) *Urban transformation in Istanbul: Potentials for a better City*. Enhr Conference 2011, Toulouse

Işık, Oğuz og Güvenç, Murat (1996) Istanbul'u Okumak: Statü-Konut Mulkiyeti Farklılaşmasına İlişin Bir Çözümleme Denemesi, *Toplum ve Bilim*, Nr. 71, s. 6-60

Jongerden, Joost (2003) Violation of Human Rights and the Alevis in Turkey. I White, P. J. og Jongerden, J. (red.). *Turkey's Alevi Enigma: A Comprehensive Overview*. Leiden: Brill, s. 71-89

Kemer Country's hjemmeside: Lastet ned 06.12.11 fra [www.kemercountry.com](http://www.kemercountry.com)

Keyder, Çağlar (2005) *Globalization and Social Exclusion in Istanbul*. International Journal of Urban and Regional Research. Volum 29, Nr. 1, s. 124-134

Kuran, Ibrahim (2010) New Normalcy and Shifting Meanings of the Practice of Veiling in Turkey. I *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*. Volum 2, Nr. 1, s. 364-379

Ladd, Florence (1977) Residential history: You can go home again. *Landscape*. Volum 21, Nr. 2, s. 15-20

Landman, Karina (2000) *The Urban Future: Enclosed Neighbourhoods?* Artikkel lagt frem på The Urban Future Conference, Johannesburg, Sør-Afrika, 10. - 14. juli 2000

Lawler, Steph (2008) *Identity. Sociological perspectives*. Cambridge: Polity Press

Leisch, Harald (2002) Gated Communities in Indonesia. I *Cities*. Volum 19, utgave 5, s. 341-350

Le Goix, Renaud (2004) Gated Communities: Sprawl and Social Segregation in Southern California. I Atkinson, R. og Blandy, S. (red.) *Gated Communities*. New York: Routledge



Lemanski, Charlotte (2004) A new apartheid? The spatial implications of fear of crime in Cape Town, South Africa. *Environment and Urbanization*, Volum 16, Nr. 2, s. 101-112

Lentz, Sebastian (2006) More Gates, Less Community? I Glasze, G., Webster, C. og Frantz, K. (red.) *Private Cities: Global and Local Perspectives*. New York: Routledge

Low, Setha (2004) *Behind the Gates. Life, Security, and the Pursuit of Happiness in Fortress America*. New York: Routledge

Low, Setha (2005) Urban Fear of Crime and Violence in Gated Communities. I *A Companion to Psychological Anthropology. Modernity and Psychocultural Change*. Oxford: Blackwell Publishing

Manzi, Tony, og Smith-Bowers, Bill (2004) Gated Communities as Club Goods: Segregation or Social Cohesion? I Atkinson, R. og Blandy, S. (red) *Gated Communities*. New York: Routledge

Marcuse, Peter og van Kempen, Ronald (2000) Conclusion: A Changed Spatial Order. I

Marcuse, P. og van Kempen, R. (red.) *Globalizing Cities. A New Spatial Order?* Oxford: Blackwell Publishers

Miller, Daniel; Jackson, Peter; Thrift, Nigel; Holbrook, Beverly; og Rowlands, Michael (1998) *Shopping, Place and Identity*. London: Routledge

Mintz, Sidney W. (1979) The Anthropological Interview and the Life History. I *The Oral History Review*. Volum 7. Oxford: Oxford University Press

Navaro-Yashin, Yael (2002) *Faces of the State. Secularism and Public Life in Turkey*. Princeton: Princeton University Press

Nielsen, Finn Sivert (1996) *Nærmere kommer du ikke... Håndbok i antropologisk feltarbeid*.  
Bergen: Fagbokforlaget

Oksal, Aynur (2008) Turkish Family Members' Attitudes Towards Lesbians and Gay Men. I  
*Sex Roles*, Volum 58, s. 514–525

Öncü, Ayşe (1988) The Politics of the land market in Turkey: 1950-1988. I *International  
Journal of Urban and Regional Research*. Volum 12, utgave 1, s. 38-64

Öncü, Ayşe (1997) The myth of the "ideal" home travels across cultural borders to Istanbul. I  
Öncü, A. og Weyland, P. (red.) *Space, Culture and Power: New Identities in Globalizing Cities*.  
London: Zed Books Ltd., s. 56-72

Park, Robert Ezra (1950) *Race and Culture*. Illinois: The Free Press

Pamuk, Orhan (2006) [2005] *Istanbul. Memories of a City*. London: Faber and Faber Limited

Raposo, Rita (2006) Gated communities, commodification and aestheticization: The case of  
the Lisbon metropolotan area. I *GeoJournal*, Volum 66, Nr. 1-2, s. 43-56

Ricoeur, Paul (1991) Life in quest of narrative. I Wood, D. (red.) *On Paul Ricoeur: Narrative  
and Interpretation*. London: Routledge

Robins, Kevin og Aksoy, Asu (2000) Worlds Apart and Together: Trial by Space in Istanbul. I  
Bridge, G. og Watson, S. (red.) *A Companion to the City*. Oxford: Blackwell, s. 342-353

Roitman, Sonia (2004) Who Segregates Whom? The Analysis of a Gated Community in  
Mendoza, Argentina. I *Housing Studies*. Volum 20, Nr. 2. London: Routledge, s. 303-321

Rutz, Henry R. og Balkan, Erol M. (2010) [2009] *Reproducing Class. Education, Neoliberalism,  
and the Rise of the New Middle Class in Istanbul*. New York: Berghahn Books

Saktanber, Ayşe og Çorbacıoğlu, Gül (2008) Veiling and Headscarf-Scepticism in Turkey. I *Social Politics*. Volum 15, utgave 4, s. 514-538. Oxford: Oxford University Press

Schwalbe, Micahel L og Mason-Schrock, Douglas (1996) Identity Work as Group Process. I *Advances in Group Processes*. Volum 13, s. 113-147

Sönmez, M. (2000) Istanbul'da Kuzey-Güney Kutuplaşması ve Rantlar. *Istanbul*. Oktober 2000, s. 105-108

Store Norske Leksikon. Lastet ned 12.05.12 fra <http://snl.no/alevitter>

Taylor, Stephanie (2010) *Narratives of Identity and Place*. London: Routledge

The Guardian. Artikkel i nettavisen. Lastet ned 23.03.12 fra <http://www.guardian.co.uk/world/2011/mar/20/turkish-drama-magnificent-century-divides>

Tilley, Christopher (1994) Ch. 1: Space, Place, Landscape and Perception: Phenomenological Perspectives. I *A Phenomenology of Landscape: Places, Paths and Monuments*. Oxford: Berg Publishers, s. 7-34

Toprak, Metin og Uslu, Nasuh (2008) The Headscarf Controversy in Turkey. I *Journal of Economic and Social Research*. Volum 11, utgave 1, s. 43-67

TurkStat<sup>1</sup> Turkish Statistical Institut. Lastet ned 13.05.12 fra [http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2&ENVID=adnksdb2Env&report=wa\\_idari\\_yapi\\_10sonrasi.RDF&p\\_il1=34&p\\_yil=2011&p\\_dil=2&desformat=html](http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2&ENVID=adnksdb2Env&report=wa_idari_yapi_10sonrasi.RDF&p_il1=34&p_yil=2011&p_dil=2&desformat=html)

TurkStat<sup>2</sup> Turkish Statistical Institute: Press Release, publisert 27.01.12. Lastet ned 16.02.12 fra <http://www.turkstat.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10736>

TurkStat<sup>3</sup> Turkish Statistical Institute: Lastet ned 07.05.12 fra

[http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2&ENVID=adnksdb2Env&report=wa\\_turkiye\\_cinsiyet\\_yasgrp\\_egitim\\_top.RDF&p\\_xkod=okuryazar\\_kod&p\\_yil=2011&p\\_dil=2&desformat=html](http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2&ENVID=adnksdb2Env&report=wa_turkiye_cinsiyet_yasgrp_egitim_top.RDF&p_xkod=okuryazar_kod&p_yil=2011&p_dil=2&desformat=html)

Vike, Halvard; Lidén, Hilde og Lien, Marianne (2001) Likhstens virkeligheter. I Lien, M; Lidén, H. og Vike, H. (red.) *Likhetens Paradokser. Antropologiske undersøkelser i det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget

Walkerdine, Valerie og Lucey, Helen (1989) *Democracy in the Kitchen: Regulating Mothers and Socialising Daughters*. London: Virago

Webster, Chris og Glasze, Georg (2006) Conclusion. Dynamic urban order and the rise of residential clubs. I Glasze, G., Webster, C., og Frantz, K. (red.) *Private Cities. Global and local perspectives*. London: Routledge

Yönet, Neslihan A. og Yirmibeşoğlu, Funda (2009) *Gated Communities in Istanbul: Security and Fear of Crime*, ENHR Praha, Changing Housing Markets; Integration and Segmantat, 28.05.09 – 22.02.11

Özdalga, Elisabeth (2007) *Mahalle baskısı. Small-town mentality*. Artikkell i nettavisen Today's Zaman. Lastet ned 02.04.12 fra [http://www.todayszaman.com/newsDetail\\_getNewsById.action?load=detay&link=122997](http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?load=detay&link=122997)